

เป็นเจ้าของหลักสูตรท้องถิ่น เมื่อความรู้สึกเป็นเจ้าของเกิดขึ้นความเต็มใจที่จะจัดทำให้ดีให้มีประสิทธิภาพก็จะมีมากกว่าที่จะรู้สึกว่าจะไม่ใช่ธุระของตนเอง

2.2.4 การได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องของการสอน การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงจะช่วยให้ครูผู้สอนเกิดความเข้าใจได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จากการสังเกตของคณะผู้วิจัยพบว่าครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นทั้งสองโรงเรียนมีพัฒนาการเกี่ยวกับวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบบูรณาการ การประเมินตามสภาพจริง และวิธีการกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างเห็นได้ชัดเจน ครูผู้สอนมีความมั่นใจมากขึ้น มองเห็นภาพชัดเจนมากขึ้นหลังจากที่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2.2.5 การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนทำให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและมีความยินดีและเต็มใจในการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น มีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น จึงทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นประสบความสำเร็จ

2.2.6 การทำงานเป็นทีม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจะประสบความสำเร็จ ถ้าโรงเรียนและชุมชนมีการทำงานเป็นทีม จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารโรงเรียนสามารถแต่งตั้งให้ครูทุกคนในโรงเรียนเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนั้นครูทุกคนในโรงเรียนได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้ การที่จะให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมโดยแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นคงจะไม่เหมาะสม สิ่งที่เป็นไปได้คือครูที่สอนในระดับชั้นที่นำหลักสูตรไปใช้มีส่วนร่วมทุกคน สำหรับครูที่สอนในระดับชั้นอื่นๆ ถึงแม้ว่าไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรง แต่ทุกคนได้รับความเคลื่อนไหวตลอดเวลา เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีการชี้แจงในที่ประชุมครู การที่โรงเรียนมีการทำงานเป็นทีมเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวและว่าเหวในการทำงาน ดังนั้นการที่ครูในโรงเรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้ จะมีส่วนช่วยให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดำเนินไปได้เป็นอย่างดี

2.2.7 การมีวิสัยทัศน์และการให้ความสำคัญของผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้นำทางความคิดของครูในโรงเรียน เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์อย่างมากในการที่จะส่งเสริมให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นประสบความสำเร็จ ถ้าผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมองเห็นความสำคัญของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องของการจัดตารางสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก การเชิญวิทยากร และการให้กำลังใจแก่ครูผู้สอน จะทำให้การดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น

2.2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ด้วยดี ถ้าโรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์

อันดีต่อกัน ดังนั้นโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ควรจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เช่น ไปร่วมงานของคนในชุมชน ช่วยเหลืองานของชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส ติดต่อแจ้งข่าวสารหรือประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ชุมชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ชี้แจงให้คนในชุมชนเข้าใจว่าโรงเรียนกำลังทำอะไร และต้องการความช่วยเหลืออะไรจากชุมชน ประโยชน์อะไรบ้างที่จะเกิดกับโรงเรียนและชุมชน และบุคลากรของคนในชุมชน จากการที่โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน การขอความร่วมมือในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการติดตามประเมินผลหลักสูตรจะเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ง่ายขึ้น

2.2.9 การให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่ ผลจากการวิจัยที่โรงเรียนบ้านนาโคบนพบว่า เยาวชนรุ่นใหม่ที่มีสำเร็จการศึกษามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยมาทำหน้าที่เป็นวิทยากร และจัดแรลลี่ชุมชนให้นักเรียน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีวัยไม่ต่างจากนักเรียนมากนัก วิธีการนำเสนอสาระความรู้ให้นักเรียนจึงน่าสนใจ ไม่เกิดช่องว่างระหว่างวัย ในขณะเดียวกัน กลุ่มบุคคลเหล่านี้ยังสามารถทำงานประสานกับผู้รู้ในชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นวิทยากรร่วมกัน ซึ่งผู้รู้ในชุมชนบางท่านมีความรู้ในเนื้อหาสาระมาก แต่ไม่สามารถถ่ายทอดให้เป็นที่น่าสนใจแก่นักเรียน กลุ่มเยาวชนก็จะช่วยอธิบายและมีเทคนิควิธีการถ่ายทอดที่น่าสนใจ ดังนั้นโรงเรียนและชุมชนไม่ควรมองข้ามกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ควรนำทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ เพราะคนในวัยหนุ่มสาวยังมีพลังกาย พลังสมอง และพลังความคิดอีกมาก ถ้าได้รับการชี้แนะที่ดี บุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังที่สำคัญต่อกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

2.3 การส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน

การที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับคณะครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และคนในชุมชนเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ และประเมินติดตามการใช้หลักสูตร คณะผู้วิจัยพบว่า การที่นักการศึกษาหรือบุคคลภายนอกจะเข้าไปดำเนินการใดๆ เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนนั้น ควรดำเนินการดังนี้

2.3.1 ติดต่อประสานงานกับผู้บริหารระดับท้องถิ่น ซึ่งในสภาพปัจจุบันคือผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อชี้แจงถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการให้ชัดเจน รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ใครคือผู้ได้รับผลประโยชน์ และขอความร่วมมือเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าสู่พื้นที่

2.3.2 ติดต่อประสานงานกับผู้บริหารระดับโรงเรียน เพื่อชี้แจงถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการให้ชัดเจน รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และใครคือผู้ได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว

2.3.3 วิธีการดำเนินงานควรใช้วิธีการร่วมคิดร่วมทำ นักการศึกษาไม่ควรไปครอบงำความคิดของบุคลากรในโรงเรียน และคนในชุมชน

2.3.4 ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา มีแนวการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งครูสอนยังมีความสับสนในทางปฏิบัติไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปปรับใช้ในทางปฏิบัติ ดังนั้นนักการศึกษาควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอนเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ครูซึ่งจะเป็นวิธีการกระตุ้นให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน

2.3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการทำงานเป็นทีม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยการชี้แจงทำความเข้าใจกับคณะครูและผู้บริหารถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การประเมินตามสภาพจริงและวิธีการกำหนดเกณฑ์การประเมินพร้อมแสดงตัวอย่างที่ชัดเจน ซึ่งการสอนแบบบูรณาการนั้นครูที่สอนในระดับเดียวกันหรือช่วงชั้นเดียวกันควรจะมีการประชุมปรึกษาหารือวางแผนการสอนและการประเมินร่วมกัน มิฉะนั้นจะเกิดความซ้ำซ้อนในเนื้อหาวิชาและการมอบหมายงาน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและได้รับจำนวนชิ้นงานมากเกินไป

2.3.6 เข้าไปมีบทบาทร่วมสอนเป็นทีมในบางครั้ง ถ้าเห็นว่าครูขาดความมั่นใจในการสอนบางเนื้อหา และต้องการความช่วยเหลือ

2.3.7 เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือหน่วยการเรียนรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยพยายามใช้ทุนทางสังคมทั้งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนั้นๆ มาใช้ประโยชน์

2.3.8 นักการศึกษาพยายามส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชน

2.3.9 นักการศึกษาควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียนทุกคน รวมทั้งผู้นำชุมชน และคนในชุมชนโดยพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน และพร้อมที่จะให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.3.10 นักการศึกษาควรพยายามส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมทางวิชาการที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน เช่น การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนโดยเชิญคนในชุมชนเข้ามาร่วมชมและร่วมประเมินผลงานของนักเรียน

2.3.11 ถ้าเกิดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนซึ่งจะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินการ นักการศึกษาต้องมีความอดทนอดกลั้น ใช้วิธีการที่นุ่มนวลในการชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจที่ถูกต้อง

2.1.12 นักการศึกษาต้องพร้อมที่จะเรียนรู้จากโรงเรียนและชุมชน การทำงานควรจะต้องอยู่ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และพร้อมที่จะร่วมกันทำงานเป็นทีม

2.1.13 นักการศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนสามารถที่จะดำเนินการจัดการศึกษาได้โดยโรงเรียนและชุมชนเอง หลังจากที่นักการศึกษาได้ออกจากพื้นที่แล้ว

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปประยุกต์ใช้ในต่างบริบท (ระยะที่ 2) สามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน โดยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร
2. ศึกษาผลที่ได้จากการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้
3. ศึกษากระบวนการจัดการในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
4. ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปปรับใช้ในต่างบริบท

การดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษาจากสองพื้นที่คือ ชุมชนท่ากระทุ่มและโรงเรียนวัดสมานกิจ กับชุมชนนาโคกกับโรงเรียนบ้านนาโคบน ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของบุญเรียง ขจรศิลป์และคณะ (2543) เป็นแนวทางในการดำเนินงาน งานวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 รอบคือ รอบที่ 1 เป็นขั้นตอนของการกำหนดหลักสูตรที่ต้องการพัฒนา พัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ เพื่อศึกษาหรือตรวจสอบปัญหาของการใช้หลักสูตรและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และรอบที่ 2 เป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงเป็นวงจรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากประชากร ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสมานกิจ ปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาโคบน ปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น สำหรับคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดสมานกิจ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านนาโคบน คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญด้วยการไปพบที่บ้านและพบปะโดยบังเอิญในการร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนหรือกิจกรรมของหมู่บ้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 10 ชนิด ได้แก่

2.1 แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมี 2 ฉบับ คือ

2.1.1 แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเกษตรผสมผสานครบวงจร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร ในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความง่าย 0.52 ค่าเฉลี่ยอำนาจจำแนก 0.52 และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.82

2.1.2 แบบสอบวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความง่าย 0.49 ค่าเฉลี่ยอำนาจจำแนก 0.32 และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.85

2.2 แบบประเมินชิ้นงาน มี 2 ชุด คือ

2.2.1 แบบประเมินชิ้นงานของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร มีจุดประสงค์เพื่อประเมินชิ้นงานของนักเรียน ซึ่งในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่หนึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 16 ชิ้น และในรอบที่สองมีจำนวน 17 ชิ้น แต่ละชิ้นมีเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) ทั้งสิ้น 6 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 5

2.2.2 แบบประเมินชิ้นงานของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีจุดประสงค์เพื่อใช้ประเมินชิ้นงานของนักเรียน ซึ่งในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่หนึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 22 ชิ้น และในรอบที่สองมีจำนวน 14 ชิ้น แต่ละชิ้นจะมีเกณฑ์การให้คะแนนทั้งสิ้น 6 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 5

2.3 แบบประเมินทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีจุดประสงค์เพื่อประเมินทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยแบบประเมิน 4 ชิ้น คือ แบบประเมินทักษะการสื่อสาร แบบประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ แบบประเมินทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา

2.4 แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีจุดประสงค์เพื่อ ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยแบบประเมิน 4 ชิ้น คือ แบบประเมินความรับผิดชอบ แบบประเมินความกล้าแสดงออก แบบประเมินความมีนิสัยรักการทำงาน และแบบประเมินความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.5 เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้

2.5.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด มีจุดประสงค์เพื่อ สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนในประเด็นเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบต่อกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ

2.5.2 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มกับนักเรียนเพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อ กิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

2.5.3 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มกับนักเรียนเพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อ กิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

2.6 แบบวัดเจตคติ งานวิจัยในครั้งนี้มีแบบวัดเจตคติ 2 ฉบับ ดังนี้

2.6.1 แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่ออาชีพเกษตรกรรม มีจุดประสงค์เพื่อ วัดความรู้สึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่ออาชีพเกษตรกรรม

2.6.2 แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีจุดประสงค์ เพื่อวัดความรู้สึกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

2.7 แบบแสดงความคิดเห็นต่อภาพถ่าย มีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้แสดง ความคิดเห็นและความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค โดยใช้ภาพถ่ายจากการร่วมกิจกรรมการเรียนของ นักเรียนเป็นเครื่องมือ แบบแสดงความคิดเห็นต่อภาพถ่ายนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้บรรยาย ความรู้สึกประทับใจได้อย่างอิสระต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในภาพถ่ายกิจกรรมที่นักเรียน เลือกโดยไม่จำกัดจำนวนภาพ

2.8 อนุทิน มีจุดประสงค์ให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ซึ่งอนุทินนี้จะไม่มีรูปแบบที่แน่นอน เนื่องจากคณะผู้วิจัย ต้องการให้นักเรียนบรรยายความรู้สึกของตนเองได้อย่างอิสระ ดังนั้นนักเรียนได้บรรยาย ความรู้สึกของตนลงในแผ่นกระดาษเปล่าพร้อมทั้งตกแต่งลวดลาย สีสันตามความต้องการของ ตนเอง

2.9 แบบบันทึกภาคสนาม ใช้สำหรับบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะลงภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ใช้สำหรับจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง เพื่อบรรยายถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ คำพูดของบุคคลสรุปรวมว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร กับใคร และทำไม

ส่วนที่ 2 ใช้สำหรับตีความเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของผู้วิจัยประกอบ แสดงความคิดเห็น เน้นความหมายให้ชัดเจนและสร้างสมมติฐานชั่วคราว บางครั้งต้องใช้ข้อมูลส่วนที่หนึ่งคือข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามเป็นจริงหลายๆ เรื่องสรุปมาเป็นส่วนที่สองคือการตีความเบื้องต้นได้

ส่วนที่ 3 ใช้สำหรับบันทึกถึงวิธีการที่คณะผู้วิจัยได้มาซึ่งความสำเร็จ หรือความบกพร่องในการสังเกต ความรู้สึกส่วนตัวของผู้สังเกต ปฏิกริยาของผู้ถูกสังเกต ตลอดจนข้อมูลที่ตกหล่นขาดไป บันทึกส่วนนี้เป็นส่วนที่ช่วยเตือนความจำและช่วยประเมินคุณภาพของข้อมูลที่ได้มา

2.10 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่นำมาบูรณาการผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์อำเภอ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ รวม 4 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 สภาพ ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร/วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ในด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน

2.11 แบบสัมภาษณ์คนในชุมชน มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับสัมภาษณ์คนในชุมชนซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 เป็นสภาพ ปัญหา และความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3. การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนครอบคลุม และสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ การรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยลักษณะเช่นนี้ คณะผู้วิจัยคือเครื่องมือการวิจัย และเนื่องจากคณะผู้วิจัยไม่ใช่คนในชุมชน จึงต้องมีการเตรียมตัวเพื่อลงสนาม และสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน โดยคณะผู้วิจัยได้เปิดเผยบทบาทของตนเอง และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งได้ส่งผู้ช่วยวิจัยไปพักอยู่ในชุมชนเป็นระยะๆ ในช่วงเดือนมิถุนายน 2544 ถึง ต้นพฤษภาคม 2545 ซึ่งเป็นช่วงของการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ (PAR รอบที่หนึ่ง) และในช่วงปลายพฤษภาคม 2545 ถึงธันวาคม 2545

ซึ่งเป็นช่วงของการนำหลักสูตรที่ปรับปรุงแก้ไขไปใช้ และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร (PAR รอบที่สอง) วิธีการรวบรวมข้อมูลที่คณะผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การศึกษา เอกสาร สิ่งพิมพ์ รูปภาพ การจดบันทึก การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสอบถาม

4. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1 คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการตรวจสอบทันทีในสนาม โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง

4.2 คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่ต่างกัน เป็นการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อทำการตรวจสอบว่าเมื่อบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะยังคงเหมือนเดิมหรือไม่

4.3 การตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์แล้วไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของโรงเรียนและชุมชนอ่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถปรับแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

5.1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

5.3 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ อนุทิน การแสดงความคิดเห็นต่อภาพถ่ายและการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา และวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้

5.4 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินชิ้นงาน แบบวัดทักษะที่พึงประสงค์ และแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. บริบทของชุมชนและโรงเรียน

1.1 บริบทของชุมชนท่ากระทุ่มและโรงเรียนวัดสมานกิจ

ชุมชนท่ากระทุ่มซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดสมานกิจ ประกอบด้วยหมู่บ้านเพียง 2 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 3 บ้านหนองจุ่ม และหมู่ที่ 4 บ้านข้างโบสถ์ ซึ่งสองหมู่บ้านนี้อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนวัดสมานกิจ หมู่บ้านทั้งสองจะมีอาณาเขตติดกันจนแทบจะเป็นหมู่บ้านเดียวกัน โดยมีพื้นที่นาและสวนผลไม้คั่นระหว่างหมู่บ้านไม่ถึง 1 กิโลเมตร คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวนผัก ทำสวนผลไม้ ส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางและมองเห็นคุณค่าของการศึกษา สนับสนุนให้บุตรหลานได้ศึกษาต่อ หลังจากจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว

คนในชุมชนมีทั้งคนไทยที่มีเชื้อสายไทย ลาว และเขมร ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนจะอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ ไปมาหาสู่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อชุมชนจัดกิจกรรมจะให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย คือแต่งงานแยกครอบครัวแต่ยังคงนิยมปลูกบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเดียวกันกับพ่อแม่โดยไม่สร้างรั้วกัน ชุมชนท่ากระทุ่มไม่มีวัฒนธรรมย่อยที่เป็นวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน มีแต่วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหญ่ อันเป็นประเพณีไทย เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันสำคัญทางพุทธศาสนา ซึ่งมีวัดสมานกิจเป็นศูนย์กลางที่ชาวบ้านมาร่วมกันทำบุญ หรือประกอบกิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็นวัดที่เก่าแก่ และชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเจ้าอาวาสเป็นอย่างสูง สำหรับภาษาพูดที่มีคนเฒ่าคนแก่บางคนพูดภาษาลาวกันอยู่จัดได้ว่าเป็นวัฒนธรรมรอง (Subculture) ของคนบางกลุ่มในชุมชน แต่วัฒนธรรมดังกล่าวก็กำลังจะถูกกลืนหายไป ปัญหาสำคัญของชุมชนนี้คือเรื่องยาเสพติด

โรงเรียนวัดสมานกิจเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บุคลากรในโรงเรียนทั้งหมดมี 11 คน ส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น นักเรียนมีปัญหาครอบครัวแตกแยกเพราะบิดาหรือมารดาหรือทั้งสองคนถูกจับเพราะขายยาเสพติด ดังจะเห็นได้ว่ามีนักเรียนจำนวนเกือบครึ่งห้องที่ต้องอาศัยอยู่กับญาติเนื่องจากบิดามารดาถูกจับอยู่ในที่คุมขังหรือไปทำงานที่อื่น

โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อชุมชนมีการจัดกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนก็จะให้ความร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันชุมชนก็ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัด

1.2 บริบทของชุมชนนาโคและโรงเรียนบ้านนาโคบน

ชุมชนนาโค ตั้งอยู่ที่กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 85 กิโลเมตร อยู่ในพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนประเทศไทย และประเทศเมียนมาร์ ชุมชนนาโค

เป็นพื้นที่ที่มีเนินเขาและภูเขาสลับกับที่ราบและอยู่ติดกับป่าซึ่งยังมีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอาหารของชาวบ้านในการหาของป่า สมุนไพร และการตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ ชุมชนนาโคมีปัญหาหลักคือเรื่องขาดแคลนน้ำดื่ม เศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในขั้นค่อนข้างยากจน ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องรับจ้างทำไร่และเช่าพื้นที่ทำไร่สับปะรดและไร่อ้อย เพราะที่ดินส่วนใหญ่ได้ขายให้กับนายทุนหรือคนภายนอกชุมชนไปเกือบหมด

ชุมชนนาโค มีลักษณะเป็นสังคมเกษตร มีคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นเป็นคนเชื้อสายไทย จีน ลาว และมอญ ประเพณีและกิจกรรมของชุมชนนาโคในรอบ 1 ปี ที่ชุมชนจัดขึ้นทุกปีมีทั้งประเพณีไทย กะเหรี่ยง และจีน เนื่องจากชุมชนนี้เป็นพื้นที่ที่ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มาก่อน ต่อมาก็มีคนพื้นเมืองและคนไทยเชื้อสายต่างๆ อพยพย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ ซึ่งมีการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติด้วยการแต่งงานระหว่างชาวกะเหรี่ยงด้วยกันหรือคนไทยเชื้อสายอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ จากการศึกษาเครือญาติของคนในชุมชนพบว่า ชุมชนนี้มีระบบเครือญาติที่ส่วนใหญ่เป็นญาติกันเกือบทั้งหมด

ชุมชนนี้มีผู้นำทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งกลุ่มผู้นำเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการนำชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน วัดและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน กลุ่มผู้นำหมู่บ้านกับคนในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ทั้งแบบเครือญาติและแบบเพื่อนบ้าน ดังนั้นสมาชิกของหมู่บ้านจึงร่วมมือร่วมใจกันอย่างเต็มที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นการทำบุญในพุทธศาสนา และการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน ความร่วมมือของกลุ่มผู้นำหมู่บ้านจะมีมากเป็นพิเศษ เนื่องจากเห็นความสำคัญของการศึกษา ผู้ใหญ่บ้านมีการจัดประชุมทุกวันพุธเพื่อแจ้งข่าวสารถึงกันอย่างสม่ำเสมอ และจัดเป็นวันทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ตามที่ผู้ใหญ่บ้านนัดหมาย นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีการรวมกลุ่มกันในด้านต่างๆ เช่น *กลุ่มเกี่ยวกับการเงิน* ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สหกรณ์ *กลุ่มเกี่ยวกับอาชีพ* ได้แก่ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ กลุ่มผู้ปลูกขิง *กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์* ได้แก่ กลุ่มนาโครวมใจ กลุ่มออกกำลังเพื่อสุขภาพ กลุ่มสตรีอาสา กลุ่มเยาวชน

โรงเรียนบ้านนาโคเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 บุคลากรของโรงเรียนมีจำนวนทั้งหมด 21 คน ส่วนใหญ่ไม่ใช่คนท้องถิ่น ดังนั้นบุคลากรในโรงเรียนนี้จะมีการโยกย้ายอยู่เป็นประจำ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนบ้านนาโคกับชุมชนนาโค พบว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีและให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งการให้ข้อมูลกับโรงเรียนและให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้ปกครองนักเรียน ทุกคนมักจะให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือด้านแรงงานเป็นส่วนใหญ่

2. ผลของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการ และศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน

การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับผู้บริหารโรงเรียน คณะครูผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้รู้ในชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้งสองโรงเรียน โดยประชุมที่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 3 ครั้ง ณ โรงเรียนวัดสมานกิจและโรงเรียนบ้านนาโคบน เพื่อพิจารณาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ผลจากการประชุมได้หลักสูตรท้องถิ่นฉบับร่าง 2 หลักสูตร คือ “หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร” สำหรับโรงเรียนวัดสมานกิจ และ “หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” สำหรับโรงเรียนบ้านนาโคบน หลังจากนั้นได้นำหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร ไปทดลองใช้ที่โรงเรียนวัดสมานกิจ และหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ไปทดลองใช้ที่โรงเรียนบ้านนาโคบน เป็นเวลาหนึ่งภาคการศึกษา แล้วนำผลการใช้หลักสูตรมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ได้หลักสูตรฉบับปรับปรุง 2 หลักสูตรดังนี้

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร (ฉบับปรับปรุง)

หลักการและเหตุผล

ผลจากการศึกษาศักยภาพและความต้องการของคนในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและนักเรียนในโรงเรียนวัดสมานกิจ พบว่าโรงเรียนและชุมชนมีความต้องการ และมีศักยภาพที่จะจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่เรื่อง ข้าวซ้อมมือและไถนาสวนผสม ดังนั้นคณะผู้วิจัย คนในชุมชน ศึกษาเกษตรกรอำเภอปากท่อ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวัดสมานกิจจึงได้ร่วมกันพิจารณาและมีมติว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่ควรจัดขึ้นนั้นควรเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง “เกษตรผสมผสานครบวงจร” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนสามารถนำความรู้จากการศึกษาไปพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมท้องถิ่นของตนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นผู้รู้ในชุมชน ศึกษาเกษตรกรอำเภอปากท่อ ผู้บริหาร ครูในโรงเรียนวัดสมานกิจ และคณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีการประสานและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างโรงเรียนและชุมชนทุกชั้นตอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นการประเมินตามสภาพจริง

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจร
2. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการเลือกใช้ เก็บ บำรุง รักษา เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน

3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการแสวงหาความรู้ และทักษะการแก้ไขปัญหา
4. เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การกล้าแสดงออก การมีนิสัยรักการทำงาน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. เพื่อให้นักเรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในท้องถิ่น
6. เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการประเมินวิธีการทำงานและผลงานของตนเองและกลุ่ม
7. เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อมอย่างมีจิตสำนึก

โครงสร้างและเนื้อหา

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร ประกอบด้วย 8 หน่วย ดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เกษตรกรรมในชุมชนท่ากระทุ่ม (ลำแข้งของชาวท่ากระทุ่ม)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สารสำคัญเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเตรียมการ

3.1 การคัดเลือกพันธุ์

3.2 การใช้สารชีวภาพ: ปุ๋ยหมัก สารสกัดจากพืช และสารจุลินทรีย์

3.3 การเตรียมพื้นที่: แปลงนาข้าว บ่อปลา แปลงพืชผักสวนครัว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การผลิตและการดูแลรักษา: ขั้นตอนการปลูก การเลี้ยงปลา

การปลูกผักสวนครัว การบำรุงรักษา การให้อาหาร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การเก็บเกี่ยวผลผลิต

5.1 การเกี่ยวข้าว

5.2 การจับปลา และการเก็บพืชผักสวนครัว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การแปรรูปและการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การจำหน่ายผลผลิต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 อาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรผสมผสานครบวงจร

แนวการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจรมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. เน้นการสอนแบบบูรณาการ โดยบูรณาการสาระในวิชาเกษตร ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และสร้างเสริมลักษณะนิสัยกับหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

2. เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยประกอบด้วยกิจกรรม การเรียนการสอนดังต่อไปนี้ การสังเกตทางตรง การสังเกตทางอ้อม (เช่น รูปภาพ วีดิโอ) การอภิปราย การบรรยาย การสาธิต การทำกิจกรรมกลุ่ม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกปฏิบัติจริง การเขียนเรียงความ การเขียนร้อยกรอง การทำหนังสือเล่มเล็ก การทำโครงงาน และการจัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานของนักเรียนแก่ผู้ปกครอง คนในชุมชน และผู้ที่สนใจหลังจาก จบหลักสูตร

3. เน้นการใช้แหล่งความรู้ที่หลากหลาย การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเชิญ วิทยากรท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการประสานและแลกเปลี่ยน ความรู้ระหว่างโรงเรียนและชุมชนทุกชั้นตอน

การประเมินผล

การประเมินผลใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง โดยประเมินจากบันทึกการเรียนรู้ แฟ้มผลงาน การปฏิบัติจริง รวมทั้งการสอบระหว่างเรียนและปลายภาคเรียน ซึ่งผู้ประเมินประกอบด้วยนักเรียน ครู และผู้ปกครอง

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค (ฉบับปรับปรุง)

หลักการและเหตุผล

ผลจากการศึกษาศักยภาพและความต้องการของคนในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และ นักเรียนในโรงเรียนบ้านนาโคพบว่า โรงเรียนและชุมชนมีความต้องการและมีศักยภาพที่จะจัดหลักสูตร ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ เรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค การท่องเที่ยวป่าเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาพืชสมุนไพร ดังนั้นคณะผู้วิจัย คนในชุมชน ศึกษาในเทศกึ่งอำเภอบ้านคา ผู้บริหารและครูใน โรงเรียนบ้านนาโคจึงได้ร่วมกันพิจารณาและมีมติว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่ควรจัดขึ้นนั้นควรเป็นหลักสูตร ท้องถิ่นเรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและ ความต้องการของท้องถิ่น เนื่องจากคำว่าชาวไทยตะนาวศรีเป็นการแบ่งตามลักษณะที่ตั้ง ประกอบกับชุมชน นาโคไม่ได้มีแต่ชนเผ่ากะเหรี่ยงเท่านั้นแต่มีประชากรที่หลากหลายชาติพันธุ์มาอยู่รวมกันเช่น จีน มอญ ไทย และลาวโซ่ง เป็นต้น ดังนั้นการทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค จะทำให้นักเรียนที่มี เชื้อชาติต่างกันเกิดจิตสำนึกร่วมกันเกี่ยวกับชุมชนของตน โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน มีความสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของ ชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้นผู้รู้ในชุมชน ศึกษาในเทศกึ่งอำเภอบ้านคา ผู้บริหาร ครูในโรงเรียน บ้านนาโค และคณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการบูรณาการ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้น การประเมินตามสภาพจริง

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค
2. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการแสวงหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา
3. เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การกล้าแสดงออก การมีนิสัยรักการทำงาน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

โครงสร้างและเนื้อหา

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ประกอบด้วย 5 หน่วย ดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน/ท้องถิ่น

- สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์
- สภาพสังคมวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์
- สมุนไพร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น

- สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อาณาจักรโบราณที่เกี่ยวข้อง เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์
- สมัยอยุธยา (พ.ศ. 2302) ชนบุรี (พ.ศ. 2318 บ้านนางแก้ว) สมัยรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 9
- ความเป็นมาของชุมชนนาโค
- บุคคลสำคัญในชุมชน: หลวงพ่อกะเหรียง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วัฒนธรรมท้องถิ่น

- ประเพณี : ประเพณี 12 เดือน ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เกิด-ตาย
- การแต่งกาย เสื้อผ้า เครื่องประดับ การทอผ้า การปัก ลวดลาย
- ภาษา วรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน สุภาษิต คำพังเพย
- ศิลปพื้นบ้าน ดนตรี นาฏศิลป์ บทเพลง การต่อสู้ ฯลฯ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การดำเนินชีวิต: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

- การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน: สาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลง
- การประกอบอาชีพหลักแต่เดิม: การทำไร่หมุนเวียน
- การประกอบอาชีพหลักในปัจจุบัน: การปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว

- การประกอบอาชีพทำไรเกษตรผสมผสาน
- แนวทางการดำเนินชีวิต : ปัจจุบันและอนาคต
- การศึกษา
- การรวมกลุ่มของคนในชุมชน

แนวการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. เน้นการสอนแบบบูรณาการ สาระในวิชาสังคมศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ พลศึกษา และพีชสมุนไพรร
2. เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนดังต่อไปนี้ การสังเกตทางตรง การสังเกตทางอ้อม (เช่น รูปภาพ แผนที่ วิดีโอ ฯลฯ) การตีความ แปลความ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์บอกเล่า เส้นเวลา (time line) การเรียบเรียงสรุปสาระความรู้โดยใช้กราฟิก (Graphic Organizer) ผังมโนภาพ สตอรี่ไลน์ (Storyline) การทำโครงการ การเขียนเรียงความ ร้อยกรอง วาดภาพ การทำศิลปะ ประดิษฐ์ตุ๊กตา การจำลองสถานการณ์ การเก็บตัวอย่างของจริง การจัดทำสมุดภาพ การแสดงดนตรี นาฏศิลป์ การทำงานเดี่ยว คู่ ทีม นิทรรศการแสดงผลงานการศึกษาค้นคว้า
3. เน้นการใช้แหล่งความรู้ที่หลากหลาย การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้วิทยากรในชุมชน และสภาพความเป็นจริงในชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ตระหนักถึงสิ่งที่ดำรงในชุมชน ตลอดจนสภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหาในชุมชน

การประเมินผล

ประเมินตามสภาพจริง โดยประเมินจากบันทึกการเรียนรู้ แฟ้มผลงาน การปฏิบัติจริง รวมทั้งการสอบระหว่างเรียนและปลายภาคเรียน ซึ่งผู้ประเมินประกอบด้วย นักเรียน ครู และผู้ปกครอง

3. ผลที่ได้จากการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้

3.1 ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจากการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร และเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ไปใช้ทั้ง 2 รอบ มีดังนี้

3.1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน พบว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว โดยคณะผู้วิจัยพิจารณาผลสัมฤทธิ์จากคะแนนรวมที่ได้จากแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์และคะแนนจากแบบประเมินชิ้นงาน ซึ่งพบว่า นักเรียนมีคะแนนจากการสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่า หลังจากการเรียนหลักสูตรท้องถิ่นแล้วนักเรียนมีความรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนมากขึ้น และ

จากการประเมินชิ้นงาน พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการในการผลิตชิ้นงานที่มีคุณภาพมากขึ้นตามลำดับ

3.1.2 ทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน พบว่า หลังจากที่ยื่นหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว นักเรียนมีแนวโน้มการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ในด้านการสื่อสาร ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการแก้ปัญหา และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นไปในทางที่ดีขึ้นทุกด้าน โดยพิจารณาจากแบบประเมินทักษะที่พึงประสงค์จะเห็นว่า นักเรียนมีคะแนนจากการประเมินทักษะที่พึงประสงค์ในทุกทักษะเพิ่มขึ้นตามลำดับครั้งที่ประเมิน

3.1.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน พบว่า หลังจากที่ยื่นหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว นักเรียนมีแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านความรับผิดชอบ ด้านความกล้าแสดงออก ด้านความมีนิสัยรักการทำงาน และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไปในทางที่ดีขึ้นทุกด้าน โดยพิจารณาจากแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะเห็นว่า นักเรียนมีคะแนนจากการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกคุณลักษณะเพิ่มขึ้นตามลำดับครั้งที่ประเมิน

3.1.4 เจตคติของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่ออาชีพเกษตรกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ไปในทิศทางที่ดีขึ้นจากก่อนเรียน

3.1.5 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า นักเรียนเห็นว่าเป็นหลักสูตรที่มีประโยชน์ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ฝึกปฏิบัติจริง และได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเองทำให้ได้รับความรู้ที่ไม่เคยได้รับมาก่อน นอกจากนั้นยังสามารถนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งได้พัฒนาทักษะและคุณลักษณะของตนเองให้เป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบ รักการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเกิดความรักและผูกพันกับชุมชน จึงอยากให้หลักสูตรคงอยู่ต่อไปเพื่อให้รุ่นน้องรุ่นต่อไปได้เรียนด้วย

3.2 ปัญหาและความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ต่อการนำหลักสูตรไปใช้

3.2.1 หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

1) ปัญหาการนำหลักสูตรฯ ไปใช้

การนำหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจรไปใช้ในรอบแรก พบว่ามีปัญหาดังนี้

1.1) ความคับข้องใจของครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นในระยะเริ่มโครงการใหม่ๆ เนื่องจากยังมองเห็นภาพไม่ชัดเจน ไม่เคยมีประสบการณ์การทำนามาก่อน และเป็นคนนอกพื้นที่ ชาวบ้านไม่ค่อยรู้จักมากนัก ซึ่งเมื่อต้องมีการขอความร่วมมือจากคนในชุมชน

เกรงว่าจะไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควรจึงทำให้กังวลและเครียด แต่หลังจากที่ได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น มีความรู้จักคุ้นเคยกับคนในชุมชนมากขึ้น และเมื่อมีปัญหาที่ไม่เข้าใจในบางครั้งจะใช้วิธีถามจากเพื่อนครูที่มีประสบการณ์การทำงานมาก่อน

1.2) ปัญหาความไม่เข้าใจของผู้ปกครองนักเรียนบางคนที่ไม่ได้เข้ามาร่วมประชุมรับฟังการชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตร ทำให้ไม่เข้าใจการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น จึงไม่เห็นด้วยที่ให้ลูกไปเรียนเกี่ยวกับการทำนาและไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาเกษตรผสมผสานครบวงจรที่โรงเรียนจัดขึ้น เนื่องจากต้องการให้บุตรหลานเรียนวิชาการอย่างอื่นๆ มากกว่า ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นแก้ปัญหาโดยไปพบผู้ปกครองที่บ้าน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งทำให้ในระยะหลัง ผู้ปกครองมีความเข้าใจมากขึ้นกว่าเดิม

1.3) ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากมีปลาช่อนเข้ามากินลูกปลากะแหที่นักเรียนเลี้ยงไว้ในบ่อปลาข้างแปลงนาจนหมด นักเรียนจึงไม่เห็นผลงานของตนเอง

1.4) ขาดการประสานงาน การประชุมปรึกษาหารือระหว่างครูที่สอนระดับชั้นเดียวกัน ต่างคนต่างสอนไปตามที่ตัวเองคิด ไม่ค่อยได้วางแผนร่วมกัน

1.5) ศึกษาในเทศกัอำเภอมักมีภาระมากไม่สามารถเข้ามานิเทศได้

1.6) การติดต่อประสานงานกับผู้รู้ และผู้นำในชุมชนค่อนข้างกระชั้นชิด

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ได้รับการแก้ไขในการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่สอง ยกเว้นปัญหาของเรื่องศึกษาในเทศกัที่ยังคงมีภาระมากอยู่ แต่ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นใช้วิธีปรึกษาทางโทรศัพท์

2) ความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรฯ ไปใช้

จากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่นำมาบูรณาการ และศึกษาในเทศกัอำเภอ พบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน และศึกษาในเทศกัมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรนี้ว่า การนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ดีและทำให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียนและชุมชนในหลายด้านด้วยกันดังนี้

2.1) ด้านโรงเรียน โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันมากขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อการจัดกิจกรรมอื่นๆ ของโรงเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชนได้เข้ามาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น ครูกับผู้ปกครอง และนักเรียนกับครูมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น บรรยากาศของการจัดการเรียนการสอนไม่เครียด นักเรียนมีความสุขในการเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

2.2) **ด้านนักเรียน** นักเรียนได้พัฒนาทักษะด้านต่างๆ ของตนเอง ได้เรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ได้ปฏิบัติจริง สามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ และสามารถช่วยเหลือผู้ปกครองประกอบการทำงานต่างๆ ที่บ้านได้ ตลอดจนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การทำนา การปลูกผัก นอกจากนั้นยังเป็นการปลูกฝังเจตคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรรม นักเรียนมีนิสัยรักการทำงานมากขึ้น ความสามัคคีระหว่างนักเรียนมีมากขึ้น เนื่องจากเวลาพานักเรียนไปลงนา ได้พานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 ไปพร้อมกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนดีขึ้น

2.3) **ด้านครูผู้สอน** ทำให้ครูตื่นตัวและได้พัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ครูได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการวัดและการประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง วิธีการและกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งจะสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาต่อไป รวมทั้ง ได้ใกล้ชิดกับนักเรียน จึงได้รับรู้ปัญหาของนักเรียนและสามารถแก้ไขได้ทันเวลา นอกจากนั้นการประชาสัมพันธ์หลักสูตรยังทำให้ครูมีโอกาสนพบผู้ปกครองเป็นรายบุคคลทำให้ครูและผู้ปกครอง ครูกับชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น

2.4) **ด้านชุมชน** ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ยินดีและเต็มใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์กับโรงเรียน ได้รู้จักครู ผู้ปกครองมีความภาคภูมิใจในตัวลูก ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับนักเรียน และนักเรียนเห็นคุณค่าของผู้ปกครองในเชิงวิชาการมากขึ้น

3.2.2 หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

1) ปัญหาการนำหลักสูตรฯ ไปใช้

การนำหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคไปใช้ในรอบแรกพบว่ามีปัญหา ดังนี้

1.1) **ปัญหาของครูและนักเรียน** ครูและเด็กไม่คุ้นเคยกับนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบสตอรี่ไลน์ การประเมินโดยใช้แฟ้มผลงาน การใช้เกณฑ์การประเมิน (Rubric) ฯลฯ จึงควรมีการนิเทศติดตามและให้ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเพิ่มเติม เพราะการไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนรุ่งอรุณ และผไทอุตม ช่วยได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากครูต้องนำมาปรับให้เข้ากับวิชา และระดับชั้นที่ตนสอน นอกจากนี้ ความพร้อมในเชิงสื่ออุปกรณ์ กระดาษ ดินสอสี ของโรงเรียนก็มีความแตกต่างกัน โรงเรียนที่ไม่ค่อยมีงบประมาณและนักเรียนขาดแคลนอุปกรณ์ ต้องแบ่งปันกันใช้ มีผลทำให้การทำงานต้องล่าช้า และต้องมีระบบการใช้อุปกรณ์ที่รัดกุม เพราะเด็กนักเรียนไม่รู้จักการทำงาน การใช้ของอย่างประหยัด และฝึกนิสัยการรักษาของให้ใช้ได้นานและคุ้มค่า

1.2) ปัญหาในการเรียนของนักเรียน ปัญหาชิ้นงานมีมาก และเด็กแบ่งเวลาไม่เป็น งานบางชิ้นไม่สามารถทำให้จบได้ภายใน 2 คาบ งานต้องต่อเนื่อง พอต่อเนื่องไปเด็กก็จะคิดเรื่อยไป ที่นี้ก็มัวแต่รุ่นแต่วิชานี้ (หลักสูตรท้องถิ่น) ก็เลยไม่สนใจวิชาอื่น ปัญหานี้ทำให้อาจารย์ผู้สอนวิชาอื่น เกิดความรู้สึกว่านักเรียนให้ความสนใจแต่วิชาหลักสูตรท้องถิ่น เพราะอาจารย์ใหญ่ก็เอาใจใส่ ชุมชนก็เอาใจใส่ มีการพาไปที่ต่างๆ ได้เปิดหูเปิดตา และมีสื่ออุปกรณ์มากกว่าวิชาอื่น มีคณะผู้วิจัยมาเยี่ยมเยียนชั้นเรียนอยู่เสมอ ทำให้รู้สึกว่าตนเองเป็นที่สนใจ เมื่อให้เวลากับวิชานี้มากก็เท่ากับว่าต้องไปลดเวลาในวิชาอื่นๆ ลงไป จึงควรมีการติดตามถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นตรงส่วนนี้ด้วย ทั้งในแง่ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียน ครูทุกคนที่สอนในระดับชั้นเดียวกัน และผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอีกฝ่ายหนึ่งด้วย

2) ความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรฯ ไปใช้

จากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่นำมาบูรณาการ และศึกษานิเทศก์อำเภอ พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรนี้ว่า การนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ดีและทำให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียนและชุมชนในหลายด้านด้วยกันดังนี้

2.1) ด้านโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ได้กล่าวถึงแผนงานในอนาคตว่า “ทางโรงเรียนบ้านนาโคบจะต้องทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียนบ้านบึง แต่ที่โรงเรียนบ้านนาโคบมีหลักสูตรท้องถิ่น ก็คล้ายกับมีตัวอย่างอยู่แล้ว ก็ทำให้ง่ายขึ้น เราจะได้ไปพร้อมๆ กัน เพราะลักษณะสภาพของท้องถิ่นและโรงเรียนเราใกล้เคียงกัน” แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเกิดการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และเห็นช่องทางการปรับปรุงรวมทั้งการดำเนินการร่วมไปกับกลุ่มโรงเรียน ซึ่งคาดว่าทางโรงเรียนบ้านนาโคบจะเป็นแกนหลักให้กับโรงเรียนใกล้เคียงได้

2.2) ด้านนักเรียน หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคบให้ประโยชน์กับนักเรียน โดยนักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น ทำงานชิ้นหลังๆ ได้ตรงเวลามากขึ้น

2.3) ด้านครูผู้สอน หลักสูตรท้องถิ่นดีกับครูผู้สอน เพราะจากที่ไม่ค่อยจะทำอะไรได้ ก็ทำอะไรได้มากขึ้น อะไรที่เราคิดว่าทำไม่ได้ จริงๆ ก็พอทำได้ รู้จักพัฒนาตนเองมากขึ้น

2.4) ด้านชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดีขึ้น ชุมชนได้รู้จักครูมากขึ้น ครูได้รู้จักชุมชน ได้รู้จักชาวบ้าน ได้รู้จักเยาวชนรุ่นหลังๆ อย่างน้อยก็รู้จักตัวเขามากกว่าเดิม จากที่รู้จักชื่อ รู้ว่าไปเรียนที่โน่นที่นี้ บางคนเรียนไม่จบบ้าง เราก็คิดว่าเป็นเด็กที่ไม่มีคุณภาพเลย คือ รู้สึกว่าไม่ได้เรื่อง แต่พอไปเจอและไปสัมผัสก็พบว่า เขามีความรับผิดชอบพอสมควร

3.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการนำหลักสูตรฯ ไปใช้

3.3.1 หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร

1) ปัญหาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจรไปใช้ ณ โรงเรียนวัดสมานกิจทั้งสองรอบ พบว่า คนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฯ โดยมาร่วมวางแผนจัดทำหลักสูตรฯ มาเป็นวิทยากรในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ ให้สถานที่ในการทำแปลงสาธิต และเสียสละแรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลหลักสูตรฯ ส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีปัญหาการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฯ ตั้งแต่ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร เนื่องจากโรงเรียนได้มีการติดต่อและมีหนังสือแจ้งให้ทราบก่อนล่วงหน้าว่าขอเชิญมาร่วมประชุมวางแผนพัฒนาหลักสูตร หรือให้มาช่วยสอน หรือมาร่วมชมนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนจากการเรียนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร หรือร่วมประชุมกับคณะผู้วิจัย โดยระบุเรื่องที่สอน วัน เวลา และสถานที่อย่างชัดเจน ประกอบกับช่วงเวลาที่โรงเรียนเชิญให้มาสอนที่โรงเรียนนั้นตรงกับช่วงเวลาที่ว่าง นอกจากนั้น วิทยากรบางท่านเคยมีประสบการณ์สอนนักเรียนมาก่อน และบางท่านคิดว่ามาสอนลูกหลานทำให้ไม่รู้สึกเขินอาย ปัญหาที่เกิดขึ้นมีเพียงเล็กน้อยซึ่งสรุปได้ดังนี้

1.1) ผู้นำชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนมีเพียงไม่กี่คน เนื่องจากโรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนี้เป็นหลักสูตรแรกและนำมาใช้จัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงเน้นให้ผู้รู้ในชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาเกษตรผสมผสานครบวงจรให้เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่า และไม่ได้แจ้งไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มาร่วมการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นให้เหตุผลที่ไม่ได้แจ้งกิจกรรมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบว่าเนื่องจากกรรมการดังกล่าวยังไม่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปากท่อ

1.2) ผู้ปกครองบางคนมีปัญหาในการตอบข้อซักถามในการสัมภาษณ์ของนักเรียน เนื่องจากไม่ได้รับการศึกษาและอ่านหนังสือไม่ออก ทำให้บางครั้งไม่เข้าใจคำถามที่นักเรียนถาม จึงไม่สามารถตอบข้อซักถามของนักเรียนได้ทั้งหมด

1.3) ผู้ปกครองบางคนที่ไม่เคยมาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนเลย เช่น การมาฟังประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตร การหว่านข้าว การเกี่ยวข้าว เนื่องจากบางคนต้องทำงานประจำในโรงงานซึ่งต้องออกไปตั้งแต่เช้าและกลับในช่วงเย็น บางคนต้องไปค้าขายและมีเวลาว่างไม่ตรงกับที่โรงเรียนจัดกิจกรรม แต่ผู้ปกครองเหล่านี้ก็ได้มีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น เช่น ตอบข้อซักถามเรื่องการทำเกษตรกรรมให้แก่เด็กที่บ้าน และประเมินแฟ้มผลงานนักเรียน

2) ความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการนำหลักสูตรฯ ไปใช้

คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีต่อการนำหลักสูตรฯ ไปใช้ ในระยะแรกมีผู้ปกครองบางคนที่ไม่เข้าใจลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คู่ขนานไปกับสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม เนื่องจากไม่ได้มาร่วมฟังการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรฯ ดังนั้นผู้ปกครองเหล่านี้จะมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อหลักสูตรฯ เพราะเป็นหลักสูตรหลานของตนเองเกรงว่าจะเรียนไม่ทันคนอื่น จะได้เนื้อหาน้อยเกินไป ครูผู้สอนหลักสูตรฯ ท้องถิ่นแก้ปัญหาโดยไปพบผู้ปกครองถึงที่บ้าน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการดำเนินการจัดหลักสูตรฯ ทำให้ในระยะหลังผู้ปกครองมีความเข้าใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตรฯ โดยสรุปคนในชุมชนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการนำหลักสูตรฯ ไปใช้ดังนี้

2.1) ผู้รู้ในชุมชน เกษตรกร และผู้ปกครองมีความรู้สึกยินดี เต็มใจ และภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรฯ การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลหลักสูตรฯ รู้สึกภูมิใจที่โรงเรียนเห็นคุณค่าและความสามารถให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่นักเรียนและโรงเรียนได้

2.2) คนในชุมชนได้รับทราบความเคลื่อนไหวและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้รู้ว่าโรงเรียนจะทำอะไร และจะสอนอะไรให้แก่บุตรหลาน

2.3) โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ผู้ปกครองมีความสนิทสนมกับครูที่โรงเรียนมากขึ้น

2.4) หลักสูตรฯ นี้ ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการทำอาชีพเกษตรกรรม ทำให้เด็กได้ฝึกฝนการทำเกษตรฯ จะได้มีวิชาติดตัวไว้ในอนาคตข้างหน้าถ้าหากไม่มีอาชีพนักเรียนจะได้มาทำเกษตรกรรม

2.5) นักเรียนได้เห็นของจริงและได้เห็นตัวอย่างการทำเกษตรผสมผสานที่ได้รับรางวัล จากการไปศึกษาดูงาน

2.6) นักเรียนมองเห็นคุณค่าของผู้ปกครองในเชิงวิชาการมากขึ้น

2.7) ผู้ปกครองและนักเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกดีใจ ที่บุตรหลานมาสัมภาษณ์ ชักถาม และรู้สึกภูมิใจที่ได้ช่วยบุตรหลานต่างๆ ที่ผู้ปกครองได้รับการศึกษามาน้อย นอกจากนี้ผู้ปกครองของนักเรียนบางคนยังรู้สึกดีใจที่บุตรหลานได้นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้ปกครองไปบอกให้เพื่อนๆ ในห้องได้อีกด้วย

2.8) ผู้ปกครองรู้สึกภูมิใจที่ลูกนำผลงานมาให้ดู และคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองเพราะจะได้เห็นว่าลูกมีความสามารถอย่างไรจากการได้ดูผลงานที่ครูให้บุตรหลานทำ

2.9) ผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นว่าหลังจากเรียนหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว บุตรหลานมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นหลายอย่าง เช่น สนใจเรียนมากขึ้น รับผิดชอบงานบ้านมากขึ้น

3.3.2 หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

1) ปัญหาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคไปใช้ ณ โรงเรียนบ้านนาโคบนทั้งสองรอบ พบว่า คนในชุมชนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีปัญหาเพียงเล็กน้อยในส่วนของ การเข้ามาเป็นวิทยากร ซึ่งปัญหาที่พบในรอบแรก เป็นปัญหาเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของวิทยากร การเตรียมตัววิทยากร การประสานงานและการกำหนดหัวข้อที่จะให้วิทยากรพูด และวิธีการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งประเด็นปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้มีการปรับปรุงแก้ไขในการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในรอบที่สอง สำหรับประเด็นที่วิทยากรได้เสนอเกี่ยวกับปัญหาการเข้ามาเป็นวิทยากรมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1.1) วิทยากรอาจแสดงบทบาทวิทยากรได้ไม่เต็มที่ โดยมีสาเหตุหลายอย่าง สาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากตัววิทยากรที่ไม่มีประสบการณ์ในการสอนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทำให้ไม่สามารถสร้างความสนใจของนักเรียน ไม่สามารถอธิบาย ยกตัวอย่างให้ชัดเจน หรือใช้สื่อประกอบ ไม่สามารถวางแผนการสอนได้ว่าเนื้อหาสาระสำหรับนักเรียนในระดับนี้ควรจะมีขอบเขต ความลึก ความกว้างอย่างไร ควรจัดเรียงหัวข้อย่อยก่อนหลังอย่างไร สาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากตัวครูผู้สอนที่ไม่ได้ให้ข้อมูลที่ชัดเจนแก่วิทยากรเกี่ยวกับหัวข้อย่อยๆ พื้นฐานความรู้ของนักเรียน รวมทั้งการร่วมซักถามเปิดประเด็นหรือสรุปประเด็นร่วมไปกับการบรรยายของวิทยากร การที่วิทยากรในชุมชนไม่ได้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการสอน จึงรู้สึกยากที่จะคัดสรรสำคัญของเรื่องที่รับมือมอบหมายว่าจะไรคือมนต์สำคัญที่นักเรียนในระดับนี้ควรทราบ และนำเข้าสู่เรื่องไม่เป็น ซึ่งวิทยากรใช้คำว่า “ครูไม่ช่วยเปิด หรือขยายประเด็น” จึงเป็นข้อคิดที่ว่าในบางกรณีที่วิทยากรไม่ชำนาญในการจัดแบ่งเนื้อหา การเปิดและสรุปประเด็น ครูควรทำหน้าที่ถามนำเจาะประเด็นหรือช่วยสรุปเสริมเป็นช่วงๆ เพื่อเป็นการทวนในประเด็นสำคัญ ไม่ปล่อยให้วิทยากรดำเนินการไปฝ่ายเดียว หรือพูดววนหรือไปเน้นเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยมองข้ามประเด็นสำคัญหลักไป

1.2) ปัญหาความไม่ชัดเจนของหัวข้อเรื่อง กำหนดเวลาไม่เหมาะสม และวิทยากรไม่ได้พบปะกัน เป็นปัญหาที่วิทยากรทุกคนกล่าวถึงมากในรอบแรก เนื่องจากยังไม่มีประสบการณ์ด้วยกันทั้งฝ่ายครูและวิทยากร โดยวิทยากรก็ไม่ทราบพื้นฐานของนักเรียน และไม่ทราบว่าวิทยากรแต่ละฐานความรู้จะพูดในรายละเอียดใดบ้าง ต่างฝ่ายจึงคาดคะเนตามความคิดของตนและไม่ได้ประสานกันอย่างใกล้ชิดนัก ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ได้มีการปรับปรุงแก้ไขในรอบที่สองโดยมีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างวิทยากร และวิทยากรกับครู มีการประสานงานกัน บอกความต้องการ ให้รายละเอียดขอบเขตที่ชัดเจนขึ้น ตลอดจนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ของนักเรียนว่าได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์อะไรมาแล้วบ้าง ความสนใจ

ของนักเรียนเป็นอย่างไร เพื่อว่าวิทยากรจะได้จัดเตรียมสาระที่ต่อยอดออกไป ไม่สอนสิ่งที่ซ้ำซ้อนกับสิ่งที่นักเรียนทราบมาแล้ว

1.3) ปัญหาการเตรียมตัวของวิทยากร ซึ่งมีหลายสาเหตุ ส่วนหนึ่งมาจากเวลาที่ครูผู้สอนแจ้งวิทยากรค่อนข้างกระชั้น ไม่ได้บอกหัวข้อย่อยให้ชัดเจนทำให้วิทยากรเตรียมตัวลำบากโดยเฉพาะถ้าเป็นเรื่องซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของตัววิทยากรโดยตรง เช่น เรื่องเกี่ยวกับประวัติการศึกษาของโรงเรียน แต่ถ้าหากว่าเรื่องที่พูดเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประสบการณ์ตรงของวิทยากร เช่น อาชีพในชุมชน การรวมกลุ่มของคนในชุมชน ฯลฯ จะไม่เป็นปัญหาการเตรียมตัวเท่าใดนัก การแก้ไขปัญหานี้ควรร่วมกันทั้งสองฝ่ายโดยวิทยากรควรเผื่อเวลาในการติดต่อหาข้อมูลในบางประเด็นไว้ด้วย เช่น การพูดเกี่ยวกับการศึกษาในชุมชน ซึ่งไม่ใช่หัวข้อที่อาศัยประสบการณ์โดยตรงของวิทยากรเพียงอย่างเดียว บางส่วนควรให้เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนพูดเอง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติของโรงเรียนโดยตรงที่ครูน่าจะทราบดีกว่าวิทยากรในชุมชน ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลของโรงเรียนในการสอนครั้งต่อไปจะได้หมดไปเพราะว่าได้มีการรวบรวมไว้แล้ว วิทยากรสามารถนำมาใช้ในครั้งต่อไปได้ ไม่ต้องเสียเวลาเริ่มต้นตั้งแต่ศูนย์ใหม่ เท่ากับวิชานี้ทำให้ทางโรงเรียนและชุมชนได้มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติตนเองมากขึ้น และสามารถนำไปใช้ในโอกาสที่ต้องการต่อไปในอนาคต

1.4) ปัญหาการสอนที่ยังเป็นทฤษฎีมากกว่าการฝึกปฏิบัติ วิทยากรหลายคนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ในบางเรื่อง เช่น อาชีพเกษตรผสมผสาน การตีผึ้ง สมุนไพร น่าจะให้โอกาสนักเรียนได้เห็นกระบวนการทำและมีโอกาสลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ จดจำได้นานกว่า นอกจากนั้นการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว นักเรียนอาจจะจดบันทึกไม่ทัน ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรสอนวิธีการจดบันทึกย่อ การเขียนแผนผังความคิดให้นักเรียน เพื่อว่าเวลาออกไปสัมภาษณ์ ทัศนศึกษานอกสถานที่จะได้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ดีขึ้น

1.5) ปัญหาครูไม่สามารถตรวจสอบได้ก่อนว่าสิ่งที่วิทยากรนำเสนอเป็นอย่างไร จากการปรับปรุงแนวการสอนใหม่โดยในหัวข้ออาชีพเกษตรผสมผสานได้เพิ่มกิจกรรมการหยอดวัคซีนลูกไก่ และการตอนลูกหมูเข้าไปด้วย ผลปรากฏว่านักเรียนได้มีโอกาสหยอดวัคซีนให้ลูกไก่ เป็นที่สนุกสนานและได้รับความรู้อย่างเต็มที่ แต่การสาธิตการตอนลูกหมูเด็กนักเรียนบางคนรู้สึกหวาดเสียวและสงสารลูกหมูที่ถูกตอนซึ่งร้องด้วยความหวาดกลัวและความเจ็บ ซึ่งครูผู้สอนแม้จะรู้ว่ามีการสาธิตการตอนลูกหมูแต่เนื่องจากยังไม่มีประสบการณ์มาก่อนว่าเป็นอย่างไร ทำให้ไม่อาจพิจารณาตัดสินใจได้ล่วงหน้า จึงต้องปล่อยให้ไปไปตามที่วิทยากรเห็นสมควร เรื่องนี้นับว่าเป็นปัญหาละเอียดอ่อนที่ครูผู้สอนต้องใช้วิจารณญาณและหาประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ โดยการไปสำรวจดูก่อนล่วงหน้ากับเพื่อนอาจารย์ที่สอนบูรณาการร่วมกัน จะได้ร่วมกันพิจารณาให้รอบคอบต่อไป และอาจมีการถามความสนใจความสมัครใจของนักเรียนประกอบก่อน

2) ความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรฯ ไปใช้

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรฯ ไปใช้ ซึ่งได้แก่ ผู้นำในชุมชน วิทยากร และผู้ปกครองมีความเห็นว่าการจัดหลักสูตรนี้มีข้อดีมากกว่าข้อเสีย ซึ่งสามารถสรุปประเด็นที่เป็นข้อดีและข้อเสียได้ดังนี้

ข้อดี

1) เป็นประโยชน์โดยตรงต่อตัวนักเรียนที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นและเป็นผู้สืบทอดความรู้ไปยังคนรุ่นหลัง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นมีความเห็นว่าหลักสูตรที่ใช้สอนอยู่ในโรงเรียนอาจไม่ได้ครอบคลุมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ แต่วิชานี้เป็นวิชาที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ชุมชนของตนเองอย่างจริงจัง มีประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น หัดสังเกตว่าชุมชนมีอะไรดี อะไรเป็นปัญหา หัดวิเคราะห์ และมองเห็นว่าคนรุ่นก่อนตนได้เผชิญกับอะไรมาแล้วบ้าง มีอะไรเหลือเป็นบทเรียนของชุมชนบ้างเป็นการเรียนรู้บทเรียนที่เกิดขึ้นในบริบทของตนเอง

2) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น จากการที่ครูผู้สอนมอบหมายงานให้นักเรียนกลับไปสอบถามประวัติความเป็นมาของชุมชนจากผู้ปกครอง เขียนเรียงความเกี่ยวกับชุมชน ศึกษาคำต่างๆ ในภาษากะเหรี่ยงเทียบเคียงกับภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สมุนไพรพื้นบ้าน ตลอดจนอาชีพในชุมชน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในอาชีพที่ผู้ปกครองทำอยู่ และสนใจซักถาม เริ่มเข้ามาช่วยเหลือแบ่งเบาภาระพ่อแม่ด้วยความสมัครใจ

3) ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับคนในชุมชนดีขึ้น เมื่อเทียบความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนในอดีตที่ผ่านมาเทียบกับในปัจจุบัน โอกาสที่ชุมชนจะเข้ามาแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือพูดคุยกันมีน้อยมาก ศิษย์เก่าเมื่อจบไปแล้วก็ไม่ได้กลับเข้ามามีความสัมพันธ์ช่วยเหลืออะไรให้กับโรงเรียน โครงการนี้จึงจัดว่าเป็นจุดเริ่มต้นอย่างจริงจังและเห็นเป็นรูปธรรม การที่มีการจัดวิชาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นให้มีการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนจึงเป็นการจัดวาระที่ทำให้ผู้นำของหมู่บ้าน และคนในหมู่บ้านตระหนักว่าหน้าที่อีกส่วนหนึ่งของตนคือการหันกลับมาช่วยสืบทอดเรื่องราวที่เป็นประวัติรากเหง้าของชุมชนว่าเป็นมาอย่างไร มีการคลี่คลายอย่างไร เกิดปัญหาอะไรขึ้น และคนในชุมชนได้มีการดำเนินการร่วมกันมาอย่างไร

ข้อเสีย

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นมีความเห็นว่าข้อเสียมีเพียงส่วนน้อยดังนี้

1) การนำความรู้ไปใช้โดยไม่เข้าใจชัดเจน เช่น ความรู้เรื่องสมุนไพรซึ่งยังเป็นการเรียนรู้แค่พื้นฐานเบื้องต้น ถ้านำเอาไปใช้ผิดๆ ถูกๆ ทำไม่ถูก ไม่เข้าใจในการทำ อาจเกิดผลเสียได้

2) การมุ่งความสนใจมากกว่าความรู้ นักเรียนบางคนเมื่อออกไปเรียนในชุมชนแล้ว มุ่งแต่เรื่องสนุกมากกว่าความรู้ นักเรียนบางคนมีความรู้จึกมักคุ้นกับวิทยาการเนื่องจากเป็นคนในพื้นที่และแยกแยะไม่ออกว่าขณะนี้กำลังเรียนอยู่กับวิทยาการ มีการแสวงหาวิทยาการบ้าง ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่

3) นักเรียนบางคนอาจไม่สนใจในเนื้อหาสาระและเกิดการต่อต้านในจิตใจ การจัดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่ที่เป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง และการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอาจมีผู้ปกครองบางคนไม่ส่งเสริม ไม่เห็นความสำคัญในการเรียนรู้ หรือนักเรียนไม่สนใจในเนื้อหาสาระนี้ อาจเกิดการต่อต้านในจิตใจ

4. การบริหารจัดการในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งสองบริบทคือ โรงเรียนวัดสมานกิจและโรงเรียนบ้านนาโคบ ได้ใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ (2543) ผสมผสานกับการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งชุมชนและโรงเรียนได้มีส่วนร่วม ตั้งแต่การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติการ ร่วมประเมินผล การร่วมรับประโยชน์ ซึ่งสรุประบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในแต่ละขั้นตอนได้ดังนี้

4.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานนี้ในส่วนของนักวิจัยได้มีการศึกษาข้อมูลล่วงหน้า ตั้งแต่การคัดเลือกชุมชน โรงเรียน เพื่อศึกษาศักยภาพ ความพร้อม การสร้างความสัมพันธ์ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานสร้างความคุ้นเคย สื่อสารความคิดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันก่อน จากนั้นจึงเริ่มพัฒนาหลักสูตรร่วมกันโดยนักวิจัยร่วมกันกับโรงเรียน ชุมชนร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้

การคัดเลือกชุมชน และการเข้าสู่ชุมชน นักวิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนทุกด้าน ตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรของชุมชน สภาพสังคม เศรษฐกิจ ทั้งการสำรวจโดยตรงและจากข้อมูลของหน่วยราชการ ฝ่ายบริหารและศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาความพร้อม ความตั้งใจของชุมชนและโรงเรียนในการทำวิจัย จากนั้นจึงตัดสินใจเลือกชุมชนที่มีความพร้อมและความเหมาะสมสนองตอบต่อจุดประสงค์ของการวิจัยที่เน้นในเรื่องการประยุกต์การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน

การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับโรงเรียนและชุมชน คณะผู้วิจัยได้พบปะกับผู้นำชุมชนกลุ่มต่างๆ และคณะครูเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ เข้าร่วมกิจกรรมสังคมของหมู่บ้าน เช่น ประเพณีการผูกแขนเรียกขวัญ วันกินข้าวห่อ เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน มีการประชุมร่วมกันกับคณะครูและกรรมการโรงเรียน จนคนในชุมชนและโรงเรียนรู้สึกคุ้นเคยให้การยอมรับ

การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการปฏิบัติ คณะผู้วิจัย ชุมชนและโรงเรียน ได้จัดให้มีการประชุมร่วมกันระดมสมองเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ให้ข้อคิดเห็น กำหนดปัญหาหัวข้อในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระดับชั้นที่เหมาะสม ระยะเวลาที่สมควรเพื่อให้สอดคล้องกับฤดูกาลในการเพาะปลูกและวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น โดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการวิเคราะห์

การเชิญคนในชุมชนให้เข้าร่วมให้ข้อคิดเห็น คณะผู้วิจัยได้เชิญผู้นำในชุมชนทั้งที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ เช่น เจ้าอาวาส ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น เช่น คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล แพทย์ประจำศูนย์สาธารณสุข และเกษตรอำเภอ ผู้รู้ในวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับนับถือในชุมชน รวมทั้งศึกษานิเทศก์ และคณะครูในโรงเรียน ร่วมให้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

4.2 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในทั้งสองบริบทเป็นการศึกษาพัฒนาหลักสูตรร่วมกันควบคู่ไปกับการให้ความรู้ โดยมีการฝึกอบรมครูและการศึกษาดูงานซึ่งจะได้กล่าวในข้อต่อไป สำหรับในช่วงนี้จะขอยกกล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นก่อน

คณะผู้วิจัยได้เชิญให้ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ผู้รู้ในชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิจากทั้งสองชุมชน มาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดประชุมพัฒนาหลักสูตรในคราวเดียวกัน โดยแบ่งคณะผู้วิจัยเป็นสองทีมที่รับผิดชอบโดยตรงในหนึ่งโรงเรียน แต่ก็ต้องทำหน้าที่สนับสนุนในอีกโรงเรียนหนึ่งด้วย ในการวางแผนร่วมกันนี้แต่ละฝ่ายจะนำข้อมูล เอกสาร ตัวอย่างการสอน รูปแบบการสอน นวัตกรรมการสอนที่แต่ละฝ่ายไปศึกษาค้นคว้า หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ มาเสนอและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีการพิจารณาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน จุดเด่นของชุมชน ความพร้อมทางด้านกายภาพของโรงเรียน สภาพห้องเรียน อุปกรณ์เครื่องใช้ ฯลฯ มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ หลังจากที่ได้พิจารณาในหลายแง่มุมแล้ว จากนั้นจึงพัฒนาต้นร่างหน่วยการเรียนรู้การสอนของวิชาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาซึ่งประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่ออุปกรณ์ คำถาม การวัดผลและประเมินผล การทดสอบก่อนเรียน และกำหนดเวลาในการสอนในแต่ละหน่วย รวมทั้งวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ และนำเสนอให้แต่ละโรงเรียนได้รับทราบและให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน

4.3 เตรียมบุคลากร

การเตรียมบุคลากรมีการเตรียมทั้งตัวครูผู้สอนและครูวิชาอื่นที่นำมาบูรณาการตลอดจนครูในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันในระดับโรงเรียนและให้ความช่วยเหลือร่วมมือในโรงเรียนและในระดับชั้น โดยคณะผู้วิจัยได้จัดให้มีการฝึกอบรมครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะความสามารถวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบสตอรี่ไลน์ การประเมินตามสภาพจริง มีการศึกษางานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลโดยใช้แฟ้มผลงาน และการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเตรียมบุคลากรโดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้จัดนี้ ได้กำหนดหัวข้อจากการสอบถามเกี่ยวกับความรู้และความต้องการเบื้องต้นของครู โดยเน้นถึงความสอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดทำเพื่อให้คณะครูมีพื้นฐานความรู้ ได้เห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ได้เห็นความสำเร็จที่โรงเรียนต้นแบบได้ดำเนินการ เพื่อให้เกิดกำลังใจ เห็นแนวทางที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียนของตนต่อไป

4.4 ประชุมผู้ปกครอง

ในระยะสัปดาห์แรกๆ ของการเปิดเรียน คณะผู้วิจัยและโรงเรียนได้จัดประชุมผู้ปกครองเพื่อประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินตามสภาพจริง ในการประชุมผู้ปกครองได้มีโอกาสนำข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนว่ามีความสามารถในการเรียนเป็นอย่างไร จุดเด่น จุดด้อย ลักษณะนิสัยความประพฤติและข้อห่วงใยที่ต้องการให้ครูได้ทราบและช่วยเหลือ ส่วนทางโรงเรียนก็ได้มีโอกาสนำเสนอเกี่ยวกับโครงการวิจัยหลักสูตรท้องถิ่น กิจกรรมดังกล่าวนี้จึงเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบในทางหนึ่งด้วย

4.5 นำหลักสูตรไปทดลองใช้

การนำหลักสูตรไปทดลองใช้มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การวางแผนการสอน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนสิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมวิทยากร การวัดและประเมินผล และการจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียนให้ชุมชนได้ทราบ ซึ่งแต่ละประเด็นมีการบริหารจัดการดังนี้

การจัดครูเข้าสอนและการจัดตารางสอน ผู้บริหารจัดการให้มีการประชุมคณะครูในโรงเรียน ในระดับชั้นเพื่อพิจารณาผู้มีความเหมาะสม โดยมีหลักการพิจารณาว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชานี้อยู่แล้ว หรือจบการศึกษาในสายวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรง มีความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้ปกครอง รวมทั้งถามความสมัครใจของผู้สอน อย่างไรก็ตามผู้บริหารของทั้งสองโรงเรียนได้ขอความร่วมมือจากครูในโรงเรียนและครูในระดับชั้นให้ช่วยเหลือครูผู้สอนวิชาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยเนื่องจากมีลักษณะที่เป็นการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และจัดกิจกรรมที่นำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้อย่างเต็มที่ เช่น การจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบสตอรี่ไลน์ การทำแฟ้มผลงาน การประเมินตามสภาพจริง เป็นต้น

สำหรับการจัดตารางสอนนั้น โรงเรียนวัดสมานกิจได้จัดเวลาสอนในวันศุกร์เช้า ซึ่งเอื้อต่อการไปศึกษาในแปลงสาธิตการเกษตร การจัดตารางสอนค่อนข้างยืดหยุ่นเนื่องจาก

เป็นการศึกษาในระดับประถม ครูประจำชั้นเป็นผู้สอนในวิชาหลักทั้งหมด ส่วนโรงเรียนบ้านนาโคบน วิชาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมัธยมศึกษาได้จัดไว้ในช่วงวันหยุดหสดีบาย ซึ่งเอื้อต่อการไปศึกษาในชุมชน จะได้ไม่กระทบกับการเรียนในวิชาต่อไป การจัดการการสอนของทั้งสองโรงเรียนนี้เป็นการจัดให้เอื้อต่อคณะผู้วิจัยที่จะออกไปร่วมทำกิจกรรมการเรียนการสอน และการนิเทศด้วย การจัดการการสอนสามารถทำเช่นนี้ได้ก็ด้วยความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนที่เต็มใจให้ความร่วมมือ ตลอดจนคณะครูในโรงเรียนที่ยินดีปรับเปลี่ยนให้เกิดความสะดวกแก่ทั้งสองฝ่าย

การวางแผนการสอน ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น คณะผู้วิจัย ศึกษานิเทศก์ ผู้รู้ในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดหัวข้อ แนวการสอน จัดทำแผนการสอนระยะยาวในรูปของหน่วยการเรียนรู้ และการทดสอบก่อนเรียน การดำเนินการร่วมกันในรอบแรกนี้ช่วยให้ทุกฝ่ายได้เห็นภาพรวม จากนั้นครูผู้สอนได้นำแผนการสอนระยะยาวมาสร้างเป็นแผนการสอนรายสัปดาห์ และลงมือปฏิบัติโดยได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนครู และวิทยากรในชุมชน กิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นไปในลักษณะที่ให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน เช่น การเตรียมที่นา การหว่านข้าว เกี่ยวข้าว การสี การมัดข้าว อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามแผนก็มีปัญหาคือ ในโรงเรียนวัดสมานกิจแผนการสอนไม่สอดคล้องกับฤดูกาล จึงต้องสลับเนื้อหาบางเรื่องขึ้นมาสอนก่อน เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงตามฤดูกาล โดยครูมีการสรุปให้นักเรียนเห็นวงจรที่ถูกต้องทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง ส่วนโรงเรียนบ้านนาโคบนมีกิจกรรมพิเศษต่างๆ มาก ทำให้กระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องปรับแก้ไขโดยรวบเนื้อหา สอนพิเศษเพิ่ม ซึ่งมีผลกระทบทำให้นักเรียนกลับบ้านเย็น ผู้ปกครองเป็นห่วง ทำให้ต้องมีการปรับให้มีการบูรณาการระหว่างวิชาเพื่อลดชิ้นงานลงและลดการซ้ำซ้อนลงในรอบที่สอง

การเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนและสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการภายใต้การรับรู้ของผู้บริหาร สำหรับโรงเรียนบ้านนาโคบน อาจารย์ใหญ่ให้ความช่วยเหลือเป็นธุระจัดซื้อให้ด้วย เนื่องจากโรงเรียนอยู่ไกลและยังช่วยติดต่อคนในชุมชนให้มาช่วยจัดการเกี่ยวกับบอร์ดเสนอผลงานนักเรียน ผลิตสื่อขึ้นใช้เอง ทำตัวอย่างบ้านกะเหรี่ยง การเสาะหาอุปกรณ์จากแหล่งต่างๆ เป็นสิ่งที่ครูดำเนินการอยู่เสมอโดยขอจากหน่วยงานราชการ บางอย่างก็ยืมจากผู้ปกครอง คนในชุมชนมาใช้เป็นครั้งคราว หรือวิทยากรในชุมชนนำอุปกรณ์มาเอง เป็นต้น นอกจากนี้ครูผู้สอนได้มีการจัดการปรับปรุงห้องเรียนให้สะอาด ทาสีใหม่เพิ่มความสดใสของห้องเรียน มีการจัดเตรียมกระดาน ดินสอสี แป้น กล้องใสแป้น ชั้นวางอุปกรณ์และผลงาน มีการจัดห้อง "วัฒนธรรมท้องถิ่น" สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์ผลงานนักเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีกะเหรี่ยงโดยเฉพาะ

การเตรียมวิทยากร การติดต่อวิทยากร ครูผู้สอนจะสอบถามข้อมูลวิทยากรจากเพื่อนครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และอดีตครูที่เปลี่ยนไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนได้ติดต่อสอบถามข้อมูลจากหลายๆ แหล่ง เพื่อจะได้ตัดสินใจว่า วิทยาการใดมีความเหมาะสม ประกอบกับต้องชี้แจงให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ทราบก่อนการเชิญ การติดต่อวิทยาการบางท่าน ครูผู้สอนได้จากการเข้าร่วมงานกิจกรรมประเพณีของหมู่บ้าน รวมทั้งงานแต่งงาน งานศพ เนื่องจากเป็นโอกาสหนึ่งที่จะพบปะผู้คนในชุมชนในเวลาอันรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้วิทยาการยังเป็นผู้เสนอแนะวิทยาการคนอื่นๆ เพราะวิทยาการอยู่ในแวดวงเดียวกันจะรู้ว่าใครเก่งเรื่องใด ใครจะมาช่วยเสริมตนได้ จุดนี้จึงเป็นการรวบรวมผู้รู้ของชุมชนให้เข้ามารวมกลุ่มกัน มีการช่วยกันตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน การเตรียมวิทยาการในรอบแรก ครูผู้สอนใช้วิธีบอกหัวข้อย่างกว้างๆ เนื่องจากในระยะแรกผู้สอนเองก็ยังไม่กระจ่างและต้องการให้อิสระแก่วิทยาการ ตรงจุดนี้ทำให้เกิดปัญหาที่วิทยาการกล่าวว่าเป็นเรื่องที่กว้างมาก และอยากให้นักเรียนถามแล้ววิทยาการตอบจะเป็นสิ่งที่ง่ายกว่า ซึ่งปัญหานี้ได้มีการปรับแก้โดยมีการประชุมวิทยาการประเมินผลในรอบแรกแล้วปรับใช้ในรอบที่สอง

การวัดและประเมินผล คณะผู้วิจัยร่วมประชุมกับครูผู้สอนเพื่อวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนโดยใช้วิธีการหลากหลาย โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปฏิบัติงานของนักเรียนแต่ละชั้นโดยมีเกณฑ์การประเมินกำกับชัดเจน ในส่วนที่เป็นทักษะต่างๆ เช่น การสื่อสาร การแสวงหาความรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหา รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความรับผิดชอบ ความกล้าแสดงออก มีนิสัยรักการทำงาน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประเมินโดยการสังเกต เจตคติต่ออาชีพเกษตรกรรม ประเมินโดยใช้แบบวัดเจตคติ ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอนใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การเขียนบรรยายความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียนการสอนจากภาพถ่าย นอกจากนี้ผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในการประเมินแฟ้มผลงานโดยนักเรียนนำกลับไปให้ผู้ปกครองประเมินที่บ้าน

การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียนเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา คณะผู้วิจัยและครูได้ร่วมกันจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนให้ คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ หัวหน้าการประถมศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนอื่นๆ ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันได้มาร่วมชมนิทรรศการ และแสดงความคิดเห็นต่อการจัดนิทรรศการของนักเรียน ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสอธิบายผลงานด้วยความภาคภูมิใจ ผูกการสมาคมกับบุคคลวัยต่างๆ ผู้ปกครองได้ทราบความสามารถและพัฒนาการของลูก เป็นโอกาสให้ครูและผู้ปกครองได้พบปะกันใกล้ชิดขึ้น นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้จัดกลุ่มสนทนากับผู้ปกครองเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนวิชาหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาการทางด้านวิชาการ พฤติกรรม คุณลักษณะของนักเรียน การปรับปรุงข้อเสนอแนะ นอกจากนั้น การจัดนิทรรศการยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนในโรงเรียนได้เรียนรู้การจัดงาน การประยุกต์ความรู้ทางศิลปะมาใช้ มีการพูดคุยซักถามเปรียบเทียบผลงานระหว่างรุ่นซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งรุ่นพี่รุ่นน้อง ทำให้เกิดการบูรณาการทางสังคมภายในโรงเรียน

4.6 ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรในระยะแรก

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการปฏิบัติการโดยครูผู้สอนเป็นหลัก คณะผู้วิจัยทำหน้าที่ติดตาม นิเทศ ปรับแก้ไข กระตุ้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และทำหน้าที่สนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น สนับสนุนอุปกรณ์ เอกสารความรู้ แนะนำช่องทางการหาแหล่งทรัพยากร ฯลฯ ในบางครั้งคณะผู้วิจัยก็เข้าร่วมสอนเป็นทีมกับครูผู้สอนในชั้นเรียน การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมนี้ก่อให้เกิดผลดีคือ ครูได้เห็นวิธีการนำนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น การสอนแบบสตอรี่ไลน์ การใช้แผนผังความคิด การเรียนแบบร่วมมือ ฯลฯ มาใช้ในบริบทของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การสอนครั้งต่อไป ครูผู้สอนวิชาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถดำเนินการด้วยตนเองได้อย่างคล่องแคล่ว มั่นใจ และมีการปรับปรุงให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งได้แสดงความคิดเห็นต่อเนื่องไปอีกด้วยถ้าเป็นคราวหน้าซึ่งผู้วิจัยออกจากพื้นที่ไปแล้ว ครูผู้สอนจะจัดการสอนเป็นทีมเช่นนี้กับครูในวิชาที่มานำเสนอการอย่างไร นอกจากนี้การติดตามผลการเรียนของนักเรียนโดยการให้ผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นนิสิตปริญญาโทสาขาวิจัยและประเมินผลช่วยตรวจผลงานและบันทึกการส่งงานของนักเรียน โดยใช้เกณฑ์ที่ชัดเจนในการประเมินผลงาน ช่วยให้ครูผู้สอนได้เรียนรู้แนวทางการประเมินและสามารถสร้างเกณฑ์ขึ้นเองได้ สำหรับการนิเทศจากอาจารย์ใหญ่นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นไปแบบไม่เป็นทางการคือใช้การสนทนาซักถามรับรู้และสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามสายงาน เช่น การอนุญาตพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ช่วยเหลือจัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนมาให้ ช่วยประสานงานการจัดทัศนศึกษา และให้การสนับสนุนหาโอกาสให้ครูผู้สอนได้แสดงผลงานในงานวันประเพณีศึกษา เป็นต้น สำหรับการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์นั้น มีการนิเทศโดยตรงเพียง 1 ครั้ง เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีภาระงานอื่นค่อนข้างมาก ดังนั้นการนิเทศติดตามจึงต้องพึ่งการนิเทศภายในโดยผู้บริหารและคณะผู้วิจัยหรือในกรณีที่คณะผู้วิจัยเสร็จสิ้นโครงการแล้วควรมีการนิเทศโดยเพื่อนครูในโรงเรียนที่ร่วมทีมทำงาน ซึ่งครูผู้สอนได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานต่อไปกับคณะผู้วิจัยว่าตนวางแผนจะร่วมทีมกับครูท่านใด โดยสามารถวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของตนเองและจุดที่ครูร่วมทีมจะช่วยเสริมให้แข็งแกร่งได้

4.7 ประชุมสัมมนาเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุง

หลังจากที่ได้นำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้แล้วหนึ่งภาคการศึกษา คณะผู้วิจัยได้จัดให้มีการประชุมบุคคลกลุ่มต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติ โดยจัดการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองในวันที่ผู้ปกครองมาชมนิทรรศการผลงานของนักเรียน สอบถามความคิดเห็นของนักเรียน พิจารณาผลสัมฤทธิ์ ทักษะ และคุณลักษณะด้านต่างๆ ของนักเรียน ประชุมผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่าน และวิทยากรชุมชนที่เป็นวิทยากรหลัก เกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเป็นวิทยากรว่ามีปัญหาแนวทางการแก้ไข ควรมีการปรับปรุงอย่างไรบ้าง หลังจากนั้นในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนในปีการศึกษาต่อไปคณะผู้วิจัยและคณะครูได้จัดให้มีการประชุมปฏิบัติการร่วมกันเพื่อพิจารณา

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น แนวทางการแก้ไขแล้วร่วมกันจัดแผนปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดภาคการศึกษาในปีการศึกษาหน้า โดยกำหนดเป็นกิจกรรม หัวข้อสาระ ระยะเวลา การเตรียมการ การดำเนินการ ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้อง เป็นการประสานแผนให้เกิด การบูรณาการรายวิชาต่างๆ อย่างชัดเจน จากการระดมความคิดของผู้บริหาร ครูที่เกี่ยวข้อง วิทยากร ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ตลอดจนนักเรียนอย่างเป็นระบบนี้ช่วยทำให้คณะผู้วิจัยและ ครูผู้สอนเห็นภาพรวม เห็นประเด็นที่จะต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดการเรียนการสอนได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.8 นำหลักสูตรที่ปรับแล้วไปใช้

การนำหลักสูตรท้องถิ่นที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ในรอบที่สองเป็นการนำไปใช้ในช่วงภาคต้น ซึ่งเป็นระยะเวลาที่แตกต่างจากในรอบที่หนึ่งที่ได้สอนไปในภาคปลาย โดยได้นำหลักสูตรท้องถิ่นที่มีการปรับปรุงทั้งในด้านสาระเนื้อหาและวิธีการ ให้มีความกระชับ เหมาะสมขึ้น มีการจัดทำแผนปฏิบัติการให้ครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกันหรือครูที่สอนวิชาที่มาบูรณาการ ได้ทราบดังได้กล่าวถึงประเด็นการปรับปรุงต่างๆ มาแล้วข้างต้น

จากการที่มีการประชุมปฏิบัติการร่วมกันระหว่างคณะครูก่อนเปิดภาคเรียนและร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหา หาแนวทางแก้ไขทำให้มีการบูรณาการรายวิชาต่างๆ สอดคล้องกันมากขึ้น สำหรับการสอนโดยวิทยากรชุมชนในรอบสองนี้มีการปรับโดยครูผู้สอนให้แนวทางชัดเจนขึ้น มีหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย มีการถามนำ การสรุปประเด็น มีการจัดทำอุปกรณ์เพิ่มเติม ให้เห็นชัดเจนขึ้น จัดกระดานไวท์บอร์ดสำหรับเขียนประกอบการบรรยาย จัดทีมวิทยากร เกี่ยวข้องสอนนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง วิทยากรบางคนปรับปรุงการแต่งกาย ให้น่าสนใจโดยกล่าวว่า “อาชีพเกษตรกรนักเรียนไม่สนใจเพราะเครื่องแบบไม่เท่ ต้องแต่งตัวให้ เท่หน่อยเด็กจะได้สนใจ” จากการเตรียมวิทยากรในรอบที่สองนี้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนา เทคนิคการสอนที่ดีขึ้นของวิทยากร และการประสานระหว่างครูผู้สอนและวิทยากรได้ดีขึ้นอย่าง เห็นได้ชัดเพราะทั้งสองฝ่ายรู้บทบาทของตนเองมากขึ้นว่าอีกฝ่ายจะพูดอะไร ตนจะเข้าช่วยเสริม ประเด็นใด และวิทยากรมีการซักซ้อมปรับเปลี่ยนกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเป็น ระบบมากขึ้น

4.9 ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรในระบะที่สอง

การดำเนินการในขั้นนี้จะเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้วในข้อ 6 คือการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในระยะแรก อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตว่าแม้ว่า การแก้ไขปัญหาล้วนใหญ่ทำให้งานดีขึ้นกว่าเดิม แต่บางครั้งการแก้ปัญหานี้เมื่อนำไปใช้ อาจก่อให้เกิดปัญหาใหม่ขึ้นมาซึ่งจะต้องมีการปรับแก้ไขต่อไป นอกจากนี้การปรับเปลี่ยน เวลาสอน เช่นเดิมในรอบแรกสอนเทอมปลาย ต่อมาในรอบสองเปลี่ยนมาสอนเทอมต้น สภาพความพร้อมของนักเรียนจะแตกต่างกันเนื่องจากนักเรียนเพิ่งเปิดเทอมและเปลี่ยนจาก ระดับประถมมาเป็นระดับมัธยม จึงยังมีปัญหาการปรับตัวของนักเรียนและครู ทำให้ครูผู้สอน

ต้องตระหนักถึงสภาพของนักเรียนที่แตกต่างไปไม่เหมือนกันในแต่ละปี การใช้กิจกรรมที่ได้ผลในปีหนึ่งอาจจะไม่ได้ผลเหมือนเดิม ดังนั้นแผนการสอนที่วางไว้จึงต้องมีการยืดหยุ่นไม่ตายตัวจนเกินไป

4.10 ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในขั้นนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการดำเนินการในขั้นตอนที่ 7 คือการประชุมสัมมนาเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงในครั้งต่อไปอย่างต่อเนื่อง และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีการนำผลสรุปมาจัดทำรายงานผล

ข้อสังเกตในขั้นปรับปรุงและพัฒนา การปฏิบัติที่เป็นหัวใจสำคัญคือการจดบันทึกเหตุการณ์และการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนในแต่ละครั้งเป็นสิ่งที่ช่วยให้คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงการสอนในครั้งต่อไปได้มาก เนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อมีการจดบันทึกข้อคิดที่ได้แต่ละครั้งที่ทำการสังเกตการสอน ทำให้การปรับปรุงครั้งต่อไปมีความรอบคอบ ได้บทเรียนที่ดี และเทคนิควิธีใหม่ๆ ตลอดจนตัวอย่างจากวิทยากรแต่ละคนที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ต่อไป

5. ปัจจัยและเงื่อนไขการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ในต่างบริบท

ผลการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง “การเลี้ยงโคนม” ไปปรับใช้ในต่างบริบท คณะผู้วิจัยนำเสนอใน 2 ประเด็น คือ การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และปัจจัยและเงื่อนไขการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้

5.1 การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปใช้ในต่างบริบทต่างเนื้อหา และต่างระดับการศึกษา คือโรงเรียนวัดสมานกิจ ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนท่ากระทุ่ม เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เปิดสอนตั้งแต่อนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมีปัญหาเรื่องการไม่ได้อยู่กับบิดามารดา ชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด แต่สภาพเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในสภาพที่ดีกว่าชุมชนนาโค ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบนซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนนาโค เป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชุมชนมีปัญหาเรื่องความยากจน นักเรียนหลายคนทั้งหญิงและชายเป็นนักมวยเพื่อหารายได้เพิ่มเติม แต่ผู้นำมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม หรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือที่คณะผู้วิจัยเรียกย่อๆ ว่า **LCD-PAR (Local Curriculum Development through Participatory Action Research)** สามารถนำไปใช้ได้ ในบริบทของโรงเรียนและชุมชนทั้งสองบริบทดังกล่าวแล้วข้างต้น เพียงแต่มีการปรับปรุงเล็กน้อย ซึ่ง **LCD-PAR** ประกอบด้วย 10 ขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

5.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่คณะผู้วิจัย โรงเรียน และชุมชนร่วมกันศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียน สภาพและปัญหาของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนและชุมชน ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมทั้งเนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ถ้าโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการเองโดยไม่มีคณะผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้อง ขั้นตอนนี้โรงเรียนควรจะร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการ

5.1.2 เตรียมบุคลากร ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการจัดเตรียมบุคลากรที่เป็น ผู้รับผิดชอบหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งควรจะมีการมอบหมายก่อนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อบุคลากรเหล่านี้จะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่แรก นอกจากนั้นควรจะให้ ความรู้แก่บุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการประเมินตามสภาพจริง

5.1.3 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คณะผู้วิจัย ผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใน ชุมชน ผู้รู้ในชุมชน และผู้นำชุมชน ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และจัดทำแนวการสอน ระยะยาว

5.1.4 ประชาสัมพันธ์หลักสูตร ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ถ้าโรงเรียนสามารถ ประชาสัมพันธ์หลักสูตรได้ทั่วถึง จะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี การประชาสัมพันธ์หลักสูตรนั้น โรงเรียนดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้ง ขอความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน การให้นักเรียนสัมภาษณ์ หรือไปศึกษาดูงาน พร้อมทั้งการประเมินผลงานนักเรียนจากแฟ้มผลงาน และการแสดงนิทรรศการผลงานของ นักเรียน การประชุมผู้ปกครองนั้นควรจะเริ่มประชุมภายในหนึ่งถึงสองสัปดาห์ของการเปิด ภาคเรียน นอกจากนั้นโรงเรียนสามารถประชาสัมพันธ์หลักสูตรโดยใช้เวทีของการประชุม กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประชุมคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน การประชุมผู้ปกครอง ของนักเรียนทั้งโรงเรียนในวาระต่างๆ การจัดทำเอกสารแผ่นพับ การเขียนบทความลงใน วารสารข่าวของโรงเรียน การพูดคุยกับผู้ปกครองโดยตรงในทุกครั้งที่มีโอกาส ผู้นำชุมชนซึ่งเป็น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสามารถช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตรท้องถิ่น ได้โดยใช้เวทีของการประชุมของคนในชุมชน

5.1.5 นำหลักสูตรไปทดลองใช้ การนำหลักสูตรไปทดลองใช้เป็นขั้นตอนของ การตรวจสอบการดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีประเด็นปัญหาอะไรบ้างที่สมควรได้รับการ ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้นั้น ชุมชนควรมีส่วนร่วมใน การจัดการเรียนการสอนด้วย การที่จะทำให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียน การสอนนั้น โรงเรียนต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน และควรเชิญผู้นำชุมชนและผู้รู้ ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มพัฒนาหลักสูตร คณะผู้วิจัยและ/หรือโรงเรียนควรพยายาม

ทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งโรงเรียนและชุมชนควรจะรับผิดชอบร่วมกัน การเชิญให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินติดตามผลการใช้หลักสูตร เป็นวิธีการหนึ่งของการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ในขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้นี้ผู้บริหารโรงเรียนควรอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากบางครั้งนักเรียนต้องมีการเรียนนอกสถานที่ ซึ่งนอกจากอำนวยความสะดวกในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนแล้วผู้บริหารควรอำนวยความสะดวกในเรื่องของการเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอน การเชิญผู้รู้ในชุมชนมาเป็นวิทยากร การเตรียมสถานที่ที่ใช้ในการสอน เช่น แปลงสาธิต การจัดครูเข้าสอน การนิเทศการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน การวัดและประเมินผลการศึกษา ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นควรติดต่อประสานงานกับผู้รู้ในชุมชนแต่เนิ่นๆ อย่างน้อยหนึ่งสัปดาห์ล่วงหน้า และควรระบุประเด็นและขอบเขตของสาระให้ชัดเจน ควรมีการประชุมปรึกษาหารือและวางแผนการสอนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่นำมาบูรณาการ ควรมีการจัดบันทึกประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงต่อไป

5.1.6 ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรระยะแรก การติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในระยะแรกนั้น ผู้วิจัยและ/หรือโรงเรียนควรพิจารณาถึงกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมบุคลากร การจัดการเรียนการสอน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก การติดต่อผู้รู้ในชุมชนมาเป็นวิทยากร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล รวมทั้งการจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน นอกจากนั้นควรจะได้มีการพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครูผู้สอน โรงเรียนและชุมชน เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขทั้งกระบวนการ และหลักสูตรให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5.1.7 ปรับปรุงแก้ไข โรงเรียน ชุมชน และคณะผู้วิจัย ร่วมกันปรับปรุงแก้ไขประเด็นที่เป็นปัญหา หรือข้อบกพร่องต่างๆ ที่พบในการนำหลักสูตรไปใช้ในระยะแรก

5.1.8 นำหลักสูตรที่ปรับแล้วไปใช้ นำหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ในรอบที่สอง โดยปรับปรุงแก้ไขวิธีดำเนินการที่เป็นข้อบกพร่องในรอบที่หนึ่ง

5.1.9 ติดตามผลการใช้หลักสูตร คณะผู้วิจัยและ/หรือโรงเรียนติดตามผลการใช้หลักสูตรทำนองเดียวกับที่ดำเนินการในรอบที่หนึ่ง

5.1.10 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนและชุมชนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน นำหลักสูตรไปใช้ และติดตามผลการใช้หลักสูตรดำเนินการเช่นนี้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

5.2 ปัจจัยและเงื่อนไขการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้

คณะผู้วิจัยได้นำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปปรับใช้ในด้านต่าง โดยนำกระบวนการทั้ง 10 ขั้นตอนไปปรับใช้ในโรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่ม กับโรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโค ผลปรากฏว่าโรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่มได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง “เกษตรผสมผสานครบวงจร” สำหรับโรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโคได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” นอกจากนั้นในช่วงของการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ทั้งสองโรงเรียนและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินติดตามการใช้หลักสูตร องค์ความรู้ที่คณะผู้วิจัยพบจากการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) ประเด็นของวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ เมื่อนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 10 ขั้นตอนไปปรับใช้ 2) ประเด็นของปัจจัยที่ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนประสบผลสำเร็จ และ 3) ประเด็นของการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน

5.2.1 วิธีการแก้ปัญหาเมื่อนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 10 ขั้นตอนไปปรับใช้

การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 10 ขั้นตอนไปปรับใช้นั้น คณะผู้วิจัยพบว่าเกิดปัญหาบางประการในการดำเนินการ ซึ่งคณะผู้วิจัย โรงเรียน และชุมชนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ขั้นตอนของการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ได้แก่

1.1) คณะผู้วิจัยไม่คุ้นเคยต่อพื้นที่และบุคลากรของโรงเรียนและชุมชนที่จะเข้าไปศึกษา คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยติดต่อชี้แจงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการต่อผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรียินดีให้ความร่วมมือกับคณะผู้วิจัยเป็นอย่างดีโดยมอบหมายให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดที่รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงาน และได้จัดให้มีการประชุมศึกษานิเทศก์อำเภอทุกอำเภอเพื่อให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชน และร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกโรงเรียนและชุมชนที่จะทำการศึกษา นอกจากนั้นศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัดยังได้นำคณะผู้วิจัยไปศึกษาและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อีกด้วย

1.2) ปัญหาเกี่ยวกับที่พักของผู้ช่วยวิจัย คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยติดต่อประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อสอบถามในเรื่องที่พักอาศัยของผู้ช่วยวิจัย บางโรงเรียนมีห้องว่างในบ้านพักครู ผู้บริหารยินดีและอนุญาตให้ผู้ช่วยวิจัยไปพักที่บ้านพักครูได้ บางโรงเรียนบ้านพักครูไม่ว่างผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้คณะผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับบ้านพักของหน่วยอนุรักษ์ป่าไม้ซึ่งอยู่ในชุมชนนั้น เพื่อขออนุญาตให้ผู้ช่วยวิจัยได้พักอาศัยในช่วงของ

การลงไปอยู่ในพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล หรือในบางโรงเรียนคณะผู้วิจัยได้เข้าบ้านให้ผู้ช่วยวิจัย ได้พักอาศัยในชุมชนในช่วงเวลาดังกล่าว

2) ขั้นตอนของการเตรียมบุคลากร ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ได้แก่

2.1) การโยกย้ายของครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียนแก้ปัญหา โดยมอบหมายให้ครูท่านอื่นที่สอนอยู่ในระดับชั้นที่จะนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้และเคยสอนวิชา สังคมศึกษามาก่อนเป็นผู้รับผิดชอบแทน

2.2) ความกังวลใจของครูผู้สอนที่มารับผิดชอบแทน คณะผู้วิจัยแก้ปัญหา โดยพยายามให้กำลังใจแก่ครูท่านนี้เป็นอย่างมาก และได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน การสอนเป็นบางครั้งในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ในรอบแรกเพื่อสร้างความมั่นใจให้ แก่ครูผู้สอน ซึ่งจากการกระทำดังกล่าวช่วยให้ครูผู้สอนมีความมั่นใจมากขึ้นและสามารถที่จะ ดำเนินการสอนได้ด้วยตนเองในการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่สอง

2.3) ครูบางคนไม่เห็นด้วยกับแนวคิดในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเนื่องจาก เกรงว่าผู้เรียนจะได้ความรู้ทางด้านวิชาการน้อยเกินไป คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยให้ความสนธิสนม และยอมรับฟังความคิดเห็นของครูท่านนี้และในช่วงของการจัดทำแผนการสอนได้เพิ่มความเข้มข้น ทางวิชาการให้มากขึ้น ซึ่งต่อมาหลังจากที่ได้นำหลักสูตรไปใช้ครูท่านนี้ได้มองเห็นประโยชน์ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ครูท่านนี้จึงกลายเป็นกำลังสำคัญของการดำเนินการ เป็นผู้ที่มอบหมายช่วยเหลือและประสานงานกับครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด

3) ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ได้แก่

3.1) ในช่วงของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นช่วงต่อของการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรจากหลักสูตรเดิมมาเป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในช่วงนั้นกระทรวงศึกษาธิการ ยังไม่ได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ได้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับร่าง ในขณะที่โรงเรียนยังคงใช้หลักสูตรฉบับปี พ.ศ.2533 อยู่ ดังนั้นคณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดย ได้นำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับร่างมาร่วมพิจารณาประกอบกับหลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2533 โดยได้นำมาตรฐานช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่างๆ มาร่วมพิจารณาและได้นำมาบรรจุไว้ใน วัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นด้วย เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนใน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไปหลังจากที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประกาศใช้แล้ว ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ทำให้ครูเกิดความกระตือรือร้นและมองเห็นแนวทางที่จะนำหลักสูตร มาปรับใช้ต่อไป และเป็นผู้นำกลุ่มโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

3.2) หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร ก่อนข้างมีปัญหาในการจัดลำดับ เนื้อหาในหลักสูตร เนื่องจากการทำการเกษตรของชุมชนท่ากระทุ่มต้องอาศัยน้ำจาก คลองชลประทาน ซึ่งจะต้องรอช่วงเวลาที่เหมาะสมชลประทานจะปล่อยน้ำมา คณะผู้วิจัยแก้ปัญหา

โดยปรับการเรียงลำดับเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และให้เริ่มจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ช่วงปลายของภาคต้น

3.3) ครูและคณะผู้วิจัยไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำเกษตรผสมผสาน ครบวงจรมาก่อน คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเชิญผู้รู้ในชุมชนและ นักวิชาการจากกรมประมง และกรมวิชาการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาให้ข้อมูล แนวคิด และร่วมวางแผนในการจัดทำแนวการสอน

4) ขั้นตอนของการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้คือ ผู้ปกครองบางคนไม่มาร่วมประชุมในวันชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และวิธีการจัดการเรียน การสอนของหลักสูตรท้องถิ่น จึงไม่เข้าใจและเกิดความรู้สึกต่อต้านเนื่องจากเกรงว่านักเรียนจะ ไม่ได้เรียนรู้วิชาการเท่าที่ควร คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยไปพบผู้ปกครองที่บ้านเพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจ โดยเฉพาะกับผู้ปกครองที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมชี้แจงตั้งแต่เปิดเทอม จัดทำ เอกสารแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตร เขียนบทความประชาสัมพันธ์หลักสูตรลงในวารสาร ของโรงเรียน ผู้ใหญ่บ้านใช้เวทีของการประชุมประจำเดือนของคนในชุมชนประชาสัมพันธ์ หลักสูตรท้องถิ่น

5) ขั้นตอนของนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ ได้แก่

5.1) ครูบางคนคิดว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในครั้งนี้ ผู้ที่ได้ประโยชน์คือ คณะผู้วิจัย แต่โรงเรียนจะไม่ได้ประโยชน์อะไร ดังนั้นครูที่สอนวิชาอื่นๆ ในระดับชั้นเดียวกันจะ ไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยพยายามสร้างความสนิทสนม อธิบาย ชี้แจงถึงแนวโน้มของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะประกาศใช้ และนำองค์ความรู้ใหม่ๆ มาแลกเปลี่ยนให้แก่คณะครูทั้งระดับ เช่น พาไปอบรมเรื่องการสอนแบบสตอรี่ไลน์ จัดหา ตัวอย่างและสื่ออุปกรณ์การสอน

5.2) ครูไม่มั่นใจในการสอนระยะแรก คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยเข้าไปร่วมทีม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระยะแรก ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน

5.3) ในระดับมัธยมศึกษาครูผู้สอนจะสอนประจำวิชา ดังนั้นในช่วงแรกของการนำหลักสูตรไปใช้ จะไม่ค่อยมีการบูรณาการ เนื่องจากครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับครูที่สอน วิชาอื่นๆ ไม่ได้วางแผนการสอนร่วมกันเพราะยังไม่เข้าใจวิธีสอนแบบบูรณาการ ดังนั้นในช่วง ของการนิเทศติดตาม คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงให้คณะครูที่สอนในระดับเดียวกันทราบถึงหลักการของ การสอนแบบบูรณาการ และหลังจากเสร็จสิ้นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ได้มีการประชุม คณะครูทั้งระดับเพื่อร่วมกันพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และพิจารณาหาแนวทางแก้ไข นอกจากนั้นยังได้วางแผนการสอนแบบบูรณาการร่วมกัน

5.4) จำนวนชิ้นงานมีมากเกินไป คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยลดจำนวนชิ้นงาน จากการนำหลักสูตรไปใช้รอบแรกจำนวน 22 ชิ้น เหลือเพียง 14 ชิ้น

5.5) การสอนเรื่องแรลลีชุมชนจำนวนฐานมีมากเกินไป ทำให้นักเรียนต้องกลับบ้านเย็นมาก จึงได้มีการปรับจำนวนฐานให้ลดลงจาก 5 ฐานเหลือเพียง 3 ฐาน และปรับระยะทางระหว่างที่ตั้งของฐานให้ใกล้กันด้วย สำหรับ 2 ฐานที่เหลือให้นักเรียนศึกษาจากของจริงในวันประเพณีกินข้าวห่อ

5.6) ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นและครูสอนวิชาอื่นที่นำมาบูรณาการไม่เข้าใจถึงการประเมินชิ้นงานในกรณีของการบูรณาการระหว่างวิชา ทำให้มีการส่งงานซ้ำซ้อน คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับคณะครูสอนพิจารณาชิ้นงานว่าควรจะอยู่ในรายวิชาใดบ้าง และจะประเมินชิ้นงานโดยแยกตามรายวิชาแต่ยึดครูผู้สอนวิชาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลัก และสำหรับการสอนในภาคต้น 2545 ในวันปฐมนิเทศนักเรียน ครูทุกคนที่ร่วมสอนบูรณาการวิชาหลักสูตรท้องถิ่นจะเข้าพบนักเรียนพร้อมกันเพื่อชี้แจงให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องการส่งงาน การให้คะแนนชิ้นงาน และเน้นให้เด็กมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน

5.7) หน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน คณะผู้วิจัยมีการประชุมวางแผนเพื่อสลับหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรท้องถิ่นฯ เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้เดิมไม่สอดคล้องกับเหตุการณ์และช่วงเวลาที่เกิดขึ้นในชุมชน

5.8) อุปกรณ์ไม่เพียงพอ นักเรียนใช้วัสดุเปลือง บางคนนำอุปกรณ์กลับบ้านแล้วไม่นำมาคืน คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยประชุมครูวิชาต่างๆ ที่มาร่วมสอนบูรณาการในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคนก่อนเปิดเรียน เพื่อแบ่งวัสดุอุปกรณ์โดยดูว่าแต่ละหมวดต้องการวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง จะได้จัดซื้ออุปกรณ์ให้เพียงพอและไม่ขัดแย้งกันโดยการยืมจะต้องเป็นระบบ

5.9) ในระยะแรกๆ ครูคนอื่น ๆ ในโรงเรียนยังไม่เข้าใจหลักสูตรทำให้ไม่ทราบว่าช่วยเหลือหรือมีส่วนร่วมในหลักสูตรได้อย่างไร ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นจึงรับผิดชอบภาระทั้งหมดแต่ผู้เดียว การแก้ปัญหานี้กระทำโดยอาจารย์ใหญ่เชิญครูทั้งโรงเรียนประชุมชี้แจงและให้ครูที่รับผิดชอบโครงการนี้อธิบายให้ครูคนอื่น ๆ เข้าใจมากขึ้น หลังจากนั้นจึงมีการออกคำสั่งมอบหมายงานให้ครูคนอื่น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบ เช่น การติดต่อสถานที่ ส่วนอาจารย์ใหญ่เป็นผู้หางบประมาณสนับสนุน นอกจากนั้นได้ประชุมชี้แจงให้ครูคนอื่น ๆ มองเห็นความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ซึ่งครูทุกคนสามารถใช้แหล่งการเรียนรู้ร่วมกันได้

5.10) การเชิญวิทยากรไม่ได้เชิญล่วงหน้า เนื่องจากครูยังไม่เข้าใจเนื้อหาตลอดทั้งหลักสูตรอย่างชัดเจน ทำให้ไม่สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ จึงต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการเชิญวิทยากรอย่างกระชั้นชิด ปัญหานี้ได้รับการแก้ไขโดยวางแผนและติดต่อวิทยากรล่วงหน้า หลังจากที่นำหลักสูตรไปทดลองใช้หนึ่งภาคการศึกษา ครูสามารถวางแผนและติดต่อวิทยากรล่วงหน้าได้

5.11) นักเรียนที่เรียนหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจรต้องกลับบ้านเย็นหรือต้องมาโรงเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อมาใส่ปุ๋ย รดน้ำ พรุนดิน ถอนหญ้า ส่วนนักเรียน

ที่เรียนหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ต้องไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ซึ่งต้องใช้เวลามากทำให้นักเรียนกลับบ้านเย็นและขาดการซ้อมมวย ส่งผลให้ครูซึ่งเป็นเจ้าของค่ายมวยไม่พอใจ คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยทำหนังสือจากโรงเรียนเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้านักเรียนบ้านอยู่ไกลผู้ปกครองมารับกลับ แต่หากบ้านใกล้ครูจะไปส่งเอง นอกจากนั้นการนำหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคไปใช้ในรอบที่สองคณะผู้วิจัยได้ปรับเนื้อหา และเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กระชับมากขึ้น โดยให้เสร็จสิ้นภายในเวลาก่อนเลิกเรียนเพื่อนักเรียนจะได้กลับไปฝึกซ้อมมวย

5.12) ครูไม่ได้ระบุรายละเอียดของเนื้อหาให้วิทยากรทราบ ดังนั้นการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่สอง ครูระบุประเด็นและขอบเขตของเนื้อหาให้ชัดเจนให้วิทยากรทราบล่วงหน้าว่าควรบรรยายในประเด็นใดบ้าง

6) ขั้นตอนการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในระยะแรก ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้คือ ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียนไม่มีเวลานิเทศครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากมีภาระความรับผิดชอบมาก คณะผู้วิจัยแก้ปัญหาดังกล่าวโดยไปสังเกตและนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่องสัปดาห์เว้นสัปดาห์

7) ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้คือ แม้ว่าประเด็นที่เป็นปัญหาจากการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่หนึ่งจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขทุกประเด็น แต่จะมีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่สอง คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มกับคณะครู วิทยากร และผู้ปกครอง เพื่อสรุปปัญหา และพิจารณาหาแนวทางแก้ไข

8) ขั้นตอนของการนำหลักสูตรที่ปรับแล้วไปใช้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ได้แก่

8.1) การนำหลักสูตรที่ปรับแล้วไปใช้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิทยากรท้องถิ่นปรากฏว่า เนื้อหาที่วิทยากรบรรยายยากเกินไปสำหรับนักเรียน ปัญหานี้ได้รับการแก้ไขโดยครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นช่วยสรุปประเด็นให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น

8.2) ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นไม่ทราบรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากไม่เคยมีประสบการณ์ในเรื่องที่วิทยากรจะบรรยายและสาธิตให้นักเรียนดู รวมทั้งไม่มีการตรวจสอบความเหมาะสมล่วงหน้า ทำให้บางกิจกรรมของการสาธิตไม่เหมาะกับนักเรียนในวัยนี้ ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขโดยครูผู้สอนและคณะผู้วิจัยชี้แจงให้วิทยากรทราบถึงความไม่เหมาะสมของกิจกรรมกับวัยของผู้เรียน ซึ่งควรจะมีการปรับเปลี่ยนในปีการศึกษาต่อไป

9) ขั้นตอนการติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรรอบที่สอง ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้มีลักษณะเดียวกันกับขั้นตอนการติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรรอบแรก คือ

ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียนไม่มีเวลานิเทศครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากมีภาระความรับผิดชอบมาก คณะผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาโดยไปสังเกตและนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง สัปดาห์เว้นสัปดาห์

10) ขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้คือ ครูผู้สอนมีข้อสงสัยบางประการและได้โทรศัพท์มาสอบถามคณะผู้วิจัยเป็นครั้งคราว ปัญหาดังกล่าวนี้คณะผู้วิจัยได้แก้ไขโดยให้คำปรึกษาหารือทางโทรศัพท์

5.2.2 ปัจจัยที่ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนประสบผลสำเร็จ

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น คณะผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยและ/หรือเงื่อนไขที่ทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของโรงเรียนและชุมชน และใช้กระบวนการดังกล่าวเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของนักเรียน การพัฒนาศักยภาพของครู หรือการติดต่อหาทางปัญญาให้กับครู การเพิ่มพูนศักยภาพในด้านการบริหารจัดการของโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในด้านการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีดังต่อไปนี้

1) การนิเทศอย่างต่อเนื่อง การที่คณะผู้วิจัยเข้าไปร่วมปรึกษาหารือกับโรงเรียนและชุมชนนั้น เป็นการให้ความรู้และสร้างความมั่นใจให้กับครู โรงเรียน และชุมชนในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งหลังจากที่ครู โรงเรียน และชุมชนได้รับความรู้จากการปฏิบัติ และเกิดความมั่นใจมากขึ้นแล้ว โรงเรียนและชุมชนสามารถที่จะดำเนินการต่อไปเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมครูในช่วงสั้นๆ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในการให้ความรู้แก่ครูเป็นจำนวนมากในเชิงทฤษฎี แต่โอกาสที่จะให้ครูทุกคนที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้เลยนั้นคงจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากการฝึกอบรมในช่วงสั้นๆ 3-5 วันนั้น ครูยังไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการที่มีคณะผู้วิจัยไปนิเทศหรือให้คำปรึกษาแก่ครูเป็นระยะๆ จะเป็นการช่วยให้ครูสามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติได้ชัดเจนมากขึ้น ในกรณีที่บางชุมชน บางโรงเรียนมีศึกษานิเทศก์ที่มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน และมีเวลามากพอที่จะไปนิเทศครูอย่างสม่ำเสมอ ศึกษานิเทศก์สามารถที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะหรือทำหน้าที่แทนคณะผู้วิจัยได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยคณะผู้วิจัยจากภายนอก เช่นเดียวกับกรณีที่บางโรงเรียนที่ผู้บริหารมีเวลามากพอที่จะนิเทศการสอนของครูในโรงเรียน และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินตามสภาพจริงและ

การกำหนดเกณฑ์การประเมิน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถที่จะเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการได้เอง โดยอาศัยตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นแนวทาง

2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนางานที่กำลังปฏิบัติอยู่ ดังนั้นคณะครูที่เข้าร่วมในโครงการนี้ จึงไม่เกิดความรู้สึกว่าเป็นภาระของคณะผู้วิจัยที่นำมาเพิ่มให้กับครู แต่เป็นภาระของครูหรือโรงเรียนโดยมีคณะผู้วิจัยเป็นผู้ให้คำปรึกษา

3) ความรู้สึกเป็นเจ้าของหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนและชุมชน หลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียน ชุมชน และคณะผู้วิจัย ร่วมมือกันพัฒนาขึ้นมานั้น เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน เป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ซึ่งโรงเรียนและชุมชนร่วมกันพัฒนาขึ้นมา ดังนั้นโรงเรียนและชุมชนจึงเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของหลักสูตรท้องถิ่น เมื่อความรู้สึกเป็นเจ้าของเกิดขึ้นความเต็มใจที่จะจัดทำให้ดีขึ้นให้มีประสิทธิภาพก็จะมีมากกว่าที่จะรู้สึกว่าจะไม่ใช่ธุระของตนเอง

4) การได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องของการสอน การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงจะช่วยให้ครูผู้สอนเกิดความเข้าใจได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จากการสังเกตของคณะผู้วิจัยพบว่าครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นทั้งสองโรงเรียนมีพัฒนาการเกี่ยวกับวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบบูรณาการ การประเมินตามสภาพจริง และวิธีการกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน ครูผู้สอนมีความมั่นใจมากขึ้น มองเห็นภาพชัดเจนมากขึ้นหลังจากที่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

5) การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนทำให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและมีความยินดีและเต็มใจในการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น มีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น จึงทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นประสบความสำเร็จ

6) การทำงานเป็นทีม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจะประสบความสำเร็จถ้าโรงเรียนและชุมชนมีการทำงานเป็นทีม จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารโรงเรียนสามารถแต่งตั้งให้ครูทุกคนในโรงเรียนเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนั้นครูทุกคนในโรงเรียนได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลางการที่จะให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมโดยแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นคงจะไม่เหมาะสม สิ่งที่เป็นไปได้คือให้ครูที่สอนในระดับชั้นที่นำหลักสูตรไปใช้มีส่วนร่วมทุกคน สำหรับครูที่สอนในระดับชั้นอื่นๆ ถึงแม้ว่าไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรง แต่ทุกคนได้รับความเคลื่อนไหวตลอดเวลา เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีการชี้แจงในที่ประชุมครู การที่โรงเรียนมีการทำงานเป็นทีมเป็นการเพิ่มขวัญและ

กำลังใจในการทำงานของครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวและว่าเหวใน
การทำงาน ดังนั้นการที่ครูในโรงเรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้ จะมีส่วนช่วยให้กระบวนการ
พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดำเนินไปได้เป็นอย่างดี

7) การมีวิสัยทัศน์และการให้ความสำคัญของผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียน
ซึ่งเป็นผู้นำทางความคิดของครูในโรงเรียน เป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างมากในการที่จะส่งเสริม
ให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นประสบความสำเร็จ ถ้าผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
มองเห็นความสำคัญของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องของ
การจัดตารางสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก การเชิญวิทยากร
และการให้กำลังใจแก่ครูผู้สอน จะทำให้การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมี
ส่วนร่วมของชุมชนประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น

8) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่
เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ด้วยดี ถ้าโรงเรียนและชุมชนมี
ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังนั้นโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วม
ของคนในชุมชนควรจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เช่น ไปร่วมงานของคนในชุมชน
ช่วยเหลืองานของชุมชนทุกครั้งที่มีความโอกาส ติดต่อกับข่าวสารหรือประชาสัมพันธ์
ความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ชุมชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งแจ้งให้คนในชุมชนเข้าใจว่า
โรงเรียนกำลังทำอะไร และต้องการความช่วยเหลืออะไรจากชุมชน ประโยชน์อะไรบ้าง
ที่จะเกิดกับโรงเรียนและชุมชนและบุตรหลานของคนในชุมชน จากการที่โรงเรียนมีความสัมพันธ์
ที่ดีกับคนในชุมชน การขอความร่วมมือในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้
และการติดตามประเมินผลหลักสูตรจะเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ง่ายขึ้น

9) การให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่ ผลจากการวิจัยที่โรงเรียนบ้านนาโคบน
พบว่า เยาวชนรุ่นใหม่ที่มีสำเร็จการศึกษามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการนำหลักสูตรไปใช้
โดยมาทำหน้าที่เป็นวิทยากร และจัดแรลลี่ชุมชนให้แก่นักเรียน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มี
วัยไม่ต่างจากนักเรียนมากนัก วิธีการนำเสนอสาระความรู้ให้แก่นักเรียนจึงน่าสนใจ ไม่เกิด
ช่องว่างระหว่างวัย ในขณะเดียวกัน กลุ่มบุคคลเหล่านี้ยังสามารถทำงานประสานกับผู้รู้ในชุมชน
โดยทำหน้าที่เป็นวิทยากรร่วมกัน ซึ่งผู้รู้ในชุมชนบางท่านมีความรู้ในเนื้อหาสาระมาก
แต่ไม่สามารถถ่ายทอดให้เป็นที่น่าสนใจแก่นักเรียน กลุ่มเยาวชนก็จะช่วยอธิบายและมีเทคนิค
วิธีการถ่ายทอดที่น่าสนใจ ดังนั้นโรงเรียนและชุมชนไม่ควรมองข้ามกลุ่มบุคคลเหล่านี้
ควรนำทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ เพราะคนในวัยหนุ่มสาวยังมีพลังกาย พลังสมอง
และพลังความคิดอีกมาก ถ้าได้รับการชี้แนะที่ดี บุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังที่สำคัญต่อ
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

5.2.3 การส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน

การที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับคณะครู ผู้บริหาร ศึกษาวิเคราะห์และคนในชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ และประเมินติดตามการใช้หลักสูตร คณะผู้วิจัยพบว่า การที่นักการศึกษาหรือบุคคลภายนอกจะเข้าไปดำเนินการใดๆ เพื่อช่วย กระตุ้นให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนนั้น ควรดำเนินการดังนี้

1) ติดต่อบริษัทงานกับผู้บริหารระดับท้องถิ่น ซึ่งในสภาพปัจจุบันคือ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อชี้แจงถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ ให้ชัดเจน รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ใครคือผู้ได้รับผลประโยชน์ และขอความร่วมมือเพื่อ อำนาจความสะดวกในการเข้าสู่พื้นที่

2) ติดต่อบริษัทงานกับผู้บริหารระดับโรงเรียนเพื่อชี้แจงถึงเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ของการดำเนินการให้ชัดเจน รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และใครคือผู้ได้รับ ผลประโยชน์ดังกล่าว

3) วิธีการดำเนินงานควรใช้วิธีการร่วมคิดร่วมทำ นักการศึกษาไม่ควรไป ครอบงำความคิดของบุคลากรในโรงเรียน และคนในชุมชน

4) ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา มีแนวการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งครูสอนยังมีความสับสนในทางปฏิบัติไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปปรับใช้ใน ทางปฏิบัติ ดังนั้นนักการศึกษาควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอนเพื่อ สร้างความมั่นใจให้แก่ครูซึ่งจะเป็นวิธีการกระตุ้นให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน

5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการทำงานเป็นทีม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยการชี้แจงทำความเข้าใจกับคณะครูและผู้บริหาร ถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การประเมินตามสภาพจริงและวิธีการกำหนด เกณฑ์การประเมินพร้อมแสดงตัวอย่างที่ชัดเจน ซึ่งการสอนแบบบูรณาการนั้นครูที่สอนในระดับ เดียวกันหรือช่วงชั้นเดียวกันควรจะมีการประชุมปรึกษาหารือวางแผนการสอนและการประเมิน ร่วมกัน มิฉะนั้นจะเกิดความซ้ำซ้อนในเนื้อหาวิชาและการมอบหมายงาน ซึ่งจะทำให้นักเรียน เกิดความเบื่อหน่ายและได้รับจำนวนชิ้นงานมากเกินไป

6) เข้าไปมีบทบาทร่วมสอนเป็นทีมในบางครั้ง ถ้าเห็นว่าครูขาดความมั่นใจใน การสอนบางเนื้อหาและต้องการความช่วยเหลือ

7) เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือ หน่วยการเรียนรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล การใช้หลักสูตร โดยพยายามใช้ทุนทางสังคมทั้งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชนนั้นๆ มาใช้ประโยชน์

8) นักการศึกษาพยายามส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชน

9) นักการศึกษาควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนทุกคน รวมทั้งผู้นำชุมชน และคนในชุมชน โดยพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน และพร้อมที่จะให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

10) นักการศึกษาควรพยายามส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมทางวิชาการที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน เช่น การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนโดยเชิญคนในชุมชนเข้ามาร่วมชมและร่วมประเมินผลงานของนักเรียน

11) ถ้าเกิดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนซึ่งจะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินการ นักการศึกษาต้องมีความอดทนอดกลั้น ใช้วิธีการที่นุ่มนวลในการชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจที่ถูกต้อง

12) นักการศึกษาต้องพร้อมที่จะเรียนรู้จากโรงเรียนและชุมชน การทำงานควรอยู่ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และพร้อมที่จะร่วมกันทำงานเป็นทีม

13) นักการศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนสามารถที่จะดำเนินการจัดการศึกษาได้โดยโรงเรียนและชุมชนเอง หลังจากที่นักการศึกษาได้ออกจากพื้นที่แล้ว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปปรับใช้ในต่างบริบท คณะผู้วิจัยพบว่ากระบวนการดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้กับทุกบริบท ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดของการบริหารจัดการ แต่ในภาพรวมของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 10 ขั้นตอนนั้นยังคงใช้ได้ คณะผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ขนาดของโรงเรียน ระดับการศึกษา ลักษณะการจัดครูผู้สอน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ครูกับครู ครูกับนักเรียน ผู้บริหารกับชุมชน และโรงเรียนกับชุมชน ประเด็นเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังจะได้อภิปรายในแต่ละประเด็นดังนี้

ขนาดของโรงเรียน การวิจัยครั้งนี้พบว่าโรงเรียนวัดสมานกิจ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีห้องเรียนทั้งหมด 8 ห้องเรียน บุคลากรทั้งหมดเพียง 11 คน ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบอน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีห้องเรียนทั้งหมด 13 ห้องเรียน และมีบุคลากรทั้งหมด 21 คน ดังนั้นการทำงานเป็นทีมของสองโรงเรียนนี้มีลักษณะที่แตกต่างกัน

ครูในโรงเรียนวัดสมานกิจทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายว่าหลักสูตรท้องถิ่นนี้เป็นหลักสูตรของโรงเรียน ดังนั้นจึงมีคำสั่งแต่งตั้งให้ครูทุกคนเป็นกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้บริหารโรงเรียนพูดตลอดเวลาว่าทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน เพราะเป็นหลักสูตรของโรงเรียน ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบนั้น ครูที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นคือครูทุกคนที่สอนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น เนื่องจากจำนวนครูในโรงเรียนมีมากกว่าจึงไม่สะดวกที่จะให้ครูทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามครูในระดับชั้นอื่นๆ จะได้รับทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากที่ประชุมครู ซึ่งผู้บริหารจะนำไปแจ้งให้ทราบในที่ประชุม ดังนั้นการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปปรับใช้นั้น ต้องพิจารณาถึงสภาพของโรงเรียนของตนเอง แต่อย่างน้อยที่สุดครูทุกคนที่สอนในระดับชั้นเดียวกันต้องมีส่วนร่วม มิฉะนั้นการสอนแบบบูรณาการจะไม่ประสบผลสำเร็จ

ลักษณะการจัดครูผู้สอน ผลจากการวิจัยพบว่า โรงเรียนวัดสมานกิจ ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีการจัดครูผู้สอนในลักษณะที่ครูประจำชั้นสอนทุกวิชา ยกเว้นวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และพลศึกษา ดังนั้นการบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ ที่ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นเป็นผู้สอนจึงทำได้ไม่ยากนัก แต่ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบน ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีการจัดครูผู้สอนในลักษณะที่ครูสอนวิชาเฉพาะ เช่น ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาก็จะสอนวิชาสังคมศึกษาทั้งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ดังนั้นการบูรณาการข้ามวิชาซึ่งสอนโดยครูคนละคนจะทำได้ยากกว่าการสอนที่ครูคนเดียวสอนหลายวิชา

ระดับการศึกษา ผลจากการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร เป็นหลักสูตรที่ใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา และนำไปใช้ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเฉพาะระดับประถมศึกษาเท่านั้น ไม่ได้เป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่มีระดับมัธยมศึกษารวมอยู่ด้วย ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษาทุกระดับชั้นจะเหมือนกัน ดังนั้นการให้ครูทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นไปได้ไม่ยากนัก ในขณะที่หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค เป็นหลักสูตรที่ใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และนำไปใช้ในโรงเรียนขยายโอกาสที่จัดการเรียนการสอนทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรใน 2 ระดับนี้แตกต่างกัน ดังนั้นการที่จะให้ครูทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นไปได้ยากกว่าโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเฉพาะระดับประถมศึกษาเท่านั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน ผลจากการวิจัยพบว่า **โรงเรียนวัดสมานกิจ** ผู้บริหารโรงเรียนกับครูในโรงเรียนค่อนข้างมีความใกล้ชิด เนื่องจากผู้บริหารมีบุคลิกภาพที่ไม่เครียด มีความเป็นกันเองกับครูในโรงเรียน เวลาที่ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นมีปัญหา หรือมีความต้องการอะไรก็ตามสามารถที่จะบอกผู้บริหารได้ทันที หรือบางเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ผู้บริหารอนุญาตให้ครูตัดสินใจดำเนินการได้เลยแล้วมาแจ้งให้ผู้บริหารทราบภายหลัง จึงค่อนข้างจะมีลักษณะของการบริหารงานแบบพี่กับน้อง จากการสังเกตของคณะผู้วิจัยพบว่าโรงเรียนวัดสมานกิจไม่มีช่องว่างระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน เวลาที่ผู้บริหารมีภารกิจที่ต้องไปประชุมนอกโรงเรียน ครูในโรงเรียนสามารถที่จะดำเนินการต่อไปได้โดยไม่มีปัญหา ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงค่อนข้างจะราบรื่น ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นได้รับกำลังใจและการสนับสนุนจากผู้บริหารอย่างเต็มที่ แต่ในขณะที่ผู้บริหาร **โรงเรียนบ้านนาโคบน** เป็นคนค่อนข้างเงียบ ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นเองก็เป็นคนเงียบไม่ค่อยกล้าที่จะไปพูดคุยกับผู้บริหารโรงเรียน จากการสังเกตของคณะผู้วิจัยพบว่าโรงเรียนบ้านนาโคบนจะมีช่องว่างระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนมากกว่าโรงเรียนวัดสมานกิจ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจะต้องเป็นผู้ที่ติดต่อประสานกับผู้บริหารโรงเรียนมากกว่าที่ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นจะเป็นผู้ติดต่อผู้บริหารโรงเรียนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียน ผลจากการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียนวัดสมานกิจค่อนข้างมีความใกล้ชิดกันมากกว่าโรงเรียนบ้านนาโคบน เนื่องจากโรงเรียนวัดสมานกิจมีครูเพียง 11 คน รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียน บริเวณโรงเรียนไม่กว้างขวางมากนัก ครูแทบทุกคนทานอาหารกลางวันร่วมกันทุกวัน ที่โรงอาหารของโรงเรียน แต่ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบนมีครู 21 คน รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนั้นมีอาคารเรียนหลายหลังและตัวอาคารอยู่ห่างจากกัน มีการเรียนการสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังนั้นความใกล้ชิดของครูทั้งโรงเรียนย่อมน้อยกว่าโรงเรียนที่มีครูจำนวนน้อย ดังนั้นในระยะแรกๆ ของการนำหลักสูตรไปใช้การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนวิชาอื่นๆ จะไม่ค่อยมีมากนัก แต่ในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่สอง จะมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดยครูทุกคนที่สอนในระดับชั้นเดียวกันจะมีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากนั้นการนำหลักสูตรไปใช้ในระบะนั้นนักเรียนต้องกลับบ้านเย็นมากกว่าปกติ ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับครูบางคนที่ได้รับผิดชอบค่ายมวยอยู่ และนักเรียนบางคนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นเป็นนักมวยที่ต้องไปซ้อมช่วงเย็นหลังเลิกเรียนแล้ว ไม่ได้ไปซ้อมมวยจึงทำให้เกิดปัญหา แต่ปัญหานี้ได้รับการแก้ไขในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่สอง

ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับนักเรียน ผลจากการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับนักเรียนโรงเรียนวัดสมานกิจค่อนข้างมีความใกล้ชิดมากกว่าโรงเรียนบ้านนาโคบน เนื่องจากครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนวัดสมานกิจ เป็นคนร่าเริง เปิดเผย พูดเข้าหาแก่นักเรียนได้ และอีกประการหนึ่งนักเรียนยังเด็กอยู่ ดังนั้นนักเรียนจึงมีความใกล้ชิดกับครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่า

ในขณะที่ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนบ้านนาโคบน เป็นคนค่อนข้างเจียม จังจัง แต่มีความหวังดีกับนักเรียนสูงมาก และอีกประการหนึ่งนักเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งอยู่ในช่วงของวัยรุ่นตอนต้น ความใกล้ชิดของครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นกับนักเรียนจึงน้อยกว่าโรงเรียนวัดสมานกิจ แต่ในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ กลุ่มเยาวชนที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากรนั้นจะมีความใกล้ชิดกับนักเรียนมาก ซึ่งช่วยให้การเรียนการสอนของหลักสูตรท้องถิ่นไม่เครียดจนเกินไป

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผลจากการวิจัยพบว่า **โรงเรียนทั้งสองแห่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชน** ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงไม่มีปัญหา แต่โรงเรียนควรจะมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้คนในชุมชนได้รับทราบและเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง การติดต่อประสานงานกับคนในชุมชนควรดำเนินการแต่เนิ่นๆ เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ต่างก็มีภารกิจของตนเอง แต่ถ้าโรงเรียนติดต่อประสานงานล่วงหน้า และบอกให้ชัดเจนว่าจะเชิญมาทำอะไรบ้าง ขอบเขตแค่ไหน โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

การโยกย้ายของครู ผลจากการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนวัดสมานกิจเป็นคนในท้องถิ่น ดังนั้นจึงไม่ค่อยมีการโยกย้ายของครู ในขณะที่ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนบ้านนาโคบนไม่ใช่คนในท้องถิ่น ดังนั้นการโยกย้ายของครูจึงเกิดขึ้นตลอดเวลา ในช่วงของการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ พบว่ามีครูย้ายถึง 2 คน ครูคนแรกที่ย้ายคือครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรท้องถิ่น ครูท่านนี้ร่วมดำเนินการจัดทำหลักสูตร แต่ย้ายไปโรงเรียนอื่นในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นค่อนข้างกระชั้นชิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การนำหลักสูตรไปใช้ในระยะแรก ท่านที่สองที่ย้ายโรงเรียนเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการและเป็นผู้ที่ติดต่อประสานงานกับคณะผู้วิจัยตั้งแต่แรก และเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับครูในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้สอนในโรงเรียนบ้านนาโคบนมานาน จึงมีความคุ้นเคยกับคนในชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้นการย้ายไปโรงเรียนอื่นของครูท่านนี้จึงส่งผลกระทบต่อการนำหลักสูตรไปใช้อยู่บ้างในระยะแรกๆ ที่ครูท่านนี้ย้ายไป

2. การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง "วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค" และหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง "เกษตรผสมผสานครบวงจร" นี้ ความแตกต่างของชุมชนนาโคและชุมชนท่ากระทุ่ม ในด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม อันได้แก่ สภาพที่ตั้ง หมู่บ้าน ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพของคนในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีผลโดยตรงและผลกระทบต่อเนื้อถึงโรงเรียนดังจะอภิปรายในบางประเด็นดังนี้

ลักษณะที่ตั้งของโรงเรียน การวิจัยนี้พบว่า ลักษณะที่ตั้งใกล้ไกลกับองค์กรต่างๆ ในชุมชนของโรงเรียนมีผลถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับองค์กรในชุมชนนั้นๆ กล่าวคือโรงเรียนทั้งสองแห่งมีจุดแตกต่างกันในด้านลักษณะที่ตั้งคือ **โรงเรียนวัดสมานกิจตั้งอยู่ภายใน**

เขตวัดสมานกิจ ทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าอาวาสเป็นอย่างดีเสมือนหนึ่งเป็นโรงเรียนในอุปถัมภ์ของวัด โรงเรียนและวัดจึงมีความใกล้ชิดกันมาก เช่น ทางวัดให้โรงเรียนใช้ที่ของวัดเป็นแปลงทดลองการเกษตร ให้ไม้สร้างเพิงเก็บอุปกรณ์ให้นักเรียน เป็นต้น ส่วนโรงเรียนบ้านนาโคบน ที่ตั้งของโรงเรียนตั้งอยู่ค่อนข้างห่างจากวัดประจำหมู่บ้านซึ่งอยู่บนเนินเขาเหนืออ่างเก็บน้ำอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนประมาณ 4 กิโลเมตร ทำให้ไม่ค่อยมีการติดต่อสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างวัดกับโรงเรียนในลักษณะที่ใกล้ชิดมากแบบโรงเรียนวัดสมานกิจ

อย่างไรก็ตามชุมชนท่ากระทุ่ม มีการตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามถนนและซอยต่างๆ ทำให้การติดต่อกับผู้ปกครองหรือคนในชุมชนจะค่อนข้างยาก เนื่องจากหมู่บ้านมิได้มีลักษณะเป็นกลุ่มก้อนแบบชุมชนนาโคซึ่งที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้ชิดกันเป็นกลุ่ม ตรงข้ามฟากถนนกับโรงเรียนบ้านนาโคบน คนในชุมชนจึงสามารถรับฟังข่าวสารจากทางโรงเรียนโดยคอยฟังการพูดของผู้บริหารหรือครูผู้ดูแลเป็นประจำวันในตอนเช้าและตอนบ่าย ประกอบกับโรงเรียนตั้งอยู่ติดกับถนนใหญ่และใกล้กับที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ศูนย์สาธารณสุข ฯลฯ ลักษณะที่ตั้งของโรงเรียนและชุมชนที่อยู่เป็นกลุ่มก้อนนี้ทำให้สะดวกแก่การเข้าไปติดต่อเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อย่างไรก็ตามลักษณะที่ตั้งที่ใกล้ชิดกันนี้ก็มิได้มีผลทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือ ทำให้ทางโรงเรียนต้องมีความระมัดระวังในการใช้คำพูดอบรมนักเรียนในตอนเช้า-บ่าย เพราะชาวบ้านจะทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้น ถ้ามีการอบรมรุนแรงไปอาจเกิดการผิดใจกันได้

ลักษณะชาติพันธุ์ของคนในชุมชน ในชุมชนท่ากระทุ่ม คนในชุมชนไม่มีจุดร่วมในเชิงเชื้อชาติ และไม่มีลักษณะวัฒนธรรมย่อยที่เด่นแบบชุมชนนาโค ชุมชนนาโคส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงตั้งรกรากมาก่อนแล้วจึงมีชาวไทยเชื้อสายอื่นๆ อพยพเข้ามาในชุมชนนี้มีผู้ใหญ่บ้านเชื้อสายกะเหรี่ยงทำหน้าที่ผู้นำหมู่บ้านสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการสืบทอดภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยง ได้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของหมู่บ้าน มีการศึกษา รวบรวมศิลปวัฒนธรรม เครื่องใช้ของชาวกะเหรี่ยงมาจัดแสดง นอกจากนี้้องของผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นบัณฑิตอาสาพัฒนาหมู่บ้าน ก็เป็นผู้นำเยาวชนให้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่อหมู่บ้าน เข้ามาช่วยเหลืองานในโรงเรียน ช่วยเตรียมสนามและเขียนป้ายสำหรับแข่งกีฬากลุ่มโรงเรียน เป็นวิทยากรหัวข้อการศึกษาของชุมชนในอดีต ปัจจุบันและอนาคต และหัวข้อการรวมกลุ่มต่างๆ ของคนในชุมชน ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีผู้รู้เชื้อสายไทยแต่มีความสนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจนเป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชนชาวกะเหรี่ยงและเป็นหลักในการจัดกิจกรรมต่างๆ จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มของชาวกะเหรี่ยงในชุมชนนี้เป็นจุดเข้มแข็งของชุมชน และมีจุดเด่นในด้านวัฒนธรรมชุมชน ดังนั้นเมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค จึงทำให้มีการกำหนดเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยง

มิติด้านเศรษฐกิจ ทั้งสองชุมชนมีจุดเด่นในด้านนี้แตกต่างกันโดยชุมชนท่ากระทุ่มจะมีจุดเด่นในเชิงเศรษฐกิจสูงกว่าชุมชนนาโค เนื่องจากผู้รู้ในชุมชนท่ากระทุ่มมีวิสัยทัศน์และ

สามารถนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้ พัฒนาเครื่องสีผัด สร้างเครื่องทุ่นแรงในการผลิต รับจ้างเกี่ยวข้าวในจังหวัดต่างๆ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี มีความรอบรู้ในเรื่องการปลูกข้าว ทำข้าวซ้อมมือ โดยเจาะตลาดสูงทำให้สามารถขายได้ราคาดี ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแบบผสมผสาน และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี วิทยากรบางคนมีความสนใจพัฒนาปุ๋ยอินทรีย์ มีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับปุ๋ย และการกำจัดศัตรูพืช และมีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง อีกทั้งยินดีมาให้ความรู้แก่นักเรียน แม้ว่าการอธิบายของวิทยากร จะเป็นความรู้ขั้นสูงไปจากระดับของนักเรียน แต่ครูผู้สอนได้ช่วยสรุปและคาดว่าคงจะมีการปรับ เนื้อหาให้ง่ายลงให้เหมาะสมกับนักเรียนในการดำเนินการในรอบต่อไป

นอกจากนี้ชุมชนยังมีวิทยากรผู้หนึ่งที่มาช่วยเป็นวิทยากรเกี่ยวข้าว นวดข้าว ซึ่งมีความชำนาญมาก สามารถเป็นตัวแบบให้กับนักเรียน บางคนเป็นคนที่ช่างสังเกตพฤติกรรม ของหอยเชอรี่ สามารถบรรยายพฤติกรรม ลักษณะนิสัย การขยายพันธุ์ ขั้นตอนการเจริญเติบโต รวมทั้งวิธีการที่ชาวบ้านใช้กำจัดหอยเชอรี่ได้อย่างละเอียด ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต วงจรชีวิตของสัตว์ และคนในชุมชนทำหน้าที่เป็นแหล่งความรู้ให้กับนักเรียนได้

มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนนาโคประสบปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกิน โดยมีการขายที่ดินให้กับนายทุนในช่วงที่ดินมีราคาดีและนำเงินที่ได้มาใช้จ่ายอย่างเต็มที่ ทำให้ ต่อมาต้องเช่าที่ดินทำการเกษตรและเป็นลูกจ้าง นอกจากนี้ในพื้นที่บนเขาที่เคยอยู่อาศัย ทำมาหากิน ปลูกไร่ชিং หรือข้าวไร่ ก็เกิดปัญหาว่าไปทับที่อยู่ของชาติ จนอาจจะต้องอพยพ โยกย้ายลงมาจากถิ่นเดิม ทำให้เกิดความไม่มั่นคงเกี่ยวกับที่ทำมาหากิน สำหรับ**ชุมชน ท่ากระทุ่ม** มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำกร่อยและปัญหาหอยเชอรี่แพร่ระบาด ทำให้การทำนามีอุปสรรค และต้องหาทางขยับขยายเป็นการทำการเกษตรผสมผสานครบวงจร ซึ่งเมื่อโรงเรียนวัดสมานกิจ ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจรนี้ทำให้นักเรียนมีความรู้และสามารถ นำไปใช้ที่บ้านของตนได้ จะเห็นได้ว่าชุมชนทั้งสองมีปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติด้วยกัน ทั้งสองชุมชน และได้มีการนำประเด็นนี้เข้ามาให้นักเรียนได้เกิดการตระหนักในระดับหนึ่ง

มิติด้านสังคม ชุมชนนาโคมีการจัดระเบียบสังคมที่พยายามขจัดปัญหา จัดการสิ่งที่จะเข้ามาคุกคามสันติสุขของชุมชน เช่น โจรผู้ร้าย และสิ่งเสพติด ในช่วงที่มี เหตุการณ์คนร้ายเชื้อชาติกะเหรี่ยงยิงรณนักเรียน ผู้ใหญ่บ้านได้จัดให้มีเวรยามเพื่อสอดส่องดูแล คนแปลกหน้าในหมู่บ้าน และห้ามคนในหมู่บ้านไม่ให้เข้าป่า นอกจากนี้ได้จัดดำเนินการจนเป็น หมู่บ้านปลอดยาเสพติด มีการรวมกลุ่มกัน เช่น **กลุ่มสัจจะออมทรัพย์** เน้นการออมทรัพย์เพื่อ การประกอบอาชีพ ช่อมบ้าน การศึกษา และเก็บไว้ใช้จ่ายฉุกเฉิน **ประชาคมหมู่บ้านนาโค รวมใจ** เพื่อปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จัดการเกี่ยวกับน้ำ ไฟ ถนน และ กำจัดขยะในหมู่บ้าน **ชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ** จัดกิจกรรมแข่งกีฬา แอโรบิค **กลุ่มสตรีอาสา** จัดการเกี่ยวกับอาหาร การแปรรูป เสื้อผ้า **กลุ่มเยาวชน** เพื่อให้เยาวชนใน หมู่บ้านมีการรวมตัวกันทำกิจกรรมเพื่อหมู่บ้าน ในส่วนของโรงเรียนวัดสมานกิจ มีการจัด

“โครงการครอบครัวสัมพันธ์” เพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเสพติดและเอดส์ที่แพร่ระบาดอยู่ในชุมชนโดยให้โรงเรียนเป็นแกนนำ ในการทำกิจกรรม

มิติด้านวัฒนธรรม มีการสืบสานภูมิปัญญาความรู้ของชุมชน โดยในชุมชน **ท่ากระทุ่ม** มีผู้รู้เกี่ยวกับการปลูกข้าว การทำข้าวซ้อมมือ การเกษตรผสมผสาน การแปรรูป ผลผลิต ชุมชนมีศักยภาพ ภูมิปัญญาในการพัฒนาอาชีพ เครื่องทุนแรงทางการเกษตร อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงลักษณะทางวัฒนธรรมในชุมชนท่ากระทุ่มจะยังไม่มีจุดเด่น เมื่อเทียบกับ**ในชุมชนนาโค** ซึ่งได้รับอิทธิพลของกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามามีบทบาทมากดังเช่น สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอบ้านคา (2544: 49) ได้กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงโพล่งรุ่นใหม่ที่มีความคิด จะใช้มิติวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ว่า ผู้นำชุมชนเริ่มมองทางเลือกและทางรอดในการพัฒนา ท้องถิ่นโดยการฟื้นฟูใช้ “มิติวัฒนธรรม” เน้นสร้างสิ่งริเริ่มจากภายใน นำสิ่งดีๆ ในวิถีชีวิต ชาวกะเหรี่ยงที่ถูกทอดทิ้งมาสานต่อโดยปรับปรนสิ่งที่ดั้งเดิมในอดีตมาผสมผสานให้ทัน การเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่และสร้างพลังท้องถิ่นให้เกิดขึ้นเพื่อให้ “ท้องถิ่นพัฒนา” (Localization) ชุมชนมีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการประชุมแก้ปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิศุภนิมิตในการจัดหาตุ่ม ให้แต่ละบ้าน โดยมูลนิธิออกเงินให้ครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งแต่ละบ้านออกเอง สำหรับผู้ที่ยากไร้ ผู้ใหญ่บ้านพิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นรายๆ โดยใช้เงินของหมู่บ้าน มีสภากาแฟ เป็นที่ที่ ชาวบ้านมาชุมนุมกัน พูดคุยออกความเห็น มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม และการพัฒนาพื้นที่ มีการเอาแรงกันโดยแต่ละคุ้มจะส่งผู้แทนมาร่วมพัฒนา นอกจากนี้การทำกิจกรรมสาธารณะ เช่น การปลูกต้นไม้สองข้างทางที่จะขึ้นไปวัด เป็นต้น

การที่ผู้รู้ในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนในเรื่องเกี่ยวกับ “เกษตรผสมผสานครบวงจร” และ “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” นี้ เป็นการนำเอา ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมออกมาให้เยาวชนในท้องถิ่นได้รับทราบ ทำให้เกิดการเรียนรู้ ภูมิปัญญาของท้องถิ่น เช่น “การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์” เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมและ เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่มีการสังเกตลักษณะธรรมชาติของต้นผึ้ง (ต้นไม้ชนิดหนึ่งที่ผึ้งหลวงชอบทำรัง) ลักษณะรังผึ้งที่มีน้ำหวาน ลักษณะนิสัยของผึ้ง สายตาของ ผึ้งในเวลากลางคืน การใช้ประโยชน์จากคืนเดือนมืด กระแสลมในที่สูง การใช้ประโยชน์จากคว้น และลูกไฟจากเถากะโมในการล่าผึ้ง และวิธีการคิดถึงวิถีทางที่จะอยู่รวมกันกับสรรพสิ่งอย่าง ยั่งยืน

นอกจากนี้การที่ทางโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้รู้ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้ความรู้ กับนักเรียน นอกจากจะเป็นการทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์โดยตรงแล้ว กลุ่มผู้รู้ในชุมชนยัง กล่าวว่ายังทำให้ตัววิทยากรได้มีความรู้เพิ่มขึ้นอีกด้วยจากการฟังความรู้และความคิดของ วิทยากรคนอื่น บางเรื่องเช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน เหตุการณ์ต่างๆ เมื่อนำมาเล่าให้

นักเรียนฟัง วิทยากรคนอื่นที่อยู่ด้วยก็สามารถตรวจสอบความถูกต้องเป็นการตรวจสอบกัน นอกจากนี้ยังทำให้เกิดแนวคิดเพิ่มขึ้น เช่น ต้องการร่วมกันจัดทำประวัติของหมู่บ้านไว้สำหรับผู้สนใจคนอื่น ๆ ต่อไป จึงเห็นได้ว่าหลักสูตรท้องถิ่นมิใช่เป็นการช่วยให้วิทยากรที่เป็นคนรุ่นเดียวกันมารวมตัวกันเท่านั้น แต่ยังเกิดการรวมตัวของเยาวชนในหมู่บ้านอีกด้วย โดยกลุ่มเยาวชนได้เข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้เรื่องการรวมกลุ่มของคนในชุมชน การศึกษาของชุมชน และร่วมเป็นวิทยากรผู้ช่วยในเรื่องสมุนไพร การจัดหลักสูตรท้องถิ่นจึงทำให้เกิดผลกระทบคือเกิดการบูรณาการสังคมในหมู่บ้านในมิติใหม่คือการสืบสานความรู้ร่วมกันของชุมชน

นอกจากคนในชุมชนจะเข้ามามีบทบาทแล้ว ยังทำให้โรงเรียนมีเครือข่ายความสัมพันธ์กับโรงเรียนอื่นๆ ในชุมชนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย โดยมีการจัดกิจกรรมร่วมกันหลายอย่าง เช่น ไปทัศนศึกษาร่วมกันเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ร่วมกันจัดนิทรรศการของกลุ่มโรงเรียนโดยใช้หัวข้อหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านนาโคบนในงานวันประถมศึกษาเป็นต้น

ถ้าพิจารณาชุมชนในขอบเขตที่เป็นวงกว้างออกมาอีกระดับหนึ่ง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัย โรงเรียน และชุมชนนี้ ทำให้มีการปรับบทบาทของกลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ให้มีการ “รุก” เข้าไปในบริบทของแต่ละฝ่าย ทำให้มีประสบการณ์ทำงานร่วมกันมากขึ้นกว่าเดิมคือ คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัยได้มีโอกาสเข้าไปร่วมพัฒนาการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับโรงเรียน และได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น ได้รู้ถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน และชาวกระเหรี่ยง ส่วนทางโรงเรียนก็ได้มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้สอนในระดับอุดมศึกษา เพื่อทำการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแต่เดิมการวิจัยมักจะเป็นเรื่องของนักการศึกษา ครูผู้สอนไม่ค่อยมีบทบาททำการวิจัยอย่างเต็มรูปแบบ และโรงเรียนมีการส่งนักเรียนเข้าไปศึกษาในชุมชนหรือเชิญผู้รู้ในชุมชนเข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน ในส่วนของชุมชน เป็นโอกาสให้ได้ร่วมงานกับผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และความคิดเห็น และชุมชนก็มีส่วนรุกเข้าไปมีบทบาทในเชิงวิชาการให้แก่ทางโรงเรียนมากขึ้นกว่าเดิมซึ่งเป็นการเข้าไปช่วยเหลือโรงเรียนในรูปของกำลังกาย กำลังทรัพย์เท่านั้น แต่ในมิติใหม่นี้ชุมชนเริ่มเข้าไปมีบทบาทใช้ความรู้และประสบการณ์ในเชิงของกำลังปัญญาให้กับทางโรงเรียน ซึ่งเป็นการเริ่มมิติใหม่ของการร่วมมือ ซึ่งมีข้อที่ควรคำนึงถึงในเรื่องท่าทีของการทำงานให้สอดคล้องกับแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ต้องร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล ร่วมรับประโยชน์ ต้องเป็น “การเรียนรู้ร่วมกัน” ไม่ใช่การ “ครอบงำ” อีกฝ่ายหนึ่ง

3. การวัดและประเมินผลนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้มีความครอบคลุมทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ด้านพุทธิพิสัยคณะผู้วิจัยประเมินจากคะแนนที่ได้จากแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนและคะแนนจากแบบประเมินชิ้นงานที่มี

การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนอย่างชัดเจน ด้านจิตพิสัยได้ทำการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใน 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีนิสัยรักการทำงาน ด้านความกล้าแสดงออก และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่วนด้านทักษะพิสัยได้ทำการประเมินทักษะที่พึงประสงค์ใน 4 ด้าน คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการแสวงหาความรู้ และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการประเมินทั้งด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัยมีการประเมินเป็นระยะๆ ตลอดภาคการศึกษาด้วยแบบประเมินที่มีการกำหนดตัวบ่งชี้ที่สำคัญในแต่ละคุณลักษณะและทักษะที่พึงประสงค์อย่างครบถ้วน ตลอดจนมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนที่คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนร่วมกันพัฒนาขึ้น จากการที่คณะผู้วิจัยมีการวัดและประเมินนักเรียนที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน และใช้เครื่องมือที่มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ตลอดจนมีการประเมินเป็นระบบอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งภาคการศึกษา ทำให้สามารถเห็นพัฒนาการ ข้อบกพร่อง และสามารถแก้ไขปรับปรุงจนทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินที่พบว่า พัฒนาการของนักเรียนในช่วงปลายภาคดีขึ้นเรื่อยๆ จนถึงจุดสูงสุด นอกจากนั้นการวัดและประเมินผลในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นการประเมินตามสภาพจริงที่ไม่เน้นการเรียนรู้เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่เน้นให้นักเรียนได้ออกไปศึกษาฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง และได้เห็นตัวอย่างจากผู้รู้ในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนั้นๆ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตในชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนเกิดความรักและผูกพันกับชุมชนของตนเอง นอกจากนั้นการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรของตนเองให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นอย่างอิสระ โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้นต้องมีการวัดและประเมินนักเรียนตามมาตรฐานช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นหากโรงเรียนมีการวัดและการประเมินที่เป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนในเชิงปฏิบัติดังแนวทางที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้โรงเรียนที่มีหลักสูตรต่างกันสามารถเทียบโอนผลการเรียนระหว่างกันได้ และสามารถรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้นิยามคุณภาพของท้องถิ่นได้ เพราะท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนตามความต้องการของตนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเมืองโยนมา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือคณะผู้วิจัยเรียกสั้นๆ ว่า *LCD-PAR* ซึ่งย่อมาจาก *Local Curriculum Development through Participatory Action Research* ไปใช้ในบริบทที่มีความแตกต่างกันในเชิงของบริบทของชุมชนและบริบทของโรงเรียน โดยโรงเรียนวัดสมานกิจเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนจากระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก จัดการเรียนการสอนในลักษณะที่ครูประจำชั้นสอนเกือบทุกรายวิชา มีประสบการณ์การทำโครงการข้าวซ้อมมือ นักเรียนมีปัญหาเรื่องครอบครัวแตกแยกสูง มีนักเรียนที่ไม่ได้อยู่กับ

ติดตามดาเป็นจำนวนมาก ชุมชนเป็นชุมชนเกษตรกรรม โดยส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา และอาชีพรับจ้าง ชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบนเป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง ที่จัดการเรียนการสอนจากระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในระดับมัธยมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของการสอนเป็นวิชาเฉพาะ นั่นคือครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา จะสอนวิชาสังคมศึกษาทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 –3 เศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในขั้นค่อนข้างยากจน ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องรับจ้างทำไร่และเช่าพื้นที่ทำไร่สับปะรดและไร่อ้อย เพราะที่ดินส่วนใหญ่ได้ขายให้กับนายทุนหรือคนภายนอกไปเกือบหมดฐานะทางเศรษฐกิจจะด้อยกว่าชุมชนท่ากระทุ่ม แต่ผู้นำมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า **LCD-PAR** สามารถนำไปใช้ได้ทั้งสองบริบทที่กล่าวมาข้างต้น โดยโรงเรียนและชุมชนร่วมมือกับคณะผู้วิจัยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของโรงเรียนและชุมชน และเมื่อนำหลักสูตรไปใช้พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมอย่างมากในการจัดการเรียนการสอน และผลที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ คือนักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านความรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และทักษะที่พึงประสงค์ ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้นในเรื่องของเทคนิควิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินตามสภาพจริง และการสร้างเกณฑ์การประเมิน ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ และชุมชน มีความคิดเห็นที่ดีต่อการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น ซึ่งคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำ **LCD-PAR** ไปใช้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใดๆ ก็ตามควรศึกษาถึงศักยภาพและความต้องการของชุมชนและโรงเรียน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เป็นหลักสูตรของชุมชนและโรงเรียนอย่างแท้จริง ถ้าโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการเอง โรงเรียนควรศึกษาศักยภาพและความต้องการของชุมชนด้วย และในขณะเดียวกันควรศึกษาถึงนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศด้วย
2. ไม่ควรนำหลักสูตรที่คณะผู้วิจัย โรงเรียน และชุมชนร่วมกันพัฒนาขึ้นมาในครั้งนี้ไปใช้โดยไม่ได้พิจารณาถึงบริบทของโรงเรียนและชุมชนของตนเอง แต่ควรจะนำกระบวนการไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ ความพร้อม และความต้องการของชุมชนและโรงเรียน
3. ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนควรหาทางเพิ่มพูนความรู้ทางด้านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เทคนิควิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินตามสภาพจริง หรือควรเชิญผู้รู้ให้เป็นที่ปรึกษา
4. โรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันที่มีบริบทของโรงเรียนและชุมชนที่คล้ายคลึงกัน อาจจะร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นหลักสูตรเดียว เป็นหลักสูตรของกลุ่มโรงเรียน ซึ่งจะทำให้มีโอกาสจัดสรรวิทยากรเพิ่มมากขึ้น
5. โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และเชิญคนในชุมชนมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน พยายามทำให้ชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

6. ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจากผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดกับคนในชุมชน ดังนั้นถ้าผู้นำชุมชนมีความเห็นว่า ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คนในชุมชนหรือชาวบ้านก็มักจะมีความเห็นที่คล้อยตามไปด้วย

7. โรงเรียนควรจะมีการประสานงานกับวิทยากร หรือผู้รู้ในชุมชนล่วงหน้าก่อนที่จะมีการเรียนการสอน เพื่อชี้แจงให้วิทยากรเข้าใจอย่างชัดเจนในจุดมุ่งหมายของการสอน และช่วยชี้แจงเพิ่มเติมในกรณีที่นักเรียนยังเข้าใจไม่ชัดเจน เนื่องจากผู้รู้ในชุมชนบางท่านไม่มีประสบการณ์ในการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้มาก่อน

8. โรงเรียนควรจะต้องจัดครูเข้าสอนในวิชาที่นำมาจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความสนใจของครูผู้สอน

9. โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์การจัดหลักสูตรท้องถิ่นให้คนในชุมชนหรือผู้ปกครองทราบโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและขอความร่วมมือจากคนในชุมชน

10. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชน โดยเฉพาะกรรมการโรงเรียน วิทยากร หรือผู้รู้ในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มดำเนินการ

11. โรงเรียนควรใช้บทบาทเชิงรุก โดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ริเริ่มในการประสานสัมพันธ์กับคนในชุมชน และเปิดเวทีให้คนในชุมชนมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

12. ผู้บริหารกับครู และครูกับครูในโรงเรียนด้วยกันเองควรสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยใช้หลักการกระจายอำนาจ และทำงานเป็นทีม

13. ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นต้องเป็นคนที่มีความตั้งใจจริงในการแก้ปัญหา และยินดีที่จะเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับนักเรียน

14. นักวิจัยไม่ควรนำความคิดของตนเองไปครอบงำครู ผู้บริหารโรงเรียน หรือคนในชุมชน นักวิจัยควรมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้ครูและชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง

15. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระต่างๆ จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชน สำหรับการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา นอกจากเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชนแล้ว ควรนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดหรือผสมผสานกับวิชาการหรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่ศึกษาในโรงเรียน เช่น ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องสมุนไพรชนิดต่างๆ จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และได้เรียนรู้วิธีการถนอมอาหารจากโรงเรียน ดังนั้นผู้เรียนควรได้นำความรู้เรื่องการถนอมอาหารมาใช้ในการแปรรูปสมุนไพรให้เป็นอาหารแห้ง และถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวกลับไปสู่ชุมชนด้วย

16. ควรมีการศึกษาติดตามการดำเนินงานการนำหลักสูตรไปใช้ หลังจากที่ได้คณะผู้วิจัยออกจากพื้นที่ไปแล้ว

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. 2539. สรุปผลการประชุมสัมมนาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตร
ที่พึงประสงค์ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- _____. 2540. หลักสูตรการเรียนการสอนแบบบูรณาการรัฐฟลอริดา
ประเทศสหรัฐอเมริกา. (อัดสำเนา)
- _____. 2541. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8
(พ.ศ. 2540-2544) ของกระทรวงศึกษาธิการ “เพื่อวิถีชีวิตไทยในประชาคมโลก”.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. 2542. การประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. 2545. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กฤษฎา บุญชัย. 2543. “บางแง่มุมขององค์ความรู้ประชาคมตำบล”. เอกสารประกอบ
การประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 “ชุมชนไทยท่ามกลางกระแส
การเปลี่ยนแปลง”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2539. ศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 แนวคิดปฏิรูปการศึกษาไทย.
กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. 2540. แฟ้มสะสมงาน (portfolios). ผ่านเบญจเพส.
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, กระทรวงศึกษาธิการ.
- จรัญ คำยัง. 2543. “การประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment)”. เอกสารประกอบ
การสัมมนา เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวัดสู่ความเป็นมาตรฐานและ
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- จันทร์หา พวงยอด. 2543. การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนพุทธจักรวิทยาโดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินตามสภาพจริง.
กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539. การพัฒนาหลักสูตร: หลักการ และแนวการปฏิบัติ.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัสสัม เพรส.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541. แนวคิดเรื่อง Portfolios. กรุงเทพมหานคร: วชิรวิทย์วิทยาลัย.
- ชูชัย ศุภวงศ์. 2540. แนวคิดการพัฒนาการและข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชาสังคมไทย.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ชูชาติ พวงสมจิตร. 2540. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค
ต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล
กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรัส สิวีหรรชาติ. 2542. การจัดการเรียนการสอนจากสภาพจริงและวัดประเมินผล
โดยใช้แฟ้มผลงานโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาเขต 4. กรุงเทพมหานคร:
คณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ.
- ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. 2543. "การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น". ส่งเสริมประสิทธิภาพ
การเรียนการสอน. 9(กันยายน-ธันวาคม): 22-27.
- ถวิล ชาราโกชน์. 2524. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- ทรงศรี ดุ่นทอง. 2545. การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของ
นักเรียน. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นภาพร หะวานนท์ และคณะ. 2543. รายงานสรุปผลการศึกษาวิจัย เรื่อง องค์ความรู้
ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน : จากปรากฏการณ์สู่ทฤษฎีฐานราก (ระยะที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. 2543. "สรุปประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอภาพรวมของ
การสัมมนาเรื่ององค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน: จากปรากฏการณ์สู่ทฤษฎี
ฐานราก". เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1
"ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง". กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นัตยา บิลันธนานนท์. 2546. จากหลักสูตรสู่หน่วยการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- นิคม ชมภูหลง. 2545. วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำ
หลักสูตรสถานศึกษา. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2539. วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
พีเอ็นการพิมพ์

บุญเรียง ขจรศิลป์และคณะ. 2540. รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหา และความต้องการ
ของชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้สอน และนักเรียน/นักศึกษา ในอำเภอ
โพธารามเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม.
(เอกสารอัดสำเนา)

_____. 2543. รายงานการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี.
กรุงเทพมหานคร: พีเอ็นการพิมพ์.

_____. 2544. การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
เรื่องการเลี้ยงโคนมไปประยุกต์ใช้ในต่างบริบท (ระยะที่ 1) กรุงเทพมหานคร:
พีเอ็นการพิมพ์.

ประพนธ์ ปิยรัตน์. 2534. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิต. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520. ทศนคติ: การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย.
กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช

ประเวศ วะสี. 2536. แนวคิดและยุทธศาสตร์สังคมสมานภาพและวิชา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

_____. 2537. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

_____. 2540. ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

ปราโมทย์ บุญญศิริ. 2543. "หลักสูตรบูรณาการ: หลากหลายทางเลือก" ศึกษาสาส์นปริทัศน์
ปีที่ 15 ฉ. 1 (มกราคม-เมษายน) 7-13

ปรีชา นพคุณ. 2543. "หลักสูตรบูรณาการแบบ Shared Model" ศึกษาสาส์น
ปริทัศน์ ปีที่ 15 ฉ. 1 (มกราคม-เมษายน) 27-33

_____. 2543. "หลักสูตรบูรณาการแบบ Webbed Model" ศึกษาสาส์น
ปริทัศน์. ปีที่ 15 ฉ. 1 (มกราคม-เมษายน) 49-60

- ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2543. "ชุมชนและลักษณะของความเป็นชุมชน". เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 "ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง". กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปิยะนุช พุฒแก้ว. 2543. "หลักสูตรบูรณาการแบบ Threaded Model" ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 35-47
- พรทิพย์ ไชยโส. 2535 .การสร้างเครื่องมือวัดผลด้านพุทธิพิสัย: การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. 2541. "การประเมินการปฏิบัติ". สารการศึกษา "การเรียนการสอน". กรุงเทพมหานคร: กองทุน ศ.ดร.อุบล เวียงสุวรรณ.
- พรรณี ชูชัย เชนจิต. 2538. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ เกรมมี จำกัด.
- พลเดช ปิ่นประทีป. 2543. "องค์กรการเงินชุมชน: ฐานรากที่ขาดไม่ได้ของประชาสังคมไทย". เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 "ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง". กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เจริญผล.
- พันธ์ทิพย์ รามสูตร. 2540. การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิสิฐ นาครำไพ. 2538. "ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: การพัฒนาส่วนย่อยเพื่อแก้ปัญหาส่วนใหญ่". คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ. 27(เมษายน-มิถุนายน 2538): 23-31.
- ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์. 2539. "การประเมินแฟ้มงาน". วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์. 11(พฤษภาคม-สิงหาคม 2539): 57-64.
- _____. 2542. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment). กรุงเทพมหานคร: (อัสสัณา)
- _____. 2543. ทางเลือกใหม่ของการประเมินผล (Alternative Assessment). กรุงเทพมหานคร: (อัสสัณา)

- มันทนา สามารถ. 2543. “ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเป็นประชาคมตำบล”. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 “ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เยาวรัตน์ ปรปักษ์ขาม และสมใจ ประมาณพล (บรรณาธิการ). 2536. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการ สาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2539. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2544. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา: ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช. 2535. การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- _____. 2542. การพัฒนาหลักสูตร สานต่อที่ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเซ็นเตอร์ดีส์คอฟเวอร์ จำกัด
- _____. 2543 “การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)”. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวัดสู่ความเป็นมาตรฐานและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543. วิสัยทัศน์การศึกษา.นนทบุรี:เอส อาร์ ปรีนติ้ง จำกัด.
- วีรณัฐ ปิณฑวานิช. 2543. “อนาคตของหลักสูตรท้องถิ่นจะไปทางไหน?”. สานปฏิรูป. 3 (มิถุนายน 2543): 16-23.
- ศักดิ์ สุนทรเสณี. 2528. เจตคติ. กรุงเทพมหานคร: ดี.ดี. บุ๊คสโตร์
- ศิริพงษ์ พรหมรักษ์. 2543. “การปรับตัวของภาคราชการในงานพัฒนา: บทเรียนจาก CERCAP”. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 “ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ส. วาสนา ประवालพฤษย์. 2543. "การวัดและประเมินตามสภาพจริง". เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวัดสู่ความเป็นมาตรฐานและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2528. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช
- สงัด อุทรานันท์. 2532. พื้นฐานและหลักการพัฒนากลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สภาวัฒนธรรม กิ่งอำเภอบ้านคา. 2544. ประวัติกะเหรี่ยงโพลง. เอกสารอัดสำเนา
- สมนึก นนธิจันทร์. 2540. การเรียนการสอนและการประเมินผลจากสภาพจริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานดีเด่น. เอกสารหน่วยศึกษานิเทศก์ 10/2540. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์.
- สมศักดิ์ สินธุเวชญ์. 2522. "การวัดเจตคติในวิชาคณิตศาสตร์". มิตตร. (21 กรกฎาคม 2522): 11.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2539. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร: อรรถพลการพิมพ์.
-
- . 2540. รายงานผลการสัมมนาเรื่องแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8: หนทางสู่ความหวังและอนาคตของชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544. รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (องค์การมหาชน) 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. 2543. "หลักสูตรบูรณาการแบบ Sequenced Model" ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 15 ฉ. 1 (มกราคม-เมษายน) 15-26
- อมรวิชัย นาครทรรพ, อาชัญญา รัตนอุบล และอัจฉรา ไชยูปถัมภ์. 2543. "การศึกษากับวิถีชุมชน". เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 "ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง". กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ. 2542. รายงานโครงการวิจัย เรื่อง การสร้างและพัฒนา ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคม (ระยะที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อลิศรา ชูชาติ. 2538. "การวิจัยอย่างมีส่วนร่วม" ชุมวิชาการวิจัยทางการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชาชน จำกัด
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. 2540. ระบบการศึกษากับชุมชน กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 รายงานการวิจัย การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการ ศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- อุทุมพร จามรمان. 2545. การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่นสู่การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พันธ์.
- Allport, G.W. 1967. "Attitude". pp.3-12. In M. Fishbein (ed.). **Reading in Attitude Theory and Measurement**. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Anderson, T. 1996. What in the World is Constructivism? **Learning** 24(5): 49-51.
- Arends, R. I. 1994. **Learning to Teach**. (3rd ed.) New York: McGraw – Hill.
- Bridges, L. 1995. **Assessment Continues Learning**. York: Stenhouse Publishers.
- Burke, K. 1993. **Asses Thoughtful Outcome**. Palatine: IRT/ Skylight Publishing, Inc.
- Clemmons, J., Lease, L. Cooper, D., Agreglado, N. and Dill, M. (1993). **Portfolios in the Classroom A Teacher' s Sourcebook**. New York: Boultinghouse, Inc.
- Collins, A. 1992. Portfolios for Science Education: Issues in Purpose, Structure, and Authenticity. **Science Education**. 76(4), 451-453.
- Drake, S. M. 1993. **Planning Integrated Curriculum The Call to Adventure**. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Fishbein, M. and I. Ajzen. 1975. **Belief Attitude Intention and Behavior: An Introduction to Theory and Research**. New York: Addison Wesley.

- Iran-Nejad, A. 1995. Constructivism as Substitute for Memorization in Learning: Meaning is Created by Learner. **Education**: 116 (1): 16-32.
- Jasmine, J. 1993. **Portfolios and other Assessments**. Huntington Beach: Teacher Created Materials, Inc.
- Johnson, D. W., Johnson, R.T. & Holubec, E. J. 1993. **Circles of Learning: Cooperation in the Classroom**. (4th ed.) Edina, Minnesota: Interaction Book Company.
- Marzano ,Robert J., Pickering, Debra and McTighe, Jay. 1993. **Assessing Student Outcomes Performance Assessment Using the Dimensions of Learning Model**. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Oosterhof, A. 1996. **Developing and Using Classroom Assessment**. New Jersey: A Simon & Schuster Company.
- Oskamp, S. 1977. **Attitude and Opinion**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Paulson, F. L., Paulson, P. R., and Meyer, C. 1991. What make a Portfolios?. **Education Leadership**, 48(4), 60-63.
- Richardson, V. 1994. **Constructivist Teaching: Theory and Practice**. Teaching Thinking & Problem Solving 16 (6): 1-8.
- Rosenberg, M.J. 1965. "Cognitive Structure and Attitude Affect". **Journal of Abnormal and Social Psychology**. 53 (May 1965): 123-124.
- Ryan, Concetta Doti. 1994. **Authentic Assessment**. Westminster: Teacher Created Materials, Inc.
- Slavin, R. E. 1995. **Cooperative Learning: Theory, Research, and Practice**. (2nd ed.) Boston: Allyn and Bacon.
- Thurstone, L.L. 1959. "Attitude Can Be Measure". **American Journal of Sociology**. 52 (June 1959): 320-322
- Triandis, H.C. 1971. **Attitude and Attitude Change**. New York: Wiley Sons, Inc.

ภาคผนวก

- ภาคผนวกที่ 1: แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- ภาคผนวกที่ 2: แบบประเมินชิ้นงาน
- ภาคผนวกที่ 3: แบบประเมินทักษะที่พึงประสงค์หลักสูตร
เกษตรผสมผสานครบวงจรและหลักสูตร
วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค
- ภาคผนวกที่ 4: แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลักสูตร
เกษตรผสมผสานครบวงจรและหลักสูตร
วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค
- ภาคผนวกที่ 5: เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อ
กิจกรรมการเรียนการสอน
- ภาคผนวกที่ 6: แบบวัดเจตคติ
- ภาคผนวกที่ 7: การแสดงความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรม
การเรียนการสอนโดยการพิจารณาจากภาพถ่าย
- ภาคผนวกที่ 8: แบบสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียนและศึกษานิเทศก์
อำเภอ
- ภาคผนวกที่ 9: แบบสัมภาษณ์คนในชุมชน
- ภาคผนวกที่ 10: แนวการสอน

ภาคผนวกที่ 1

แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- แบบสอบหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร
- แบบสอบหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

**แบบสอบหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร
โรงเรียนวัดสมานกิจ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**

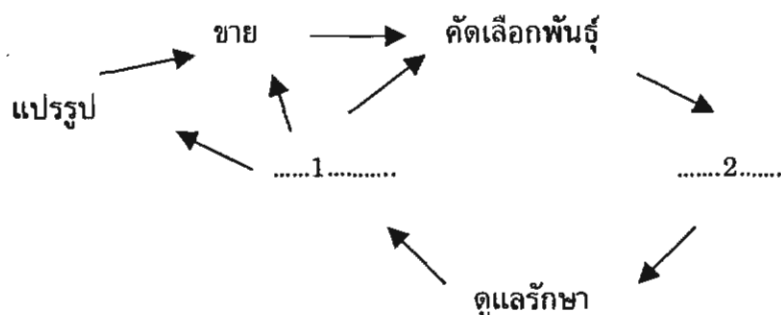
คำชี้แจงในการทำแบบสอบ

1. แบบสอบเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีทั้งหมด 40 ข้อ ให้เวลาในการทำแบบสอบ 60 นาที
2. ให้นักเรียนกา (X) อักษรหน้าคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใด ไม่ใช่ ประโยชน์ที่ได้จากผลผลิตของการทำเกษตรกรรม

ก อาหาร	ข รายได้
ค ปุ๋ย	ง แหล่งน้ำ
2. ชุมชนของนักเรียนควรทำเกษตรกรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด

ก ควร เพราะชุมชนของเรามีแหล่งน้ำชลประทาน	ข ควร เพราะชุมชนของเรามีแต่คนทำอาชีพเกษตรกรรม
ค ไม่ควร เพราะดินในชุมชนของเราไม่เหมาะแก่การปลูกพืช	ง ไม่ควร เพราะการสานหลังทำรายได้ให้แก่ชุมชนของเรามากกว่า

3. จากรูป เป็นวงจรของการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร อยากทราบว่า หมายเลข 1 และ 2 คือข้อใดตามลำดับ

ก (เก็บเกี่ยว/จับ) , (เพาะปลูก/เลี้ยง)	ข (เพาะปลูก/เลี้ยง) , (เก็บเกี่ยว/จับ)
ค (เตรียมพื้นที่) , (เก็บเกี่ยว/จับ)	ง (เตรียมพื้นที่) , (เพาะปลูก/เลี้ยง)

4. ถ้าต้องการจะเลี้ยงปลา นักเรียนจะเลือกปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ชนิดใดจึงจะเหมาะสมที่สุด เพื่อให้เป็นลักษณะของเกษตรผสมผสาน เพราะเหตุใด
- ก เลี้ยงกบในบ่อปลา เพราะกบชอบกินมูลปลาเป็นอาหาร
  - ข ปลูกผักบุ้งในบ่อปลา เพราะปลาจะกินแมลงที่มากินผักบุ้ง
  - ค เลี้ยงไก่บนบ่อปลา เพราะปลาจะกินอาหารไก่ที่หล่นลงบ่อ
  - ง เลี้ยงปลาในนาข้าว เพราะปลากินต้นข้าว

5. จงพิจารณาข้อความต่อไปนี้

1) มอสเลี้ยงปลานิล	2) ดั่งสอนนักเรียน	3) มีนชายก่ายเตี้ย
4) ต้องทำปลาร้า	5) แมวทอดผ้า	6) แคททำนา

ถ้าจะทำเกษตรผสมผสานครบวงจร นักเรียนต้องทำอาชีพของใครบ้าง

ก มอส มีน แมว	ข ดั่ง ต้อง แมว
ค มอส ต้อง แคท	ง ดั่ง มีน แคท

6. นักเรียนคิดว่าควรส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรผสมผสานครบวงจรหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก เห็นด้วย เพราะได้ผลผลิตหลายอย่างในการทำแต่ละครั้ง
- ข เห็นด้วย เพราะทำให้เกษตรกรขยันและมีความร่ำรวยขึ้น
- ค ไม่เห็นด้วย เพราะลงทุน และใช้แรงงานมากขึ้น
- ง ไม่เห็นด้วย เพราะต้องใช้เวลานานกว่าจะได้ผลผลิต

7. ข้อใดเป็นขั้นตอนการทำงานที่ถูกต้อง

ก คราด ไถ หว่าน	ข หว่าน คราด ไถ
ค ไถ คราด หว่าน	ง คราด หว่าน ไถ

8. พืชชนิดใดที่ควรปลูกแบบยกร่อง ทำแปลง

ก ข้าว	ข มะม่วง
ค กล้าย	ง แตงกวา

9. ถ้าขุดบ่อปลาขนาด 50 ตารางเมตร จะต้องใช้ปูนขาวโรยกี่กิโลกรัม

ก 2 กิโลกรัม	ข 3 กิโลกรัม
ค 4 กิโลกรัม	ง 5 กิโลกรัม

10. “การปลูกข้าวในนา เลี้ยงปลาในบ่อ” มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทยในข้อใด

ก น้ำมาปลากินมด น้ำลดมดกินปลา	ข จับปลาสองมือ
ค ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว	ง น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย

11. ถ้านำเมล็ดข้าวไปแช่น้ำ มีบางส่วนจมบางส่วนลอย จะเลือกแบบใดมาปลูก

ก เมล็ดที่จมเพราะเป็นข้าวที่เต็มเมล็ด	ข เมล็ดที่ลอยเพราะเป็นข้าวที่เต็มเมล็ด
ค เมล็ดที่จมเพราะเป็นข้าวที่ไม่เต็มเมล็ด	ง เมล็ดที่ลอยเพราะเป็นข้าวที่ไม่เต็มเมล็ด

12. ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก สารชีวภาพ มีสิ่งใดที่เหมือนกัน

ก มาจากสิ่งมีชีวิตเหมือนกัน

ข วิธีการทำเหมือนกัน

ค มาจากสารเคมีเหมือนกัน

ง ใช้ระยะเวลาทำเท่ากัน

13. จากสถานการณ์ต่อไปนี้

1) ใส่ปุ๋ยคอกลงบ่อ

2) ขอฟันรื้อปลา

3) ขุดบ่อปลา

ข้อใดเรียงลำดับการเลี้ยงปลาได้ถูกต้อง

ก 1 -> 2 -> 3

ข 3 -> 2 -> 1

ค 2 -> 1 -> 3

ง 3 -> 1 -> 2

14. เศษอาหารเศษผักผลไม้

พร้อมใส่กากน้ำตาลนำไปหมัก

เพิ่มจุลินทรีย์อีกนิดจะดีนัก

ปิดฝาพักไว้สิบห้าวัน

ข้อความข้างต้นกล่าวถึงข้อใด

ก ปุ๋ยคอก

ข ปุ๋ยหมัก

ค ปุ๋ยชีวภาพ

ง ปุ๋ยเคมี

15. ข้อใดเป็นลักษณะของการดูแลรักษาในการทำเกษตรกรรม

ก แก้วตักน้ำในบ่อปลารดแปลงผัก

ข ป้อมขุดดินเพื่อยกร่องแปลงผัก

ค เขียวปล่อยปลาลงบ่อ

ง แฉกเลือกเมล็ดพันธุ์แดงความมาปลูก

16. การปลูกพืชสวนครัว หลังจากกลบเมล็ดพันธุ์ด้วยดินแล้วควรปฏิบัติอย่างไร

ก รดน้ำ ใส่ปุ๋ย

ข ใส่ปุ๋ย รดน้ำ

ค คลุมด้วยแกลบหรือฟางแห้ง รดน้ำ

ง ใส่ปุ๋ย คลุมด้วยใบไม้

17. ถ้าข้าวมีใบเหลืองเนื่องจากมีเพลี้ยลง ควรปฏิบัติอย่างไร

ก ใส่ปุ๋ย

ข ฉีดพ่นสารชีวภาพ

ค ปล่อยน้ำเข้านา

ง โรยปูนขาว

18. ข้อใดเป็นวิธีป้องกันศัตรูพืชโดยวิธีธรรมชาติ

ก ปลูกกะเพรารอบแปลงผัก

ข ปลูกพริกสลับแดงขาว

ค ปลูกดาวเรืองรอบแปลงผัก

ง ปลูกกุหลาบรอบแปลงผัก

19. ข้อใดเป็นเหตุผลที่ต้องย้ายต้นกล้าในช่วงเวลาเย็น

ก แดดไม่ร้อน

ข ลดการคายน้ำ

ค พืชต้องการน้ำค้าง

ง แมลงไม่มารบกวน

**แบบสอบหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค
โรงเรียนบ้านนาโคบน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**

คำชี้แจงในการทำแบบสอบ

1. แบบสอบฉบับนี้มีทั้งสิ้น 50 ข้อ ให้เวลาในการทำแบบสอบ 60 นาที
2. ให้นักเรียนอ่านข้อคำถามแต่ละข้อโดยละเอียด แล้วพิจารณาเลือกตัวเลือกที่เห็นว่า ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยใส่เครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ ที่เตรียมไว้ให้
3. กรณีที่นักเรียนต้องการแก้ไขหรือเปลี่ยนคำตอบในแต่ละข้อ ให้ขีดฆ่าตัวเลือกเดิมแล้ว กากบาท (X) ตัวเลือกใหม่ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างเปลี่ยนจากข้อ ง. เป็นข้อ ก.

ก	ข	ค	ง
(X)	( )	( )	(✕)

1. ลักษณะภูมิประเทศทางทิศตะวันตกของจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างไร

ก. เป็นที่ราบลุ่ม	ข. เป็นภูเขาและเทือกเขา
ค. เป็นที่ราบสูง	ง. เป็นเนินลูกคลื่นสลับกับภูเขา
2. ข้อใดไม่ใช่ปัญหาอันเนื่องมาจากการอยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่นของคนในสังคมเมือง

ก. แหล่งที่อยู่อาศัยหนาแน่น	ข. การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง
ค. การจราจรติดขัด	ง. ภาวะการท้องเทียวยะงักงัน
3. การที่กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกัน น่าจะเป็น เพราะสาเหตุใด

ก. เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	
ข. เพื่อการแข่งขันด้านความสวยงาม	
ค. เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว	
ง. เพื่อให้เห็นถึงฐานะและความเป็นอยู่ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	
4. เพราะเหตุใดกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ยังคงรักษาศิลปวัฒนธรรมของตนไว้ได้

ก. กลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มรักสงบ	
ข. ไม่เกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ของกันและกัน	
ค. กลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มมีความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติ	
ง. กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตน	

11. เพราะเหตุใดในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการพัฒนาทั้งทางรถไฟ ถนนต่างๆ ไปราชบุรี
- ก. ติดกับเขตแดนพม่า
  - ข. เป็นที่สำหรับขนส่งจากพม่า
  - ค. ต้องขนส่งแรงงานไปต่างประเทศ
  - ง. ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรให้ดีขึ้น
12. ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านโป่งกระทิงบน มีที่มาอย่างไร
- ก. มีการค้นพบกระทิงตัวแรก
  - ข. แปลมาจากภาษากะเหรี่ยง
  - ค. มีพื้นที่เป็นดินโป่งทั่วบริเวณ
  - ง. เป็นบริเวณที่กระทิงมากินดินโป่ง
13. กิ่งอำเภอบ้านคาเคยอยู่ในพื้นที่ปกครองของอำเภอใด
- ก. ปากท่อ
  - ข. โพธาราม
  - ค. สวนผึ้ง
  - ง. บ้านโป่ง
14. ใครเป็นผู้นำชุมชนคนปัจจุบันในการสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยงโป่งกระทิงบน
- ก. นายชูศิลป์ ชีช่วง
  - ข. นายสมปอง ร่มโพธิ์
  - ค. นายวุฒิ บุญเลิศ
  - ง. นายสุรินทร์ เหลือละมัย
15. ข้อใดไม่สัมพันธ์กัน
- ก. วันขึ้น 9 ค่ำเดือน 9 กินข้าวห่อ
  - ข. วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 ขนทรายเข้าวัด
  - ค. วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ลอยกระทง
  - ง. วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 เรียกขวัญ
16. ข้อใดถูกต้อง
- ก. 9 ค่ำเดือน 9 ผูกแขน เรียกขวัญ กินข้าวห่อ
  - ข. 9 ค่ำเดือน 9 ผูกแขน แห่นั้ด
  - ค. 9 ค่ำเดือน 9 รุกขจื่อ ไหว้ต้นไม้ใหญ่
  - ง. 9 ค่ำเดือน 9 เวียนเทียนรอบศาลาและองค์เจดีย์
17. ประเพณีการเลือกคู่ครองของชาวกะเหรี่ยงเรียกว่าอะไร
- ก. การถวายพระเจดีย์ทราย
  - ข. การย่องสาว
  - ค. การจัดงานบุญ
  - ง. การต่อสู้เพื่อหาผู้ที่แข็งแกร่งที่สุด
18. เครื่องประดับของชาวกะเหรี่ยงนิยมทำมาจากสิ่งใด
- ก. ทอง
  - ข. เงิน
  - ค. ทองแดง
  - ง. ตะกั่ว

19. ด้ายสีใดที่นิยมนำมาทอผ้าสำหรับชาวกะเหรี่ยง
ก. ขาว แดง ดำ	ข. เหลือง เขียว ฟ้ำ
ค. ส้ม ชมพู น้ำเงิน	ง. น้ำตาล ขาว แดง
20. การสืบทอดทางภาษาของชาวกะเหรี่ยงใช้วิธีใด
ก. มีครูสอนภาษากะเหรี่ยงโดยเฉพาะ	ข. ใช้ภาษาเขียนในการสืบทอด
ค. ใช้ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน	ง. ใช้ตำราภาษากะเหรี่ยงให้ศึกษาเอง
21. นิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยงส่วนใหญ่แสดงให้เห็นเรื่องราวอะไรจากนิทานนั้น
ก. วิถีชีวิตและความเชื่อของชาวชุมชน	ข. อภินิหารความมีอำนาจ
ค. การต่อสู้และอภินิหาร	ง. ความโหดร้ายของปีศาจ
22. เหตุใดชาวโป่งกระทิงบนไม่นิยมเล่านิทานกะเหรี่ยงตอนกลางวันและก่อนพระอาทิตย์ตก
ก. จะทำให้ความสนุกลดลง	ข. ฟังแล้วทำให้นอนไม่หลับ
ค. เด็ก ๆ ชอบฟังตอนกลางคืน	ง. เชื่อว่าจะรบกวนผีและอาจทำให้เจ็บป่วย
23. วิธีการเล่านิทานกะเหรี่ยงมีลักษณะอย่างไร
ก. เล่าด้วยถ้อยคำธรรมดาและสอดแทรกทำนองเพลง
ข. เล่าด้วยภาษาและภาพประกอบ
ค. เล่าด้วยถ้อยคำธรรมดาอย่างเดียว
ง. เล่าด้วยการขับร้องอย่างเดียว
24. สุกษณิตของชาวกะเหรี่ยงแฝงคติสอนใจในเรื่องใด
ก. การนันทนาการและการพักผ่อน	ข. เศรษฐกิจและสังคม
ค. ข้อห้ามและความเชื่อ	ง. การเมืองและการปกครอง
25. ทำร้ายของชาวกะเหรี่ยงประยุกต์มาจากสิ่งใด
ก. ตามใจชอบของผู้ร้าย	ข. จากนิทานกะเหรี่ยง
ค. จากทำของสัตว์ในป่า	ง. จากวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง
26. โบราณสถานที่สำคัญของชาวโป่งกระทิงบนที่ยังคงอยู่และเป็นที่ศรัทธาตลอดมาคืออะไร
ก. วัดเก่ากะเหรี่ยง	ข. ศาลพระเจ้าตาก
ค. เมืองโบราณคูบัว	ง. วัดโขลงสุวรรณคีรี
27. ข้อใดต้องทำก่อนนำลูกทอยไปใช้
ก. ผังดิน	ข. ตากให้แห้ง
ค. แช่น้ำ	ง. มัดติดกับต้นไม้ใหญ่
28. ข้อใดเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการตีผึ้ง
ก. สิว, ค้อนไม้, เถาะกะโม่	ข. เถาะกะโม่, ลูกทอย, สิว
ค. ค้อนไม้, เถาะกะโม่, ลูกทอย	ง. ลูกทอย, สิว, ค้อนไม้

29. เวลาใดที่เหมาะสมในการตีผึ้ง
- ก. เวลาบ่ายรุ่ง เพราะผึ้งออกหากิน
  - ข. เวลาสาย เพราะทำให้เห็นผึ้งและหลบผึ้งได้ทัน
  - ค. เวลาเย็น เพราะอากาศไม่ร้อนและจะทำให้ผึ้งลดความดุร้ายลงได้
  - ง. เวลากลางคืน เพราะจะทำให้ผึ้งมองเห็นสะเก็ดไฟ
30. วิธีการตีผึ้งตามประเพณีกะเหรี่ยงช่วยในการอนุรักษ์ผึ้งอย่างไร
- ก. ทำให้มีผึ้งเพื่อทำรังต่อไปได้
  - ข. ผึ้งสามารถผลิตน้ำหวานมากขึ้น
  - ค. ช่วยในการผสมพันธุ์ของผึ้ง
  - ง. ช่วยให้ผึ้งสร้างรังใหม่ได้ง่ายขึ้น
31. “การรักษาโรคโดยใช้พืชสมุนไพรเป็นการรักษาที่ปลอดภัยกว่าการรักษาโรคโดยใช้ยาแผนปัจจุบัน” จากข้อความข้างต้นมีความหมายว่าอย่างไร
- ก. สมุนไพรเป็นยาที่ไม่มีฤทธิ์รุนแรง
  - ข. สมุนไพรผ่านกรรมวิธีผลิตที่สะอาดกว่า
  - ค. สมุนไพรออกฤทธิ์ในการรักษาได้รวดเร็วกว่า
  - ง. สมุนไพรเกิดผลข้างเคียงน้อยกว่า
32. การเก็บพืชสมุนไพรเชิงอนุรักษ์ควรทำอย่างไร
- ก. เลือกเฉพาะที่มีรูปร่าง ลักษณะ สีสรรสวยงาม
  - ข. เก็บพืชสมุนไพรให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้
  - ค. เก็บไปใช้เท่าที่จำเป็นและใช้ให้ครบทุกส่วนที่ใช้ได้
  - ง. เลือกเก็บเฉพาะใบของพืชสมุนไพร
33. ข้อใดไม่เป็นการเที่ยวป่าเชิงอนุรักษ์
- ก. ไม่เก็บของจากป่ากลับบ้านเมื่อเที่ยวป่าเสร็จ
  - ข. ไม่ทิ้งขยะในป่า แต่ยังช่วยเก็บขยะที่ตนพบเห็น
  - ค. ไม่ทำให้สัตว์ป่าตกใจ
  - ง. ช่วยทำลายแมลงที่กัดกิดินต้นไม้
34. การกระทำในข้อใดจะทำให้ป่าไม้คงอยู่ตลอดไป
- ก. ปลุกป่าทดแทนมากกว่าที่ตัดไป
  - ข. ไม่เข้าไปในป่า
  - ค. เลือกตัดไม้ในป่าเท่าที่จำเป็น
  - ง. เพิ่มมาตรการกวดขันเรื่องการตัดไม้ทำลายป่า
35. สาเหตุสำคัญที่ทำให้แม่น้ำสกปรกคือข้อใด
- ก. ผักตบชวาที่ลอยเหนือน้ำ
  - ข. การทิ้งขยะลงในแม่น้ำ
  - ค. การจราจรทางน้ำ
  - ง. การใช้ยาฆ่าแมลงของเกษตรกร

36. การใช้น้ำลักษณะใดก่อให้เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุด
- ใช้น้ำดื่มที่เหลือจากแก้วน้ำไปใช้รดต้นไม้
  - ใช้น้ำจากการอาบน้ำซักผ้า
  - ใช้น้ำจากการซักผ้ามารดต้นไม้
  - ใช้น้ำจากการซักผ้ามาใช้ล้างจาน
37. นักเรียนมีส่วนช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำได้ ยกเว้นในข้อใด
- ไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ
  - ใช้น้ำเท่าที่จำเป็นและรู้คุณค่า
  - ช่วยเก็บสิ่งปฏิกูลจากแม่น้ำ
  - ใช้ขันตักน้ำอาบ
38. สัตว์ที่ควรอนุรักษ์ มีลักษณะอย่างไร
- มีจำนวนน้อย
  - ลักษณะสวยงาม
  - นำมาใช้ประโยชน์ได้
  - ลักษณะแปลกตา พบเห็นได้ยาก
39. ในอดีตชาวกะเหรี่ยงทำไร่เพื่อวัตถุประสงค์ใด
- ค้าขาย
  - ยังชีพ
  - บูชาผี
  - จับจองที่ดิน
40. เพราะเหตุใดชาวกะเหรี่ยงจึงเปรียบเทียบการทำไร่เหมือนการเหยียบบนต้นไม้ไผ่
- เป็นการทำไร่บนที่สูง
  - ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติ
  - เป็นการทำไร่แบบขั้นบันได
  - ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิต
41. การทำไร่ของชาวกะเหรี่ยงอาศัยหลักการใด
- ธรรมชาติกับวิทยาศาสตร์
  - วิทยาศาสตร์กับไสยศาสตร์
  - ไสยศาสตร์กับความเชื่อ
  - ไสยศาสตร์กับธรรมชาติ
42. เพราะเหตุใดการทำไร่หมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยงจึงไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม
- ปลูกพืชที่ดูแลรักษาง่าย
  - ปลูกพืชที่ไม่ต้องอาศัยน้ำ
  - ปลูกพืชที่บำรุงดิน
  - มีการทิ้งช่วงให้ดินปรับสภาพ
43. แนวโน้มการปลูกสับปะรดของชุมชนไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยใด
- ราคาผลผลิต
  - ความต้องการของตลาด
  - การก่อสร้างโรงงานแปรรูปสับปะรด
  - การย้ายที่ตั้งของตลาดนัด
44. “ก่อนนี้สับปะรดราคาแพง ปลูกกันทุกบ้านเลย พอออกผลกันจริงๆ แล้ว ราคาก็ตกต่ำ ในเมื่อราคาก็ตกต่ำ ก็แย่เลยสินะ” ผู้กล่าวมีความรู้สึกอย่างไร
- ท้อแท้ใจ
  - ขุนซ่องใจ
  - คับข้องใจ
  - ลั้งเลใจ

45. ปัญหาการขาดผลผลิตตกต่ำที่เกิดขึ้นให้บทเรียนแก่ชุมชนในแง่ใด
- ขาดการวางแผนก่อให้เกิดความสูญเสีย
  - ขาดความสามัคคีก่อให้เกิดความล้มจม
  - ขาดความเสียสละก่อให้เกิดความเสียหาย
  - ขาดความรับผิดชอบก่อให้เกิดความขาดแคลน
46. เพราะเหตุใดในชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงรุ่นหลังจึงไม่นิยมใส่ชุดกะเหรี่ยง
- มีราคาแพง
  - รูปแบบล้าสมัย
  - สีสรรไม่สวยงาม
  - ทอยากและใช้เวลานาน
47. ปัญหาของชุมชนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจคือข้อใด
- ความยากจน
  - ยาเสพติด
  - อาชญากรรม
  - สิ่งแวดล้อม
48. "ในช่วงที่เศรษฐกิจดีชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ร่ำรวยเนื่องจากขายที่ดินได้ แต่พอไม่นานเงินหมด ไม่มีที่ดินทำกิน ต้องกลับมาเป็นลูกจ้างเขา" จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงอย่างไร
- ที่ดินทำกินและค้าขายเพิ่มขึ้น
  - ที่ดินทำกินน้อยลงจึงไปรับจ้าง
  - สูญเสียที่ดินทำกินจึงไปค้าขาย
  - ขาดที่ดินทำกินต้องไปรับจ้าง
49. ลักษณะการทำเกษตรกรรมของชุมชนโป่งกระทิงบนในอนาคต ควรเป็นแบบใด
- ไร่นาสวนผสม
  - ไร่มวนเวียน
  - ไร่เลื่อนลอย
  - ไร่พืชเชิงเดี่ยว
50. หากหมู่บ้านของนักเรียนได้รับเงินกองทุนหมู่บ้านละหนึ่งล้านบาทตามนโยบายของรัฐบาลนักเรียนจะวางแผนในลักษณะใดที่ทำให้หมู่บ้านของนักเรียนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้วางแผนเพียงผู้เดียว
  - แบ่งเงินแจกจ่ายให้ทุกคนไว้วางแผนกันเอง
  - ให้หน่วยราชการเป็นผู้วางแผนทั้งหมด
  - ให้ทุกฝ่ายในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน

ภาคผนวกที่ 2

แบบประเมินชิ้นงาน

- แบบประเมินชิ้นงานนักเรียนหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร (17 ชิ้น)
- แบบประเมินชิ้นงานนักเรียนหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค (22 ชิ้น)

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 1 ชื่อชิ้นงาน รายงานเกี่ยวกับความสำคัญของเกษตรกรรมที่ได้รับมอบหมาย
แผนการสอนที่ 1 เรื่อง เกษตรกรรมในชุมชนท่ากระทุ่ม (ลำแข้งของชาวท่ากระทุ่ม)

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง รายงานมีความชัดเจนและครอบคลุมในประเด็น ความสำคัญของเกษตรกรรมในชุมชน ประเภทของเกษตรกรรมในชุมชน ปัญหาของการทำเกษตรกรรมในชุมชน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรกรรมในชุมชน
- 4 คะแนน หมายถึง รายงานมีความชัดเจนและครอบคลุมในประเด็น ความสำคัญของเกษตรกรรมในชุมชน ประเภทของเกษตรกรรมในชุมชน ปัญหาของการทำเกษตรกรรมในชุมชน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรกรรมในชุมชนแต่มีประเด็นใดประเด็นหนึ่งยังไม่ชัดเจน
- 3 คะแนน หมายถึง รายงานมีความชัดเจนและครอบคลุมในประเด็น ความสำคัญของเกษตรกรรมในชุมชน ประเภทของเกษตรกรรมในชุมชน ปัญหาของการทำเกษตรกรรมในชุมชน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรกรรมในชุมชนแต่ยังมีประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนมากกว่า 1 ประเด็น
- 2 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความชัดเจนและครอบคลุมในประเด็นใดประเด็นหนึ่งในประเด็นความสำคัญของเกษตรกรรมในชุมชน ประเภทของเกษตรกรรมในชุมชน ปัญหาของการทำเกษตรกรรมในชุมชน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรกรรมในชุมชน
- 1 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความชัดเจนและครอบคลุมมากกว่าหนึ่งประเด็น ในประเด็นความสำคัญของเกษตรกรรมในชุมชน ประเภทของเกษตรกรรมในชุมชน ปัญหาของการทำเกษตรกรรมในชุมชน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรกรรมในชุมชน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน
หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 2 ชื่อชิ้นงาน รายงานเรื่องลักษณะสำคัญและประโยชน์ของการทำเกษตรผสมผสาน
แผนการสอนที่ 2 เรื่อง สารสำคัญเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจร

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง รายงานมีความชัดเจนและครอบคลุมในประเด็น ลักษณะสำคัญของการทำเกษตรผสมผสาน ประโยชน์ของการทำเกษตรผสมผสาน ปัญหาของการทำเกษตรผสมผสาน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรผสมผสาน
- 4 คะแนน หมายถึง รายงานมีความชัดเจนและครอบคลุมในประเด็น ลักษณะสำคัญของการทำเกษตรผสมผสาน ประโยชน์ของการทำเกษตรผสมผสาน ปัญหาของการทำเกษตรผสมผสาน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรผสมผสาน แต่มีประเด็นใดประเด็นหนึ่งยังไม่ชัดเจน
- 3 คะแนน หมายถึง รายงานมีความชัดเจนและครอบคลุมในประเด็น ลักษณะสำคัญของการทำเกษตรผสมผสาน ประโยชน์ของการทำเกษตรผสมผสาน ปัญหาของการทำเกษตรผสมผสาน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรผสมผสานแต่ยังมีประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนมากกว่า 1 ประเด็น
- 2 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความชัดเจนและครอบคลุมในประเด็นใดประเด็นหนึ่งในประเด็น ลักษณะสำคัญของการทำเกษตรผสมผสาน ประโยชน์ของการทำเกษตรผสมผสาน ปัญหาของการทำเกษตรผสมผสาน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรผสมผสาน
- 1 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความชัดเจนและครอบคลุมมากกว่าหนึ่งประเด็น ในประเด็น ลักษณะสำคัญของการทำเกษตรผสมผสาน ประโยชน์ของการทำเกษตรผสมผสาน ปัญหาของการทำเกษตรผสมผสาน และแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรผสมผสาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 3 ชื่อชิ้นงาน วงจรเกษตรผสมผสานครบวงจร

แผนการสอนที่ 2 เรื่อง สารสำคัญเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจร

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนวงจรการทำเกษตรผสมผสานครบวงจรได้ถูกต้องและครบทุกขั้นตอน
- 4 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนวงจรการทำเกษตรผสมผสานครบวงจรไม่ถูกต้องไม่เกิน 2 แห่ง
- 3 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนวงจรการทำเกษตรผสมผสานครบวงจรไม่ถูกต้องไม่เกิน 3 แห่ง
- 2 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนวงจรการทำเกษตรผสมผสานครบวงจรไม่ถูกต้องไม่เกิน 4 แห่ง
- 1 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนวงจรการทำเกษตรผสมผสานครบวงจรไม่ถูกต้องไม่เกิน 5 แห่งขึ้นไป

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 4 ชื่อชิ้นงาน **บันทึกเกี่ยวกับชนิดของเกษตรกรรมที่มีลักษณะเป็นเกษตรผสมผสาน**
แผนการสอนที่ 2 เรื่อง **สาระสำคัญเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจร**

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง ยกตัวอย่างเกษตรกรรมที่มีลักษณะเป็นเกษตรผสมผสาน พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดได้ตั้งแต่ 5 ชนิดขึ้นไป
- 4 คะแนน หมายถึง ยกตัวอย่างเกษตรกรรมที่มีลักษณะเป็นเกษตรผสมผสาน พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดได้ตั้งแต่ 4 ชนิดขึ้นไป
- 3 คะแนน หมายถึง ยกตัวอย่างเกษตรกรรมที่มีลักษณะเป็นเกษตรผสมผสาน พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดได้ตั้งแต่ 3 ชนิดขึ้นไป
- 2 คะแนน หมายถึง ยกตัวอย่างเกษตรกรรมที่มีลักษณะเป็นเกษตรผสมผสาน พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดได้ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป
- 1 คะแนน หมายถึง ยกตัวอย่างเกษตรกรรมที่มีลักษณะเป็นเกษตรผสมผสาน พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดได้น้อยกว่า 2 ชนิด

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน
หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 5 ชื่อชิ้นงาน รายงานเรื่อง การเตรียมแปลงนาข้าว บ่อปลา แปลงพืชผักสวนครัว
แผนการสอนที่ 3.1 เรื่อง การเตรียมพื้นที่: แปลงนาข้าว บ่อปลา แปลงพืชผักสวนครัวและ
เครื่องมือทางการเกษตร

[illegible]

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง รายงานมีความครอบคลุมในเรื่อง การเตรียมนาข้าว การเตรียมบ่อปลา การเตรียมแปลงพืชผักสวนครัว ในประเด็น ความครบถ้วนของเนื้อหา ความถูกต้องของขั้นตอนและวิธีการ การเลือกใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือ ประโยชน์และความสำคัญของการเตรียม
- 4 คะแนน หมายถึง รายงานมีความครอบคลุมในเรื่อง การเตรียมนาข้าว การเตรียมบ่อปลา การเตรียมแปลงพืชผักสวนครัว ในประเด็น ความครบถ้วนของเนื้อหา ความถูกต้องของขั้นตอนและวิธีการ การเลือกใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือ ประโยชน์และความสำคัญของการเตรียม แต่มีประเด็นใด ประเด็นหนึ่งยังไม่ชัดเจน
- 3 คะแนน หมายถึง รายงานมีความครอบคลุมในเรื่อง การเตรียมนาข้าว การเตรียมบ่อปลา การเตรียมแปลงพืชผักสวนครัว ในประเด็นความครบถ้วนของเนื้อหา ความถูกต้องของขั้นตอนและวิธีการ การเลือกใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือ ประโยชน์และความสำคัญของการเตรียม แต่ยังมีประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนมากกว่า 1 ประเด็น
- 2 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความครอบคลุมในเรื่อง การเตรียมนาข้าว การเตรียมบ่อปลา การเตรียมแปลงพืชผักสวนครัว ในประเด็น ความครบถ้วนของเนื้อหา ความถูกต้องของขั้นตอนและวิธีการ การเลือกใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือ ประโยชน์และความสำคัญของการเตรียม
- 1 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความครอบคลุมมากกว่า 1 ประเด็นในเรื่อง การเตรียมนาข้าว การเตรียมบ่อปลา การเตรียมแปลงพืชผักสวนครัว ในประเด็น ความครบถ้วนของเนื้อหา ความถูกต้องของขั้นตอนและวิธีการ การเลือกใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือ ประโยชน์และความสำคัญของการเตรียม

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 6 ชื่อชิ้นงาน Flow Chart

แผนการสอนที่ 3.2 เรื่อง การเตรียมพันธุ์

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง ผังระบุความสำคัญของการเลือกพันธุ์ ชนิดของพันธุ์ที่เลือก โดยระบุลักษณะเฉพาะของพันธุ์ที่เลือก เหตุผลในการเลือก โดยข้อความอ่านแล้วเข้าใจง่าย มีความเรียบร้อยและสวยงาม
- 4 คะแนน หมายถึง ผังระบุความสำคัญของการเลือกพันธุ์ ชนิดของพันธุ์ที่เลือก โดยระบุลักษณะเฉพาะของพันธุ์ที่เลือก เหตุผลในการเลือก โดยข้อความอ่านแล้วเข้าใจง่าย มีความเรียบร้อยและสวยงาม แต่มีประเด็นไม่ชัดเจน 2 แห่ง
- 3 คะแนน หมายถึง ผังระบุความสำคัญของการเลือกพันธุ์ ชนิดของพันธุ์ที่เลือก โดยระบุลักษณะเฉพาะของพันธุ์ที่เลือก เหตุผลในการเลือก โดยข้อความอ่านแล้วเข้าใจง่าย มีความเรียบร้อยและสวยงาม แต่มีประเด็นไม่ชัดเจน 3 แห่ง
- 2 คะแนน หมายถึง ผังระบุความสำคัญของการเลือกพันธุ์ ชนิดของพันธุ์ที่เลือก โดยระบุลักษณะเฉพาะของพันธุ์ที่เลือก เหตุผลในการเลือก โดยข้อความอ่านแล้วเข้าใจง่าย มีความเรียบร้อยและสวยงาม แต่มีประเด็นไม่ชัดเจน 4 แห่ง
- 1 คะแนน หมายถึง ผังระบุความสำคัญของการเลือกพันธุ์ ชนิดของพันธุ์ที่เลือก โดยระบุลักษณะเฉพาะของพันธุ์ที่เลือก เหตุผลในการเลือก โดยข้อความอ่านแล้วเข้าใจง่าย มีความเรียบร้อยและสวยงาม แต่มีประเด็นไม่ชัดเจน 5 แห่งขึ้นไป

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 7 ชื่อชิ้นงาน **บันทึกการปฏิบัติงานการทำปุ๋ยหมัก สารสกัดจากพืชและสารจุลินทรีย์**
แผนการสอนที่ 3.3 เรื่อง **การใช้สารชีวภาพ : ปุ๋ยหมัก สารสกัดจากพืช และสารจุลินทรีย์**

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง บันทึกมีความชัดเจนและครอบคลุมในเรื่องการทำสารชีวภาพครบทั้ง 3 ชนิด ในแต่ละชนิดบอกส่วนประกอบในการทำ ขั้นตอนและวิธีการได้ถูกต้อง ระบุประโยชน์และความสำคัญของสารชีวภาพ และได้ผลผลิตเป็นสารชีวภาพ
- 4 คะแนน หมายถึง บันทึกมีความชัดเจนและครอบคลุมในเรื่องการทำสารชีวภาพครบทั้ง 3 ชนิด ในแต่ละชนิดบอกส่วนประกอบในการทำ ขั้นตอนและวิธีการได้ถูกต้อง ระบุประโยชน์และความสำคัญของสารชีวภาพ แต่บันทึกไม่ครบตามประเด็นที่ระบุไม่เกิน 2 ประเด็น และได้ผลผลิตเป็นสารชีวภาพ
- 3 คะแนน หมายถึง บันทึกมีความชัดเจนและครอบคลุมในเรื่องการทำสารชีวภาพครบทั้ง 3 ชนิด ในแต่ละชนิดบอกส่วนประกอบในการทำ ขั้นตอนและวิธีการได้ถูกต้อง ระบุประโยชน์และความสำคัญของสารชีวภาพ แต่บันทึกไม่ครบตามประเด็นที่ระบุมากกว่า 4 ประเด็น และได้ผลผลิตเป็นสารชีวภาพ
- 2 คะแนน หมายถึง บันทึกขาดความชัดเจนและครอบคลุมในเรื่องการทำสารชีวภาพครบทั้ง 3 ชนิด ในแต่ละชนิดบอกส่วนประกอบในการทำ ขั้นตอนและวิธีการได้ถูกต้อง ระบุประโยชน์และความสำคัญของสารชีวภาพ แต่บันทึกไม่ครบตามประเด็นที่ระบุไม่เกิน 2 ประเด็น และได้ผลผลิตเป็นสารชีวภาพ
- 1 คะแนน หมายถึง บันทึกขาดความชัดเจนและครอบคลุมในเรื่องการทำสารชีวภาพครบทั้ง 3 ชนิด ในแต่ละชนิดบอกส่วนประกอบในการทำ ขั้นตอนและวิธีการได้ถูกต้อง ระบุประโยชน์และความสำคัญของสารชีวภาพ แต่บันทึกไม่ครบตามประเด็นที่ระบุมากกว่า 4 ประเด็น และได้ผลผลิตเป็นสารชีวภาพ

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 8 ชื่อชิ้นงาน บันทึกรายการปฏิบัติงาน การผลิตและการดูแลรักษา

แผนการสอนที่ 4 เรื่อง การผลิตและการดูแลรักษา : ขั้นตอนการปลูก, การเลี้ยงปลา, การปลูกผักสวนครัว, การบำรุงรักษา, การให้อาหาร

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง มีการบันทึกการปฏิบัติงาน 80 – 100% บอกรายละเอียดของการทำงานชัดเจนและเป็นปัจจุบัน สรุปปัญหาที่พบและมีข้อเสนอแนะ
- 4 คะแนน หมายถึง มีการบันทึกการปฏิบัติงาน 80 – 100% แต่รายละเอียดของการทำงานไม่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน สรุปปัญหาที่พบและมีข้อเสนอแนะ
- 3 คะแนน หมายถึง มีการบันทึกการปฏิบัติงาน 60 – 79% แต่รายละเอียดของการทำงานไม่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน สรุปปัญหาที่พบและมีข้อเสนอแนะ
- 2 คะแนน หมายถึง มีการบันทึกการปฏิบัติงาน 60 – 79% แต่รายละเอียดของการทำงานไม่ชัดเจนและไม่เป็นปัจจุบัน แต่มีการสรุปปัญหาที่พบและมีข้อเสนอแนะ
- 1 คะแนน หมายถึง มีการบันทึกการปฏิบัติงาน น้อยกว่า 60 % รายละเอียดของการทำงานไม่ชัดเจนและไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการสรุปปัญหาที่พบและข้อเสนอแนะ

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 9 ชื่อชิ้นงาน ผังสรุปขั้นตอนการปลูกข้าว , การเลี้ยงปลา,ปลูกพืชผักสวนครัว
แผนการสอนที่ 4 เรื่อง การผลิตและการดูแลรักษา : ขั้นตอนการปลูก, การเลี้ยงปลา, การปลูก
 ผักสวนครัว, การบำรุงรักษา, การให้อาหาร

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง ผังระบุลำดับขั้นตอนครบถ้วน ถูกต้อง ระบุช่วงเวลาระหว่างแต่ละลำดับขั้นตอนถูกต้อง ดูแล้วเข้าใจง่าย
- 4 คะแนน หมายถึง ผังระบุลำดับขั้นตอนครบถ้วน ถูกต้อง ระบุช่วงเวลาระหว่างแต่ละลำดับขั้นตอนถูกต้อง ดูแล้วเข้าใจยาก
- 3 คะแนน หมายถึง ผังระบุลำดับขั้นตอนครบถ้วน ถูกต้อง ระบุช่วงเวลาระหว่างแต่ละลำดับขั้นตอนไม่ถูกต้อง ดูแล้วเข้าใจยาก
- 2 คะแนน หมายถึง ผังระบุลำดับขั้นตอนไม่ถูกต้อง ระบุช่วงเวลาระหว่างแต่ละลำดับขั้นตอนไม่ถูกต้อง ดูแล้วเข้าใจยาก
- 1 คะแนน หมายถึง ผังระบุลำดับขั้นตอนไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง ระบุช่วงเวลาระหว่างแต่ละลำดับขั้นตอนไม่ถูกต้อง ดูแล้วเข้าใจยาก

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 10 ชื่อชิ้นงาน หนังสือเล่มเล็ก แสดงความรู้ที่ได้รับเรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิต
แผนการสอนที่ 5 เรื่อง การเก็บเกี่ยวผลผลิต (การจับปลา, การเก็บผัก, การเกี่ยวข้าว)

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง หนังสือมีองค์ประกอบคือ บทนำ สารบัญ เนื้อหา (ลักษณะของผลผลิต และระยะเวลาที่พร้อมเก็บเกี่ยว อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวและวิธีการเก็บเกี่ยว) บทสรุป และอ้างอิง ใช้ภาษาชัดเจนและสอดคล้อง รูปเล่มสวยงามน่าอ่าน
- 4 คะแนน หมายถึง หนังสือมีองค์ประกอบคือ บทนำ สารบัญ เนื้อหา (ลักษณะของผลผลิต และระยะเวลาที่พร้อมเก็บเกี่ยว อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวและวิธีการเก็บเกี่ยว) บทสรุป และอ้างอิง ใช้ภาษาไม่ชัดเจนและสอดคล้อง รูปเล่มไม่สวยงาม
- 3 คะแนน หมายถึง หนังสือมีองค์ประกอบคือ บทนำ สารบัญ เนื้อหา (ลักษณะของผลผลิต และระยะเวลาที่พร้อมเก็บเกี่ยว อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวและวิธีการเก็บเกี่ยว) บทสรุป และอ้างอิง แต่ใช้ภาษาไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้อง รูปเล่มไม่สวยงาม
- 2 คะแนน หมายถึง หนังสือมีองค์ประกอบคือ บทนำ สารบัญ เนื้อหา (ลักษณะของผลผลิต และระยะเวลาที่พร้อมเก็บเกี่ยว อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวและวิธีการเก็บเกี่ยว) บทสรุป และอ้างอิง แต่ใช้ภาษาไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้อง รูปเล่มไม่สวยงาม รายละเอียดเนื้อหาไม่ชัดเจน
- 1 คะแนน หมายถึง หนังสือมีองค์ประกอบไม่ครบ ใช้ภาษาไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้อง รูปเล่มไม่สวยงาม

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 11 ชื่อชิ้นงาน เรียงความ เรื่อง “ความรู้ที่ฉันได้จากการเข้าฐาน”
แผนการสอนที่ 6 เรื่อง การแปรรูปและการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 12 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 6 คำ มีบทนำ เนื้อหาและบทสรุปครบถ้วน ต่อเนื่อง และได้ใจความสอดคล้องกัน
- 4 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 10 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 10 คำ มีบทนำ เนื้อหาและบทสรุปครบถ้วน ต่อเนื่อง และได้ใจความสอดคล้องกัน
- 3 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 12 คำ มีบทนำ เนื้อหาและบทสรุปครบถ้วน ต่อเนื่อง และได้ใจความสอดคล้องกัน
- 2 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 6 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 14 คำ มีบทนำ เนื้อหา บทสรุปอ่านรู้เรื่อง
- 1 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 6 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 14 คำ มีบทนำ เนื้อหาและบทสรุปไม่ครบถ้วน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 12 ชื่อชิ้นงาน ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป

แผนการสอนที่ 6 เรื่อง การแปรรูปและการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง ได้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปข้าว ปลา ผัก ครบตามที่ครูกำหนด และได้ผลิตภัณฑ์ที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอีก 2 ชนิด
- 4 คะแนน หมายถึง ได้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปข้าว ปลา ผัก ครบตามที่ครูกำหนด และได้ผลิตภัณฑ์ที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอีก 1 ชนิด
- 3 คะแนน หมายถึง ได้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปข้าว ปลา ผัก ครบตามที่ครูกำหนด ครบ 3 ชนิด
- 2 คะแนน หมายถึง ได้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปข้าว ปลา ผัก ครบตามที่ครูกำหนด ครบ 2 ชนิด
- 1 คะแนน หมายถึง ได้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปข้าว ปลา ผัก ครบตามที่ครูกำหนด ครบ 1 ชนิด

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 13 ชื่อชิ้นงาน รายงานการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต และการกำหนดราคาที่จะขาย
แผนการสอนที่ 7 เรื่อง การจัดจำหน่าย

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง สามารถบรรยายละเอียดค่าใช้จ่ายได้แก่ ค่าวัสดุ ค่าแรงงานได้ครบถ้วน และถูกต้องและกำหนดราคาขายได้เหมาะสม
- 4 คะแนน หมายถึง สามารถบรรยายละเอียดค่าใช้จ่ายได้แก่ ค่าวัสดุ ค่าแรงงานได้ครบถ้วน และถูกต้องและกำหนดราคาขายไม่เหมาะสม
- 3 คะแนน หมายถึง สามารถบรรยายละเอียดค่าใช้จ่ายได้แก่ ค่าวัสดุ ค่าแรงงานได้ครบถ้วน และถูกต้องและกำหนดราคาขายผิด
- 2 คะแนน หมายถึง บรรยายละเอียดต้นทุน รายจ่ายและราคาขายไม่ถูกต้อง
- 1 คะแนน หมายถึง บรรยายละเอียดทุกรายการไม่ครบและไม่ถูกต้อง

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 14 ชื่อชิ้นงาน แผนภาพแสดงวิธีการจำหน่ายผลผลิต

แผนการสอนที่ 7 เรื่อง การจัดจำหน่าย

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง แผนภาพระบุสถานที่และวิธีการจำหน่ายผลผลิตได้มากกว่า 4 วิธี
- 4 คะแนน หมายถึง แผนภาพระบุสถานที่และวิธีการจำหน่ายผลผลิตได้ 4 วิธี
- 3 คะแนน หมายถึง แผนภาพระบุสถานที่และวิธีการจำหน่ายผลผลิตได้ 3 วิธี
- 2 คะแนน หมายถึง แผนภาพระบุสถานที่และวิธีการจำหน่ายผลผลิตได้ 2 วิธี
- 1 คะแนน หมายถึง แผนภาพระบุสถานที่และวิธีการจำหน่ายผลผลิตได้ 1 วิธี

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 15 ชื่อชิ้นงาน เรียงความเรื่องอาชีพที่สนใจ

แผนการสอนที่ 8 เรื่อง อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 12 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 6 คำ มี
บทนำ เนื้อหาและบทสรุปครบถ้วน ต่อเนื่อง และได้ใจความสอดคล้องกัน
- 4 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 10 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 10 คำ มี
บทนำ เนื้อหาและบทสรุปครบถ้วน ต่อเนื่อง และได้ใจความสอดคล้องกัน
- 3 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 12 คำ มี
บทนำ เนื้อหาและบทสรุปครบถ้วน ต่อเนื่อง และได้ใจความสอดคล้องกัน
- 2 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 6 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 14 คำ มี
บทนำ เนื้อหา บทสรุปอ่านรู้เรื่อง
- 1 คะแนน หมายถึง เรียงความมีความยาวไม่ต่ำกว่า 6 บรรทัด เขียนคำผิดไม่เกิน 14 คำ มี
บทนำ เนื้อหาและบทสรุปไม่ครบถ้วน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 16 ชื่อชิ้นงาน แผนผังสรุปอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร
แผนการสอนที่ 8 เรื่อง อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนต่างๆ ของการทำเกษตรผสมผสานได้ถูกต้องและครบทุกขั้นตอน ระบุอาชีพที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอน ได้ครบและถูกต้อง
- 4 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนต่างๆ ของการทำเกษตรผสมผสานได้ ระบุอาชีพที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอนได้ แต่มีข้อผิดพลาดไม่เกิน 2 แห่ง
- 3 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนต่างๆ ของการทำเกษตรผสมผสานได้ ระบุอาชีพที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอนได้ แต่มีข้อผิดพลาดไม่เกิน 3 แห่ง
- 2 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนต่างๆ ของการทำเกษตรผสมผสานได้ ระบุอาชีพที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอนได้ แต่มีข้อผิดพลาดไม่เกิน 4 แห่ง
- 1 คะแนน หมายถึง เรียงลำดับขั้นตอนต่างๆ ของการทำเกษตรผสมผสานได้ ระบุอาชีพที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอนได้ แต่มีข้อผิดพลาด 5 แห่งขึ้นไป

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

ชิ้นงานที่ 17 ชื่อชิ้นงาน สรุปรเกษตรผสมผสานครบวงจร

แผนการสอนที่ 8 เรื่อง อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร

เลขที่	ชื่อ-สกุล	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินให้คะแนน

- 5 คะแนน หมายถึง รายงานมีความชัดเจนและครอบคลุมทุกประเด็น ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว
- 4 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความชัดเจนหนึ่งประเด็น
- 3 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความชัดเจนมากกว่าหนึ่งประเด็น
- 2 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความครอบคลุมในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง และขาดความชัดเจนประเด็นใดประเด็นหนึ่ง
- 1 คะแนน หมายถึง รายงานขาดความครอบคลุมมากกว่าหนึ่งประเด็น และขาดความชัดเจนมากกว่าหนึ่งประเด็น
- 0 คะแนน หมายถึง ไม่ได้ปฏิบัติงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 1 เขียนคำขวัญประจำจังหวัดและกิ่งอำเภอ

หน่วยที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = เนื้อหาคำขวัญมีความครบถ้วนและสะกดถูกต้องทุกคำ
- 4 คะแนน = เนื้อหาคำขวัญขาดความครบถ้วนไม่เกิน 1 แห่ง และ/หรือ สะกดคำผิดไม่เกิน 2 แห่ง
- 3 คะแนน = เนื้อหาคำขวัญขาดความครบถ้วนไม่เกิน 2 แห่ง และ/หรือ สะกดคำผิดไม่เกิน 4 แห่ง
- 2 คะแนน = เนื้อหาคำขวัญขาดความครบถ้วนไม่เกิน 3 แห่ง และ/หรือ สะกดคำผิดไม่เกิน 6 แห่ง
- 1 คะแนน = เนื้อหาคำขวัญขาดความครบถ้วนมากกว่า 3 แห่ง และ/หรือ สะกดคำผิดมากกว่า 6 แห่ง
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่2 แผนภูมิภาคจังหวัดราชบุรี

หน่วยที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = แผนที่มีการแสดงลักษณะภูมิประเทศ มีอาณาเขตติดต่อของอำเภอและจังหวัดครบถ้วน ลงตำแหน่งที่ตั้งอำเภอได้ถูกต้อง
- 4 คะแนน = แผนที่มีการแสดงลักษณะภูมิประเทศ มีอาณาเขตติดต่อของอำเภอและจังหวัดบกพร่องไม่เกิน 1 แห่ง ลงตำแหน่งที่ตั้งอำเภอคลาดเคลื่อนไม่เกิน 2 แห่ง
- 3 คะแนน = แผนที่มีการแสดงลักษณะภูมิประเทศ มีอาณาเขตติดต่ออำเภอและจังหวัดบกพร่องไม่เกิน 2 แห่ง ลงตำแหน่งที่ตั้งอำเภอคลาดเคลื่อนไม่เกิน 4 แห่ง
- 2 คะแนน = แผนที่มีการแสดงลักษณะภูมิประเทศ แสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอและจังหวัดบกพร่องไม่เกิน 3 แห่ง ลงตำแหน่งที่ตั้งอำเภอคลาดเคลื่อนไม่เกิน 6 แห่ง
- 1 คะแนน = แผนที่มีการแสดงลักษณะภูมิประเทศ แสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอและจังหวัดแต่บกพร่องมากกว่า 3 แห่ง ลงตำแหน่งที่ตั้งอำเภอคลาดเคลื่อนมากกว่า 6 แห่ง
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 3 รายงานสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

หน่วยที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = รายงานมีส่วนประกอบคือ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ โครงสร้างทางธรณีวิทยาครบถ้วน มีองค์ประกอบของรายงานคือ มีบทนำ เนื้อหา และบทสรุป ครบถ้วน เป็นระเบียบ
- 4 คะแนน = รายงานมีส่วนประกอบคือ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ โครงสร้างทางธรณีวิทยาครบถ้วน แต่องค์ประกอบของรายงานขาดไป 1 ส่วนที่ไม่ครบคืออาจจะขาดส่วนของบทนำ เนื้อหา หรือบทสรุป
- 3 คะแนน = รายงานมีส่วนประกอบคือ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ โครงสร้างทางธรณีวิทยาขาดไป 1 ส่วน องค์ประกอบของรายงานคือบทนำ เนื้อหาหรือบทสรุป ครบถ้วน
- 2 คะแนน = รายงานมีส่วนประกอบคือ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ โครงสร้างทางธรณีวิทยา ขาดไป 1 ส่วน องค์ประกอบของรายงานขาดไป 1 ส่วนที่ คืออาจจะขาดส่วนของบทนำ เนื้อหา หรือบทสรุป
- 1 คะแนน = รายงานมีส่วนประกอบคือ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ โครงสร้างทางธรณีวิทยา ขาดไปมากกว่า 1 ส่วน และ/หรือ องค์ประกอบของรายงานขาดไปมากกว่า 1 ส่วน คืออาจจะขาด ส่วนของบทนำ เนื้อหา หรือบทสรุป
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 4 แผนภูมิเส้นแสดงอุณหภูมิ

หน่วยที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = แผนภูมิอุณหภูมิมีส่วนประกอบด้วย หน่วยวัดของอุณหภูมิ ข้อความหรือตัวเลข บอกอุณหภูมิ แกนแสดงภาพอุณหภูมิครบถ้วน ถูกต้องชัดเจน
- 4 คะแนน = แผนภูมิอุณหภูมิมีส่วนประกอบด้วย หน่วยวัดของอุณหภูมิ ข้อความหรือตัวเลข บอกอุณหภูมิ แกนแสดงภาพอุณหภูมิครบถ้วน แต่ยังมีส่วนที่ไม่ถูกต้อง
- 3 คะแนน = แผนภูมิอุณหภูมิมีส่วนประกอบด้วย หน่วยวัดของอุณหภูมิ ข้อความหรือตัวเลข บอกอุณหภูมิ แกนแสดงภาพอุณหภูมิขาดหายไป 1 องค์ประกอบ ถูกต้องชัดเจน
- 2 คะแนน = แผนภูมิอุณหภูมิมีส่วนประกอบด้วย หน่วยวัดของอุณหภูมิ ข้อความหรือตัวเลข บอกอุณหภูมิ แกนแสดงภาพอุณหภูมิขาดหายไป 1 องค์ประกอบ และยังมีส่วนที่ไม่ถูกต้อง
- 1 คะแนน = แผนภูมิอุณหภูมิมีส่วนประกอบด้วย หน่วยวัดของอุณหภูมิ ข้อความหรือตัวเลข บอกอุณหภูมิ แกนแสดงภาพอุณหภูมิขาดหายไปมากกว่า 1 องค์ประกอบ และ/หรือ ยังมีส่วนที่ไม่ถูกต้อง
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 5 แผนภูมิแท่งแสดงชาติพันธุ์ในหมู่บ้านโป่งกระทิงบน

หน่วยที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = แผนภูมิมีองค์ประกอบครบถ้วนคือ จำนวนชาติพันธุ์ แสดงแกนแนวดิ่งและแนวนอน แสดงอัตราส่วน มีการแปลความหมายประกอบ สื่อความหมายได้ชัดเจน
- 4 คะแนน = แผนภูมิมีองค์ประกอบครบถ้วนคือ จำนวนชาติพันธุ์ แสดงแกนแนวดิ่งและแนวนอน แสดงอัตราส่วน มีการแปลความหมายประกอบ แต่การสื่อความหมายยังคลุมเครือ
- 3 คะแนน = แผนภูมิมีองค์ประกอบขาดไป 1 ส่วนคืออาจเป็นจำนวนชาติพันธุ์ แสดงแกนแนวดิ่งและแนวนอน แสดงอัตราส่วน มีการแปลความหมายประกอบ แต่ยังสื่อความหมายได้ชัดเจน
- 2 คะแนน = แผนภูมิมีองค์ประกอบขาดไป 1 ส่วนคืออาจจะเป็นจำนวนชาติพันธุ์ แสดงแกนแนวดิ่งและแนวนอน แสดงอัตราส่วน มีการแปลความหมายประกอบ สื่อความหมายคลุมเครือ
- 1 คะแนน = แผนภูมิมีองค์ประกอบขาดไปมากกว่า 1 ส่วนคืออาจจะเป็นจำนวนชาติพันธุ์ แสดงแกนแนวดิ่ง และแนวนอน แสดงอัตราส่วน มีการแปลความหมายประกอบ และ/หรือสื่อความหมายคลุมเครือ
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 6 เรียงความการอยู่ร่วมกันของชุมชน*

หน่วยที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = เนื้อหาแสดงถึงความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของชุมชนชัดเจนต่อเนื่อง มีองค์ประกอบของรายงานครบถ้วนคือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุป
- 4 คะแนน = เนื้อหาแสดงถึงความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของชุมชนชัดเจน แต่ขาดความต่อเนื่อง และ/หรือ องค์ประกอบของรายงานคือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุปขาดความครบถ้วนไม่เกิน 1 ส่วน
- 3 คะแนน = เนื้อหาแสดงถึงความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของชุมชนพออ่านได้ใจความ และ/หรือ องค์ประกอบของรายงานคือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุปขาดความครบถ้วนไม่เกิน 2 ส่วน
- 2 คะแนน = เนื้อหาแสดงถึงความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของชุมชนไม่ชัดเจน และ/หรือ องค์ประกอบของรายงานคือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุปขาดความครบถ้วนไม่เกิน 3 ส่วน
- 1 คะแนน = เนื้อหาแสดงถึงความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของชุมชนอ่านไม่รู้เรื่อง และ/หรือ องค์ประกอบของรายงานคือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุปขาดความครบถ้วนมากกว่า 3 ส่วน
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

* ชิ้นงานที่นำไปใช้เฉพาะรอบที่ 1

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 7 รายงานการศึกษานอกสถานที่

หน่วยที่ 2 ย้อนรอยอดีต: ประวัติศาสตร์ชุมชน/ท้องถิ่น

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = เนื้อหาของรายงานแสดงถึงสิ่งที่ศึกษาอย่างละเอียด ชัดเจน มีองค์ประกอบของรายงาน คือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุปครบถ้วน
- 4 คะแนน = เนื้อหาของรายงานแสดงถึงสิ่งที่ศึกษาค่อนข้างละเอียด และ/หรือ องค์ประกอบของรายงาน คือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุปขาดไม่เกิน 1 องค์ประกอบ
- 3 คะแนน = เนื้อหาของรายงานแสดงถึงสิ่งที่ศึกษาอ่านพอได้ใจความ และ/หรือ องค์ประกอบของรายงาน คือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุปขาดไม่เกิน 2 องค์ประกอบ
- 2 คะแนน = เนื้อหาของรายงานแสดงถึงสิ่งที่ศึกษาไม่ละเอียด และ/หรือ องค์ประกอบของรายงาน คือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุปขาดไม่เกิน 3 องค์ประกอบ
- 1 คะแนน = เนื้อหาของรายงานแสดงถึงสิ่งที่ศึกษาอ่านไม่รู้เรื่อง และ/หรือ องค์ประกอบของรายงาน คือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุปขาดมากกว่า 3 องค์ประกอบ
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 8 สมุดภาพหลักฐานทางประวัติศาสตร์*

หน่วยที่ 2 ย้อนรอยอดีต: ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = สมุดภาพแสดงความเป็นมาของประวัติศาสตร์โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้คือ ระบุผู้ให้ข้อมูล หลักฐาน สาระที่ได้ วิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถาน และโบราณวัตถุครบถ้วน
- 4 คะแนน = สมุดภาพแสดงความเป็นมาของประวัติศาสตร์โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้ ระบุผู้ให้ข้อมูล หลักฐาน สาระที่ได้ วิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถาน และโบราณวัตถุครบถ้วน แต่ยังขาดความชัดเจนบางประเด็น
- 3 คะแนน = สมุดภาพแสดงความเป็นมาของประวัติศาสตร์โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้ ระบุผู้ให้ข้อมูล หลักฐาน สาระที่ได้ วิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถาน และโบราณวัตถุขาดความครบถ้วนไม่เกิน 2 ประเด็น แต่มีความชัดเจน
- 2 คะแนน = สมุดภาพแสดงความเป็นมาของประวัติศาสตร์โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้ ระบุผู้ให้ข้อมูล หลักฐาน สาระที่ได้ วิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถาน และโบราณวัตถุขาดความครบถ้วนไม่เกิน 2 ประเด็น แต่ยังขาดความชัดเจน
- 1 คะแนน = สมุดภาพแสดงความเป็นมาของประวัติศาสตร์โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้ ระบุผู้ให้ข้อมูล หลักฐาน สาระที่ได้ วิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถาน และโบราณวัตถุขาดความครบถ้วนมากกว่า 2 ประเด็น และ/หรือ ยังขาดความชัดเจน
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

---

* ชิ้นงานที่นำไปใช้เฉพาะรอบที่ 1

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน

หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 9 จดหมายผู้ทรงคุณวุฒิ

หน่วยที่ 2 ย้อนรอยอดีต: ประวัติศาสตร์ชุมชน/ท้องถิ่น

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = จดหมายมีองค์ประกอบครบถ้วนคือ ใจความ ระบุวัน เวลา สถานที่ หัวข้อและจำนวนผู้เข้าฟัง การสะกดถูกต้องทุกคำ
- 4 คะแนน = จดหมายมีองค์ประกอบคือ ใจความ ระบุวัน เวลา สถานที่ หัวข้อและจำนวนผู้เข้าฟัง ขาดความครบถ้วนไม่เกิน 1 องค์ประกอบ และ/หรือ สะกดผิดไม่เกิน 2 คำ
- 3 คะแนน = จดหมายมีองค์ประกอบคือ ใจความ ระบุวัน เวลา สถานที่ หัวข้อและจำนวนผู้เข้าฟัง ขาดความครบถ้วนไม่เกิน 2 องค์ประกอบ และ/หรือ สะกดผิดไม่เกิน 4 คำ
- 2 คะแนน = จดหมายมีองค์ประกอบคือ ใจความ ระบุวัน เวลา สถานที่ หัวข้อและจำนวนผู้เข้าฟัง ขาดความครบถ้วนไม่เกิน 3 องค์ประกอบ และ/หรือ สะกดผิดไม่เกิน 6 คำ
- 1 คะแนน = จดหมายมีองค์ประกอบคือ ใจความ ระบุวัน เวลา สถานที่ หัวข้อและจำนวนผู้เข้าฟัง ขาดความครบถ้วนมากกว่า 3 องค์ประกอบ และ/หรือ สะกดผิดมากกว่า 6 คำ
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 10 การเตรียมคำถามเพื่อการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในท้องถิ่น(ผลงานในชุมชน
ประสบการณ์ และหลักการดำเนินชีวิต)

หน่วยที่ 2 ย้อนรอยอดีต: ประวัติศาสตร์ชุมชน/ท้องถิ่น

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = คำถามมีความครอบคลุมในประเด็นของผลงานในชุมชน ประสบการณ์ ความภาคภูมิใจ และหลักการดำเนินชีวิตในสังคมครบถ้วน มีความชัดเจน
- 4 คะแนน = คำถามมีความครอบคลุมในประเด็นของผลงานในชุมชน ประสบการณ์ ความภาคภูมิใจ และหลักการดำเนินชีวิตในสังคมครบถ้วน แต่ยังคลุมเครือในบางประเด็น
- 3 คะแนน = คำถามมีการถามในประเด็นของผลงานในชุมชน ประสบการณ์ ความภาคภูมิใจ และหลักการดำเนินชีวิตในสังคมโดยขาดความครบถ้วนไม่เกิน 1 ประเด็น มีความชัดเจน
- 2 คะแนน = คำถามมีการถามในประเด็นของผลงานในชุมชน ประสบการณ์ ความภาคภูมิใจ และหลักการดำเนินชีวิตในสังคมโดยขาดความครบถ้วนไม่เกิน 1 ประเด็นแต่ยังคลุมเครือในบางประเด็น
- 1 คะแนน = คำถามมีการถามในประเด็นของผลงานในชุมชน ประสบการณ์ ความภาคภูมิใจ และหลักการดำเนินชีวิตในสังคมโดยขาดความครบถ้วนมากกว่า 1 ประเด็น และ/หรือ ยังคลุมเครือในบางประเด็น
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 11 แผนภูมิประเพณี 12 เดือน

หน่วยที่ 3 วัฒนธรรมท้องถิ่น

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = แผนภูมิประกอบด้วยประเพณีด้านต่าง ๆ มากกว่า 10 ประเพณี ถูกต้องตามฤดูกาล
- 4 คะแนน = แผนภูมิประกอบด้วยประเพณีด้านต่าง ๆ มากกว่า 10 ประเพณี ไม่ถูกต้องตามฤดูกาล
- 3 คะแนน = แผนภูมิประกอบด้วยประเพณีด้านต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่า 7 ประเพณี ถูกต้องตามฤดูกาล
- 2 คะแนน = แผนภูมิประกอบด้วยประเพณีด้านต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่า 7 ประเพณี ไม่ถูกต้องตามฤดูกาล
- 1 คะแนน = แผนภูมิประกอบด้วยประเพณีด้านต่าง ๆ ต่ำกว่า 7 ประเพณี และ/หรือ ไม่ถูกต้องตามฤดูกาล
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่12 ภาพศิลปะการแต่งกาย

หน่วยที่ 3 วัฒนธรรมท้องถิ่น

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = ภาพมีรายละเอียดคือ สีและลวดลายเสื้อผ้า เครื่องประดับมีครบถ้วนถูกต้องตรงกับตำแหน่งที่แท้จริง
- 4 คะแนน = ภาพมีรายละเอียดคือ สีและลวดลายเสื้อผ้า เครื่องประดับมีครบถ้วนถูกต้องแต่อาจไม่ถูกตำแหน่ง
- 3 คะแนน = ภาพมีรายละเอียดคือ สีและลวดลายเสื้อผ้า เครื่องประดับมีครบถ้วน ไม่ถูกต้องตรงกับตำแหน่งที่แท้จริง
- 2 คะแนน = ภาพมีรายละเอียดคือ สีและลวดลายเสื้อผ้า เครื่องประดับมีไม่ครบถ้วน ถูกต้องวางไม่ถูกตำแหน่ง
- 1 คะแนน = ภาพมีรายละเอียดคือ สีและลวดลายเสื้อผ้า เครื่องประดับมีไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง วางไม่ถูกตำแหน่ง
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 13 ตารางคำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงและการแปลความหมาย

หน่วยที่ 3 วัฒนธรรมท้องถิ่น

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = ตารางคำศัพท์ประกอบด้วย ศัพท์กะเหรี่ยง และคำแปลภาษาไทย มีการสะกดถูกต้องทุกคำ
- 4 คะแนน = ตารางคำศัพท์ประกอบด้วย ศัพท์กะเหรี่ยง และคำแปลภาษาไทย สะกดผิดไม่เกิน 1 แห่ง
- 3 คะแนน = ตารางคำศัพท์ประกอบด้วย ศัพท์กะเหรี่ยง และคำแปลภาษาไทย สะกดผิดไม่เกิน 2 แห่ง
- 2 คะแนน = ตารางคำศัพท์ประกอบด้วย ศัพท์กะเหรี่ยง และคำแปลภาษาไทย สะกดผิดไม่เกิน 3 แห่ง
- 1 คะแนน = ตารางคำศัพท์ประกอบด้วย ศัพท์กะเหรี่ยง และคำแปลภาษาไทย สะกดผิดมากกว่า 3 แห่ง
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่14 การเตรียมคำถามเพื่อการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในท้องถิ่น (ศิลปินพื้นบ้าน)

หน่วยที่ 3 วัฒนธรรมท้องถิ่น

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = คำถามมีความครอบคลุมใน 5 ประเด็นคือ ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ บทเพลง การต่อสู้ มีความชัดเจนของคำถามทุกประเด็น
- 4 คะแนน = คำถามมีความครอบคลุมใน 5 ประเด็นคือ ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ บทเพลง การต่อสู้ แต่ยังมีประเด็นที่ไม่ชัดเจน
- 3 คะแนน = คำถามขาดความครอบคลุมไม่เกิน 2 ใน 5 ประเด็นคือ ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ บทเพลง การต่อสู้ มีความชัดเจนของคำถามทุกประเด็น
- 2 คะแนน = คำถามขาดความครอบคลุมไม่เกิน 2 ใน 5 ประเด็นคือ ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ บทเพลง การต่อสู้ แต่ยังมีประเด็นที่ไม่ชัดเจน
- 1 คะแนน = คำถามขาดความครอบคลุมมากกว่า 2 ประเด็นคืออาจจะเป็นศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ บทเพลง หรือ การต่อสู้ และ/หรือ ยังมีประเด็นที่ไม่ชัดเจน
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 15 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ในธรรมชาติ

หน่วยที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = แผนภาพมีการแสดงความสัมพันธ์ของธรรมชาติ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของ สัตว์กับสัตว์ สัตว์กับพืช และ มนุษย์ สัตว์ และพืช อย่างถูกต้องครบถ้วน สอดคล้องกันทุกความสัมพันธ์
- 4 คะแนน = แผนภาพมีการแสดงความสัมพันธ์ของธรรมชาติ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของ สัตว์กับสัตว์ สัตว์กับพืช และ มนุษย์ สัตว์ และพืช อย่างถูกต้องครบถ้วน ไม่สอดคล้องกันบางความสัมพันธ์
- 3 คะแนน = แผนภาพมีการแสดงความสัมพันธ์ของธรรมชาติ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของ สัตว์กับสัตว์ สัตว์กับพืช และ มนุษย์ สัตว์ และพืช องค์ประกอบไม่ครบถ้วน ไม่เกิน 1 ความสัมพันธ์สอดคล้องกัน ทุกความสัมพันธ์
- 2 คะแนน = แผนภาพมีการแสดงความสัมพันธ์ของธรรมชาติ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของ สัตว์กับสัตว์ สัตว์กับพืช และ มนุษย์ สัตว์ และพืช องค์ประกอบไม่ครบถ้วน ไม่เกิน 1 ความสัมพันธ์ไม่สอดคล้องกันบางความสัมพันธ์
- 1 คะแนน = แผนภาพมีการแสดงความสัมพันธ์ของธรรมชาติ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของ สัตว์กับสัตว์ สัตว์กับพืช และ มนุษย์ สัตว์ และพืช องค์ประกอบไม่ครบถ้วน มากกว่า 1 ความสัมพันธ์ และ/หรือ ความสัมพันธ์ไม่สอดคล้องกัน
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่16 สวนสมุนไพรใกล้ตัว *

หน่วยที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = สวนสมุนไพรมีสมุนไพรไม่ต่ำกว่า 15 ชนิด และ/หรือ มีการดูแลพืชสมุนไพรอย่างสม่ำเสมอ
- 4 คะแนน = สวนสมุนไพรมีพืชสมุนไพรไม่ต่ำกว่า 13 ชนิด และ/หรือ มีการดูแลพืชสมุนไพรค่อนข้างดี
- 3 คะแนน = สวนสมุนไพรมีพืชสมุนไพรไม่ต่ำกว่า 11 ชนิด และ/หรือ มีการดูแลพืชสมุนไพรเป็นครั้งคราว
- 2 คะแนน = สวนสมุนไพรมีพืชสมุนไพรไม่ต่ำกว่า 9 ชนิด และ/หรือ มีการดูแลพืชสมุนไพรเล็กน้อย
- 1 คะแนน = สวนสมุนไพรมีพืชสมุนไพรน้อยกว่า 9 ชนิด และ/หรือ ขาดการดูแลพืชสมุนไพร
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

* ชิ้นงานที่นำไปใช้เฉพาะรอบที่ 1

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 17 สมุดภาพสมุนไพร *

หน่วยที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = สมุดภาพมีรายการสมุนไพรประกอบด้วย ประโยชน์ ข้อจำกัด สรรพคุณในการรักษาโรคครบถ้วน มีความถูกต้องทุกรายการ
- 4 คะแนน = สมุดภาพมีรายการสมุนไพรประกอบด้วย ประโยชน์ ข้อจำกัด สรรพคุณในการรักษาโรคครบถ้วนผิดไม่เกิน 2 รายการ
- 3 คะแนน = สมุดภาพมีรายการสมุนไพรประกอบด้วย ประโยชน์ ข้อจำกัด สรรพคุณในการรักษาโรค ขาดความครบถ้วนไม่เกิน 1 แห่ง มีความถูกต้องทุกรายการ
- 2 คะแนน = สมุดภาพมีรายการสมุนไพรประกอบด้วย ประโยชน์ ข้อจำกัด สรรพคุณในการรักษาโรค ขาดความครบถ้วนไม่เกิน 1 แห่ง ผิดไม่เกิน 2 รายการ
- 1 คะแนน = สมุดภาพมีรายการสมุนไพรประกอบด้วย ประโยชน์ ข้อจำกัด สรรพคุณในการรักษาโรค ขาดความครบถ้วนมากกว่า 1 แห่ง และ/หรือ ผิดมากกว่า 2 รายการ
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

* ชิ้นงานที่นำไปใช้เฉพาะรอบที่ 1

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 18 คำขวัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า

หน่วยที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = คำขวัญมีสัมผัสถูกต้อง ได้ใจความและแนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าอย่างถูกต้องชัดเจน
- 4 คะแนน = คำขวัญมีสัมผัสผิดไม่เกิน 2 แห่ง ได้แนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าค่อนข้างชัดเจน
- 3 คะแนน = คำขวัญมีสัมผัสผิดไม่เกิน 4 แห่ง ได้แนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าจับใจความได้
- 2 คะแนน = คำขวัญมีสัมผัสผิดไม่เกิน 4 แห่ง ได้แนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม่ชัดเจน
- 1 คะแนน = คำขวัญมีสัมผัสผิดมากกว่า 4 แห่ง ไม่ได้แนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 19 ปฏิทินพืชสมุนไพร *

หน่วยที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = บรรยายลักษณะและสรรพคุณประกอบภาพสมุนไพรครบถ้วน สมบูรณ์ทุกเดือน
- 4 คะแนน = บรรยายลักษณะและสรรพคุณประกอบภาพสมุนไพรได้ใจความครบทุกเดือน
- 3 คะแนน = บรรยายลักษณะและสรรพคุณประกอบภาพสมุนไพรสมบูรณ์ ไม่ต่ำกว่า 10 ภาพ
- 2 คะแนน = บรรยายลักษณะและสรรพคุณประกอบภาพสมุนไพรได้ใจความไม่ต่ำกว่า 10 ภาพ
- 1 คะแนน = บรรยายลักษณะและสรรพคุณประกอบภาพสมุนไพรยังไม่สมบูรณ์
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

* ชิ้นงานที่นำไปใช้เฉพาะรอบที่ 1

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่20 สมุดเล่มเล็กเรื่องอาชีพในท้องถิ่น *

หน่วยที่ 5 การดำเนินชีวิต: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = มีบรรยายเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่นในประเด็น ลักษณะอาชีพ สภาพปัญหาที่พบ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้ครบถ้วนสมบูรณ์
- 4 คะแนน = มีบรรยายเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่นในประเด็น ลักษณะอาชีพ สภาพปัญหาที่พบ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ครบถ้วนได้ใจความ ขาดรายละเอียดเล็กน้อย
- 3 คะแนน = มีบรรยายเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่นในประเด็น ลักษณะอาชีพ สภาพปัญหาที่พบ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้สมบูรณ์ แต่ขาดไป 1 ประเด็น
- 2 คะแนน = มีบรรยายเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่นในประเด็น ลักษณะอาชีพ สภาพปัญหาที่พบ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา พอได้ใจความ แต่ขาดไป 1 ประเด็น
- 1 คะแนน = มีบรรยายเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่นในประเด็น ลักษณะอาชีพ สภาพปัญหาที่พบ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ยังไม่รู้เรื่อง และ/หรือ ขาดไปมากกว่า 1 ประเด็น
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

---

* ชิ้นงานที่นำไปใช้เฉพาะรอบที่ 1

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่ 21 แผนผังมโนคติเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น *

หน่วยที่ 5 การดำเนินชีวิต: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = แผนผังมีการเชื่อมโยงอาชีพต่างๆในชุมชนได้ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์
- 4 คะแนน = แผนผังมีการเชื่อมโยงอาชีพต่างๆในชุมชนได้คลาดเคลื่อนไม่เกิน 1 แห่ง
- 3 คะแนน = แผนผังมีการเชื่อมโยงอาชีพต่างๆในชุมชนได้คลาดเคลื่อนไม่เกิน 3 แห่ง
- 2 คะแนน = แผนผังมีการเชื่อมโยงอาชีพต่างๆในชุมชนได้คลาดเคลื่อนไม่เกิน 5 แห่ง
- 1 คะแนน = แผนผังมีการเชื่อมโยงอาชีพต่างๆในชุมชนได้คลาดเคลื่อนมากกว่า 5 แห่ง
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

---

* ชิ้นงานที่นำไปใช้เฉพาะรอบที่ 1

แบบประเมินชิ้นงานนักเรียน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

งานชิ้นที่22 โครงการการทำเกษตร *

หน่วยที่ 5 การดำเนินชีวิต: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

เลขที่	ชื่อ	คะแนน	ความคิดเห็น	ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

- 5 คะแนน = โครงการบอกหลักการทำเกษตรได้อย่างชัดเจน
- 4 คะแนน = โครงการบอกหลักการทำเกษตรค่อนข้างชัดเจน
- 3 คะแนน = โครงการบอกหลักการทำเกษตรคลุมเครือ
- 2 คะแนน = โครงการบอกหลักการทำเกษตรชัดเจนน้อยมาก
- 1 คะแนน = โครงการบอกหลักการทำเกษตรไม่ถูกต้องชัดเจน
- 0 คะแนน = ไม่มีชิ้นงาน

---

* ชิ้นงานที่นำไปใช้เฉพาะรอบที่ 1

ภาคผนวกที่ 3

แบบประเมินทักษะที่พึงประสงค์
หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจรและ
หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

- แบบประเมินทักษะการสื่อสาร
- แบบประเมินทักษะการแสวงหาความรู้
- แบบประเมินทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- แบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา